A BÜROKRÁCIA ÉS A HOLOKAUSZT KAPCSOLATA

JELIGE: GEV 530

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK 2
bevezetés 3
I. fejezet Szociológusi látásmódok a bürokrácia holokausztban betöltött szerepéről 5
1.1. A holokauszt és az igazgatás viszonya, a bürokratikus uralom lényege 5
1.2. A holokauszt és az igazgatás viszonya általában 7
1.3. Az intencionalista és funkcionalista irányzat 11
II. fejezet A magyar bürokrácia funkciója 1944-ben 13
2.1. Politikusok és a központi igazgatás 13
2.2. Az áldozatok szerepvállalása a magyarországi holokausztban 16
2.3. A rendvédelmi szervek szerepvállalása 18
iii. fejezet A holokauszt egy vidéki község: Mezőberény példáján - előzmények - 20
3.1. Mezőberény rövid bemutatása 20
3.1.1. Helytörténeti előzmények 20
3.1.2. A holokauszt főbb állomásai Mezőberényben 21
iv. fejezet A vidéki deportálást kiváltó tényezők lokális szintű kutatása 22
4.1. A bürokrácia szerepének bizonyítása 22
4.2. Az antiszemitizmus szerepének bizonyítása 23
4.3. Mire képes a modern társadalom?! 26
Összegzés 28
Felhasznált irodalom 30

BEVEZETÉS

Dolgozatom témájául a holokausztot választottam, amely köztudottan széles körben kutatott terület, nemzetközi szinten is a történelem egyik olyan szegmense, amely az egyik legnagyobb szakirodalom-gyűjteménnyel rendelkezik, rengeteg alapítvány áldoz rá mind a mai napig. Ugyanakkor, az idő múlásával a holokausztról egyre többet kell beszélnünk.

Beszélnünk kell, hogy a történtek fennmaradjanak a köztudatban, ugyanis nem lesznek örökké túlélők, akiknek nyilatkozatai a jövőben hiteles bizonyítékként szolgálnának. A németek második világháború végi nyomeltüntetési kísérletei ellenére, rendelkezünk írásos bizonyítékokkal a vészkorszak eseményeiről. A társadalom csekély része kezd azonban valódi dokumentumok felkutatásába, hogy saját szemével győződjön meg a történtek hitelességéről. Jószerével a média és környezetük befolyása alapján formálják véleményüket.

Kellően bizonyíthatja a holokauszt történetiségét az elmúlt hatvan évben összegyűlt könyvtárnyi szakirodalom, de ez nem tükrözi a holokauszt társadalmi feldolgozottságát. Társadalmi feldolgozásról pedig akkor beszélhetünk, ha a holokauszt beékelődik a kollektív emlékezetbe. A nehézséget pedig az jelenti, hogy a kollektív emlékezet célja egy pozitív csoportidentitás kialakítása, ezáltal jellemzően a pozitív múltbéli események kerülnek középpontba, nem az elhibázott, bűnösnek tartott cselekedetek. Ezen hiányosságok következményei megjelennek a mai magyar társadalomban, ezt többek között lakóhelyem környékén a tizenévesek körében szerzett szakmai tapasztalataim is bizonyítják.

Minden kétséget kizáróan, a nehézségek teljes megértéséhez interdiszciplináris kitekintésre lenne szükség, a társadalomtudományok valamennyi ágazatán keresztül, de ez esetben a szociológián - mint önálló tudományágon belül - főleg politikai szociológiai és társadalomtörténeti megközelítésből bizonyítom kutatásomat. Dolgozatommal láthatóan nem egy eddig kevéssé kutatott időszakot szeretnék feltérképezni a múltból, hanem a történéseket egy konkrét szemszögből elemezni, egyes esetekben tényleges dokumentumokkal alátámasztani. A vizsgálódásom fő irányát dolgozatom címe határozza meg: A bürokrácia és a holokauszt kapcsolata.

Közigazgatási szakirányon folytatott tanulmányaim alapján állíthatom, hogy a bürokrácia rendkívül összetett és bonyolult rendszer, azonban ebből kiindulva kívánok

kísérletet tenni a dolgozat főcímeként szolgáló, e két egyedülálló fogalom - a bürokrácia és a holokauszt - viszonyának bemutatására.

A közigazgatásnak a holokausztban - a bürokrácia által - betöltött szerepét vizsgálva, a történészek és szociológusok két csoportját tudjuk elhatárolni: a funkcionalisták és intencionalisták táborát. A téma egyes képviselőinek elemzését hívom segítségül, majd magam is állást foglalok a kérdéses témában.

Amíg a funkcionalisták a válság során kialakult társadalmi struktúraviszonyokat, politikai és gazdasági hátteret illetve a bürokratikus gépezetet helyezik középpontba a holokauszt indítékait vizsgálva, addig az intencionalisták azt hangsúlyozzák, hogy a náci párt ideológiája volt a legfőbb ok, habár a modernizmus és a bürokrácia is kétségtelen további tényezőként szerepeltek. A náci ideológiát pedig vitathatatlanul nagymértékben áthatotta az antiszemitizmus.

Dolgozatomban először Max Weber szervezetszociológiája alapján próbálom prezentálni a bürokrácia szerepét a közigazgatásban, majd általában a holokauszt megvalósulásában Zygmund Bauman elmélete alapján.

Ennek az elméletnek a megdöntésére és a magyarországi megvalósulási formájának feltárására és igazolására az azt következő fejezetekben kerül sor. Zárásként álláspontom igazolására egy lokális levéltári kutatómunkát végeztem lakóhelyemről, amely eredményeit mutatom be.

Fő célom, hogy bebizonyítsam, a holokauszthoz legalább annyira szükség volt az antiszemitizmusra, mint a bürokrácia gépezetére. Állításom, hogy egyik tényező hiányában sem lett volna holokauszt Magyarországon, illetve hazánkra semmiképpen nem feleltethető meg Bauman funkcionalista elmélete, aki központi problémaként a bürokráciát nevezi meg.

Véleményem szerint Magyarország esetében a politikai okok mellett a központi ok: az antiszemitizmus volt.

Dolgozatom elkészítéséért szeretnék köszönetet mondani a Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltárának, akik számomra kutatási lehetőséget biztosítottak az 1944-es fennmaradt mezőberényi közigazgatási dokumentumok között.

I. FEJEZET
SZOCIOLÓGUSI LÁTÁSMÓDOK A BÜROKRÁCIA HOLOKAUSZTBAN BETÖLTÖTT SZEREPÉRŐL

1.1.A HOLOKAUSZT ÉS AZ IGAZGATÁS VISZONYA, A BÜROKRATIKUS URALOM LÉNYEGE

Max Weber szervezetszociológiára vonatkozó megállapításai alapján az uralom és az igazgatás elválaszthatatlan egymástól, az uralom megnyilvánulási formája mindig az igazgatás. Az igazgatáshoz pedig szükséges, hogy valakinek a kezében parancsadási hatalom legyen, ezért az igazgatás mindig rászorul az uralomra. Kimondottan igaz ez a közvetlen demokratikus igazgatás esetében.

Két okból nevezhetjük demokratikus igazgatásnak: egyrészt, mert feltételezhetően mindenki egyformán képes a közös ügyek ellátására, másrészt a parancsadási hatalom szűk körben érvényesül. A különböző funkciókat betöltő személyek előkészítik és végrehatják a hozott döntéseket, viszont az igazgatás illetékességi körét bármennyire is lazán szabják meg, valamelyik funkcióban szereplő személyhez parancsadási hatalmat is kell rendelni. Ekkor az adott személy helyzete kettőssé válik, illetve állandó átmenetet igényel a szolgálatteljesítés és a parancsnoki helyzet között.

A modern hivatalnoki rendszer sajátos módon működik. A közjogi uralomban a hatóságokat a jogszabályok három ponton rögzíthetik; a bürokratikus rendszeren belüli hivatali kötelességeket és a kötelességek teljesítéséhez elengedhetetlen parancsadási hatalmat állandó jelleggel felosztva - szigorúan körülhatárolva a kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályaival, valamint állandóan szabályozva a szükséges képzettséget, a kötelességek teljesítését és a jogok gyakorlását.

A bürokrácia egy hierarchikus, piramis formájú szervezet és egyben hatékony eszköz az összetett feladatok megvalósítására. Szervezetrendszerében fontos a hivatali hierarchia és a szolgálati út elvének érvényesülése, az alá-fölérendeltség rendszere, amelyben az uralomnak alávetetteknek lehetősége van jogszabályi keretek között fellebbezésre egy felsőbb szintű szervhez.

A jogállamiság megköveteli a zsarnoki uralommal szemben, hogy a biztosítékként a jogszabályokon keresztül gyakorolja az igazgatást, amely legyen formális, racionális és tárgyilagos. A demokrácia feltételei között működő közigazgatás azonban teljes

formájában gátolja az ügyintézés racionális folyamatát, ilyenkor a pártok vagy a média által irányított közösségi cselekvések erősen gátat szabhatnak.

A bürokrácia viszonylag későn alakult ki, ugyanis uralomra kerüléséhez bizonyos társadalmi és gazdasági különbségek kiegyenlítődése szükségeltetett, ami a modern demokrácia elengedhetetlen feltétele volt. (Weber, 2009)

A bürokráciának, és ezáltal általában a közigazgatásnak a holokausztban betöltött szerepét Zygmunt Bauman funkcionalista nézeteinek segítségével közelítem meg. A demokratikus rendszer működéséhez és védelmének biztosításához pedig szükség van a bürokráciára. A modern szervezeti formák kialakulásával párhuzamosan azonban elmondható - mint a bürokrácia is - a demokrácia érzékelhető csökkenése.

A demokrácia és a bürokrácia viszonyát tekintve szemben állnak egymással, ugyanis ameddig a demokrácia következményeként - nem szándékosan segítve azt - alakul ki a bürokrácia, addig az is teljesen egyértelmű, hogy a demokrácia a legnagyobb akadálya egy bürokratikus uralom kialakulásának. A bürokratikus szervezetek emberek felett gyakorolt növekvő hatalmának azonban a demokrácia nem áll útjában. A bürokratikus igazgatás soha nem teszi ki magát bírálatnak, a végsőkig elrejti ismereteit és tevékenységét, mindig arra törekszik, hogy a nyilvánosságot kizárva igazgasson, így tökéletes bázist szolgáltathat egy zsarnoki uralomnak. (Bauman, 2001)

A bürokrácia fő feladatát, a hivatali ügyintézést a beosztottakból álló apparátus végzi. A hivatalnokok hivatalba lépése automatikusan megköveteli a hivatali hűséget, a számukra nyújtott biztos megélhetésért cserében. A hivatali hűség alatt a modern világban egy dologi cél iránti hűséget érthetünk Weber nyomán, és e cél mögött állhat ideológia vagy kulturális értékeszme, úgy, mint az egyház vagy a párt. A hivatalnokok személyének szerepét vizsgálva, a közhivatalnokok mindinkább arra törekednek, hogy társadalmi megbecsülést vívjanak ki maguknak. Körükben megkülönböztetünk tiszta típusú és az uralomnak alávetettek által választott hivatalnokokat, ez utóbbiak a pártok működésének mechanizmusaitól függenek. A bürokratizálódást az igazgatási feladatok bővülésénél is jobban ösztönzi, ha az újabb feladatok megoldása nagyobb igénybevételükkel jár és ezek minőségileg is hatékonyságot követelnek tőlük. A bürokrácia résztvevőit hasonlíthatjuk egy gépiesített formához, ahol a személyzet a hierarchia tekintetében pontos, gyors, folyamatos, diszkrét teljesítményt nyújt.

Egy fizetett bürokrata munkája költséghatékonyabb, mint a tiszteletbeli hivatalnokoké, hiszen utóbbiak esetében a felsőbb hatóságoktól függetlenebb működést

szolgáló külön irodák kialakítása és annak nem gazdaságos kihasználtsága, nagyon is ráfizetéses. Nem beszélve arról, hogy formálisan ellenszolgáltatás nélkül végzett munkájuk mellett ez csak egy másodállást képez, ezáltal az ügyintézés lassúbb, a munka végeredménye pedig gyakran pontatlanabb. (Weber, 2009) A szervezeti ranglétra alján elhelyezkedő bürokraták gyakran úgy látják, hogy munkájuk érdektelen, csupán mindennapi feladatok végrehajtásából áll, úgy érezhetik, semmilyen beleszólásuk sincs mindennapi tevékenységükbe, csakis a hatalom csúcsán elhelyezkedő vezetők szabhatják meg, mit kell tenniük. (Giddens, 2008)

1.2. A HOLOKAUSZT ÉS AZ IGAZGATÁS VISZONYA ÁLTALÁBAN

Ahogyan az előző fejezetben láthatjuk, Bauman is Weberhez hasonlóan vélekedik a bürokratikus rendszer működéséről. Mindkettőjük szerint a kapitalista gazdasági forgalom követeli meg az igazgatástól a gördülékeny, intenzív ügyintézést, ugyanakkor az átláthatóságot és a pontosságot. Jobbára olyan szükségletek következtében növekedett a bürokratizálódás, amelyek egy állandó hadsereg megteremtéséért küzdő hatalmi- politikai törekvések és ezzel összefüggő pénzügyi törekvések voltak, azonban a bürokratikus szervezet térnyerésének fő oka a technika kiemelkedése volt.

A bürokrácia a résztvevői számára nem biztosít szabad önkényt, személyes motivációjú részrehajlást, hanem a viselkedés állandó normáját a dologi célok uralkodása jelenti, és a racionális célok iránti odaadás. Elvileg az igazi bürokratikus igazgatás lépései mögött racionális indítékok halmaza rejlik, amely tevékenységek vagy normákkal, vagy a célok és eszközök mérlegelésével magyarázhatók. Amikor az igazgatást teljesen bürokratizálják, akkor az uralom gyakorlatilag megdönthetetlenné válik. A hivatalnok beépül az apparátusba, fogaskerekévé válik egy állandó forgásban lévő gépezetnek, ami megszabja, mit, és milyen korlátok között tehet, ezáltal az anyagi megélhetést jelentő munkavégzés rabjává válik. Az apparátus résztvevőit nem lehet nélkülözni, hiszen akkor jön létre a feladatok tervszerű egysége, ha mindenki a jól begyakorolt egy-egy részfeladatát végzi. Az ilyen rendszer képes személytelenül működni, bárkinek dolgozni. Elegendő, ha az uralom csúcsán történik személyi változás, a bürokratikus rendszer kifogástalanul teljesíti egy esetleges rossz hatalom akaratát is. (Bauman, 2001)

A bürokrácia szót bevezetése óta mindig is negatív értelemben használták. Paul du Guy amerikai szociológus megpróbál ezzel a nézettel és a bürokrácia bírálatára

leggyakrabban felállított vádakkal szembe szállni. Szerinte a holokauszt akkor következett be, amikor a bürokrácia bázisát jelentő jogszabályok betartása felé kerekedett a náci ideológia rasszista meggyőződése. Viszont a bürokrácia eszméjében felmerülő erkölcsi aggályok tekintetében egyet ért Bauman gondolatiságával, aki állítja, hogy csak a modern társadalmakban működő bürokratikus intézmények kifejlődése tette lehetővé olyan borzalmas bűncselekmények elkövetését, mint a második világháborúban a holokauszt. A Hitler által „végső megoldásként" nevezett genocídium következtében hat millió embernek a meggyilkolása csak azután történhetett meg, miután létezett olyan hivatalrendszer, amelynek keretében nem kellett erkölcsi felelősséget vállalniuk tetteikért a végrehajtóknak. Meglátása, hogy a holokauszt nem az erőszak állatias megnyilvánulása volt, csupán azért következhetett be, mert kifejlődött egy olyan racionális bürokratikus intézményrendszer, ahol a végrehajtandó feladatokat külön tudták választani azok következményeitől. A bürokraták és a katonák nem kérdőjelezték meg a kijelölt feladatok értelmét, kizárólag arra összpontosítottak, hogy a legprecízebben és a legjobb képességeik szerint hajtsák végre a felettesek utasításait. Bauman egyértelműen feloldotta az elkövetőket a személyes felelősség alól csupán azzal, hogy a bürokratikus szervezet részei voltak. (Bauman, 2001)

„A német kormány mocskosan bánt el a zsidókkal, mint a történelem során előtte soha senki és azóta sem!"[1] Ezzel kapcsolatban több hangsúlyos kérdést vet fel:

1. Miféle emberek voltak, akik ezt a tömeges gyilkolást végrehajtották?
2. Milyen körülmények késztettek sok erkölcsös embert arra, hogy hagyták megtörténni?

A holokauszt a társadalom olyan tulajdonságait világította meg, amire korábban nem derült fény. Nem volt elégséges feltétele a holokausztnak a modern civilizáció, azonban szükséges feltétele igen. A holokauszt megszervezéséhez és lebonyolításához nem volt elég csak az ipari társadalom technikai fejlettsége, hanem kellett a bürokratikus társadalom sikeres szervezése is.[2] (Bauman, 2001)

A kormányhű szervezők és hivatalnokok, a hadsereg katonai pontossága és érzéketlensége áthatotta a teljes közszolgálati hierarchiát. Az ipar szolgálta a táborok és megsemmisítő központok felállítását, amíg az apparátusnak elengedhetetlen ideológiát és a küldetéstudatot a náci párt és politikája. Egy jól szervezett társadalom működött,

[1] Zygmunt Bauman: A modernitás és a holokauszt, Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2001
[2] Bauman idézi: Christopher R. Browning: „Tha German Bureaucracy and the Holokcaust" in Genocide: Critical Issues of the Holocaust Grobman és Landes szerk. Los Angeles, Simon Wiesenthal Center, 1983, 148.

egy hatalmas bürokratikus apparátus végezett óriási tömegmészárlást, miközben csak a helyes hivatali ügymenettel, a szabatos fogalmazással, a hivatali szabályozás aprólékos kidolgozásával és a törvények iránti engedelmességgel törődött.[3] A bürokrácia fejlődésének köszönhetően két párhuzamos folyamat indult meg: a rendkívül precíz munkamegosztás és az erkölcsi felelősség eltűnése. A hivatalnokok személyes erkölcse érdektelenné vált a szervezet technikai eredményeihez képest. A szigorú felettesi nyomásra továbbra is tökéletesen összpontosítottak feladatukra, gyakran az előléptetés reményében. Ha kicsit is felmerült bennük az erkölcsi felelősség kérdése munkavégzésük során, azt sikerült a célok *emberietlenítésével* leküzdeniük. Kellőképpen megteremtették a távolságot az élőlény és a munka között, amikor az emberek számokkal kifejezhető teljesítményadatokká váltak. Egy rakomány - amelynek kizárólag a pénzügyi hatásaival foglalkoznak - könnyen értelmezhető csak mennyiségi adatként, mint sem minőségi, érző emberi lényként. A bürokrácia eredetileg úgy van kódolva, hogy mindig az optimális megoldást keresse. Munkája része, hogy az emberek (ügyfelek) között nem tehet különbséget, és láthatjuk, - a hatékonyság és a költségek csökkentése érdekében - képes ugyanerre emberi és nem emberi objektum között.

Az európai zsidók elpusztításáért felelős osztályt SS főhadiszállásain formálisan Gazdasági- és Közigazgatási Főhivatalnak nevezték. Ez az elnevezés nem fedi a teljes igazságot, mégis a tevékenység céljaira teljesen utal. Nem tért el hivatalos értelemben semmilyen valós gazdasági és közigazgatási cselekvéstől, a közszféra személyzete ugyanúgy tervezett, ellenőrzött és felügyelt, mint minden más esetben.

A náci ideológia fényében Hitler ugyan kitűzte, hogy a Német Birodalmat meg kell tisztítani mindenekelőtt a zsidóktól, viszont azt nem határozta meg konkrétan, hogyan érjék ezt el. Felvetődött a zsidók kivándoroltatása is a kontinensről, de túl sok pénzt és időt emésztett volna fel, sokkal hatékonyabbnak bizonyult, ha a fizikai megsemmisítést választják. Ettől az elhatározástól kezdve csak az európai országok hivatalainak együttműködésén, a megfelelő technikai-, műszaki felszerelésen és az erőforrások biztosításán múlott. Láthatóan a holokauszt elkövetéséhez mindenekelőtt szükség volt a bürokráciára. (Bauman, 2001)

A második világháborút megelőzően nincs tudomásunk olyan népirtásról, amit a modern igazgatás tudományos elveinek segítségével vittek volna véghez. Ez a tudományos elv a hivatalnok becsülete, amikor a hivatalnokok a bürokratikus

[3] Bauman idézi: Kuper in Genocide: Critical Issues of the Holocaust, Grobman és Landes szerk. Los Angeles, Simon Wiesenthal Center, 1983, 121.

szervezetben képesek egy erkölcsi erényként felfogható önfeláldozásra, az uralom akaratát minden más erkölcsi követelmény felé helyezik. A hivatalt betöltő becsületére válik effajta képessége, amikor saját belátása és elképzelése eltér a parancsot adóétól, mégis a felettese felelősségére lelkiismeretesen elvégzi a kirótt feladatot, akárcsak saját meggyőződése lenne. Ekkor válhat erkölcsi erénnyé a hivatali munka, ha csakis a belső szabályokat fogadják el tettük garanciájaként, ezáltal egyéni lelkiismeretüket megtagadva. (Weber, 1995) A holokauszt során a társadalmi viselkedés egy formáját alakították ki a bürokrácia felhasználásával, amely képes volt gyilkoltatni olyan emberekkel is, akik nem voltak romlott erkölcsűek. Nem szabad elfeledni, hogy a népirtás legtöbb résztvevője közvetetten működött közre a tömeggyilkosságban. A legtöbben csupán feljegyzéseket írtak, telefonokat intéztek, terveket készítettek, értekezleteken vettek részt, azaz úgy, hogy közben az íróasztaluk mögött ültek.[4] Mégis kétségtelen, hogy az előbb felsorolt apróbb tevékenységek összessége is kellett hat millió európai zsidó elvesztéséhez.

A bürokrácia nem csak egy eszköz, még ha a terelt irányba fejti is ki hatását, hanem saját logikája és lendülete van. (Arendt, 1992) Minél elégedettebbek voltak feletteseik munkájukkal, annál buzgóbban kerestek újabb területeket, ahol bizonyítani tudják tökéletes munkavégzésük eredményét. A funkcionalisták állítják, hogy a német vezető politikusok és a bürokrácia célja nem volt egyenlő, mert a bürokrácia célja a tökéletes megfelelés volt, amíg a mindent meghatározó politikusoké a zsidó nép elpusztítása. Viszont a végeredmény ugyanaz lesz, elérik, hogy az „eszköz" célja is az legyen, mint a vezetőké. Jól láthatjuk a célok és az eszközök összemosódását a magyar zsidó deportálások példáján is. 1944-re már sejthető volt, hogy a németek elveszítik a háborút, a keleti front mindössze hárommérföldnyi távolságra volt, mégis belekezdtek a magyar transzportok lebonyolításába is, ami további rengeteg erőforrást vont el a katonai feladatoktól.

Adolf Eichmann - a magyar zsidódeportálásoknak is egyik fő szervezője - bűnösségének beismerését megelőzően, tárgyalásán kitartott amellett, hogy parancsot teljesített, és nem csupán parancsnak, hanem a törvényeknek engedelmeskedett. Kant kategorikus imperatívuszát felhasználva akarta bebizonyítani ártatlanságát, önálló döntéshozó helyzetét a bürokrácia fogaskerekeként feltüntetve. *„Cselekedj úgy, hogy*

[4] Bauman idézi: Hilberg: The Destruction of The European Jews, New York, Holmes and Meier, 1983,1024. o.

akaratod maximája mindenkor egyszersmind általános törvényhozás elveként érvényesülhessen."[5] Eichmann tetteire végképp nem húzható rá „a csak egy eszköz voltam" elmélet, hiszen a német katonai vezetőséghez tartozott, igaz Himmlernek alárendelve, de hozhatott önálló döntéseket, saját hatáskörben utasíthatott és adott is ki parancsokat. Nem lennének háborús bűnösök és nem ítélték volna kötél általi halálra Eichmann-t sem, ha nem lenne igaz, hogy a szabálykövető viselkedés akkor is bűnös lehet, amikor az éppen elfogadott erkölcsi normákkal összhangban van. Azokat az erkölcsi alapvetéseket, amelyek megakadályozzák bennünk, hogy oktalanul vagy mondvacsinált okokkal ember öljünk, nem lehet egyszerűen hatályon kívül helyezni, kizárólag a társadalom függesztheti fel érvényességüket - ahogyan ez a holokauszt időszakában is bekövetkezett. (Arendt, 2000)

Számos példát találunk arra, hogy amennyiben valaki nem tartotta összeegyeztethetőnek erkölcsi meggyőződésével a zsidókon végrehajtandó feladatokat, úgy ennek megoldására úgynevezett kiskapukat lehetett találni.

Akadtak olyan tisztviselők, akik saját életüket kockáztatva megpróbálták megmenteni a holokauszt áldozatait, illetve olyanok is, akik nem tudták odaadással elvégezni a feladatot.

Christopher R. Browning amerikai történész négy tisztviselő munkáját vizsgálta meg, akik a német Zsidóügyi Hivatalban (D III.) dolgoztak. Két alkalmazott meg volt elégedve a elvégezendő munkával, ketten azonban áthelyeztették magukat. Mindkettőjüknek sikerült kikerülni a hivatalból. Amíg ott dolgoztak kiválóan teljesítették kötelességüket, nyíltan nem vallották be a munkával kapcsolatos kifogásaikat, de titokban minden követ megmozgattak áthelyezésükért. (Browning, 1980)

1.3.AZ INTENCIONALISTA ÉS FUNKCIONALISTA IRÁNYZAT

A bürokráciának a holokausztban betöltött szerepét vizsgálva már a dolgozat elején két tábort különböztettünk meg: az intencionalistákat és a funkcionalistákat. Bauman látásmódjával az erkölcsi kérdések tekintetében egyetértek, azonban a továbbiakban szeretném cáfolni az eddig kifejtett tisztán funkcionalista felfogását a bürokrácia holokausztban betöltött kizárólagos központi szerepéről.

[5] Immanuel Kant: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése. A gyakorlati ész kritikája. Az erkölcsök metafizikája. Gondolat, Budapest, 1991. 138.

Az intencionalista felfogás kétségkívül közelebb áll a témáról alkotott saját véleményemhez, azonban teljes mértékben nem foglalnék állást mellette. Álláspontom szerint, a bürokrácia harmonikus együttműködése nélkül nem történhetett volna meg a holokauszt, ugyanakkor nem állapítható meg, hogy kizárólagos kiváltó oka lenne a modern civilizáció megalkotta bürokratikus szervezet. Ennek tükrében tehát az intencionalisták megállapításaival érthetnék egyet, akik, ahogy azt láthattuk amellett foglalnak állást, hogy a bürokrácia is lényeges szerepet kapott, mint a holokausztot kiváltó tényező, azonban legfőbb problémaként a náci ideológiát jelölik meg. Véleményem szerint pedig legalább annyira szükség volt a társadalom antiszemita érzületére és a párt által kijelölt ideológiával való eggyé válásra, mint a bürokrácia kollaborációjára. A két tényező közötti különbségtétel álláspontom szerint nem lehetséges, ugyanis elképzelhetetlennek tartom, hogy a tragédia bekövetkezett volna bármelyik jelenség nélkül.

Bauman álláspontja szerint, a bürokrácia és az antiszemitizmus is szükséges feltétele volt a holokausztnak, ugyanakkor azt is megállapítja, hogy nem elégséges, és mindinkább a modern civilizáció mellett érvel. Állítja, hogy a holokauszt egyedüli okozója a modernitás, amit végül nem tud maradéktalanul megmagyarázni, mert az igaz, hogy egy modern, demokratikusnak induló Weimari Köztársaságból nőtte ki magát a hitleri diktatúra, mégis Franciaország és Nagy- Britannia hasonló európai modern államisága ellenére nem könyvelhet el egy holokausztot sem a történelmében.

Főként a német hivatalnokok helyzetét tárgyalja és róluk általánosít a bürokrácia egészére Bauman. Elemzésében nem veszi figyelembe, hogy a holokauszt nem csak a Német Birodalom belső területein zajlott, hanem valamennyi érintett országban a helyi hatóságok közreműködésére is szükség volt. Ha még a német bürokrácia tehetetlenségével egyet is értenénk, a lengyel, cseh, román és magyar polgármesterek, helyi hivatalnokok, csendőrök és rendőrök nem sorolhatók egy kategóriába, hiszen nem tartoztak a német politika közvetlen irányítása alá. Valamennyi kutató egyetért abban, hogy a német lakosság többsége hagyta magát mozgósítani a zsidók meggyilkolása érdekében, ahogyan igaz ez hazánk lakosságára is.

Ennek a témának a részletes kifejtésére a következő fejezetben kerül sor, ahol korabeli bizonyítékokkal kívánom alátámasztani azt a tényt, hogy miért nem tudható be csupán a bürokráciának hazánk jelentős szerepvállalása a holokauszt kapcsán.

II. FEJEZET
A MAGYAR BÜROKRÁCIA FUNKCIÓJA 1944-BEN

2.1.POLITIKUSOK ÉS A KÖZPONTI IGAZGATÁS

„A magas és örök ideálok melletti sok emelkedett és általános állásfoglalást meg kellett volna tisztítani a nagyon sokszor szándékosan benne hagyott kétértelműségektől, szükség lett volna az ellenállás és az emberség programjának egy olyan tiszta és világos megjelenítésére, mely mind a zsidókérdésben, mind az egész nemzeti kérdésben a legtöbb ingadozót, a legtöbb jó szándékút, a legtöbb fiatalt megragadja." (Bibó István)

Amennyiben a magyar közigazgatás szerepéről beszélünk a magyarországi deportálások kapcsán, akkor négy területet kell megkülönböztetnünk, hogy teljes képet alkothassunk: a magyar vezető politikusokat, a magyar Zsidó Tanács tagjait, a magyar rendőrséget és csendőrséget, valamint a magyar hivatalnoki rendszert. A magyar politikusok intézkedéseinek bemutatása mellett a német vezető politikusok közül is meg kell említeni a teljesség kedvéért a magyar zsidóság sorsáért felelős vezetőket.

A magyar holokauszt okaként az intencionalisták által is előtérbe helyezett antiszemitizmust jelöltem meg, Zygmund Bauman elméletét a bürokrácia központi szerepéről megdöntve.

A szociológus önmagával is ellentmondásos kezdetben: megállapítja a bürokrácia és az antiszemitizmus szükséges feltételét a genocídiumhoz - amellyel egyetértek - majd egyértelműen kijelenti, hogy a holokauszt egyedüli okozója a modernitás, a civilizációnak köszönhető modern szervezetrendszer: a bürokrácia megjelenése. A Zsidó Tanácsok tagjai és a hivatalnoki réteg esett a bürokrácia áldozatául, viszont a bürokrácia csúcsán álló magyar politikusoknál a politikai érdekeken kívül az antiszemitizmus volt a kollaboráció oka, amely a következőekben kerül bizonyításra.

A magyar kormányban vezető tisztséget betöltő politikusok szerepe meglehetősen jelentős a tárgyalt témában. 1942-ben a nem németbarát Kállay-kormány lemondása után Horthy kormányzó úgy döntött, hogy marad államfői tisztségében, és emlékirataiból tudjuk, hogy csak államfőként lehetett biztos abban, hogy a németek *„nem próbálhatják meg hatalomba iktatni a Nyilaskeresztes Pártot, hogy az meggyilkolja a magyar hazafiakat, kiirtson 800.000 magyar zsidót és tízezernyi*

menekültet, akik Magyarországon kerestek oltalmat".[6] Horthy azonban a Sztójay-kormány megalakításában való részvételével három dolgot ért el: a megszállás törvényesítésével hozzájárult ahhoz, hogy az egész magyar államot a németek szolgálatába állítsák, biztosította a rendet és a haditermelés zavartalanságát - közvetve pont azokban segédkezett, amitől hivatalelhagyása esetén tartott. Horthy hozzájárulásáról több bizonyítékot is fel tudunk mutatni. A minisztertanács 1944. március 29-i jegyzőkönyvében olvashatjuk: *„A miniszterelnök ur szerint a Kormányzó Ur Ő Főméltósága az összes zsidó rendeletekre vonatkozólag szabad kezet adott az ő vezetése alatt álló kormánynak és ezek tekintetében nem akar befolyást gyakorolni."*[7] Az új kormány megalakulása után rögtön hozzálátott zsidó „munkások" összegyűjtésére, Veesenmayer - Hitler magyarországi személyes képviselője - üzenetet küldött Ribbentrop - német külügyminiszternek - hogy *„nemcsak a magyar belügyminisztérium együttműködését sikerült biztosítania, de Horthy beleegyezését is."*[8] Később Vesenmayer ügyének tárgyalásán derült ki, miszerint Ribbentrop szerint is *„egyet értett a kormányzó jelentős számú magyar zsidó „munkás" kibocsátásával a német haditermelés részére."*[9]

A kormányzó melletti legfontosabb politikai tisztség a miniszterelnök, aki ekkor már Sztójay Döme volt. Sztójay nemcsak tudta, hogy a németek eldöntötték a magyar zsidókérdés megoldásának radikális módját, de a maga részéről is a zsidó probléma mihamarabbi megoldását sürgette: *„… helyesnek tartaná, ha Magyarország nem várná meg a kérdés [németek általi] éles felvetését, hanem meggyorsítaná az őrségváltás tempóját és a zsidó lakosságunk tekintélyes részét kitelepítené a megszállt Oroszországba."* Nem titkolta, hogy ez nem kitelepítést, hanem kivégzést jelentene.[10]

A Sztójay- kormány tisztségviselői közül a fő felelősséget a deportálások gyors végrehajtásáért viselő Baky László - államtitkárt, a belügyminisztérium politikai osztályának vezetőjét - és Endre László - államtitkárt, a belügyminisztérium közigazgatási osztályának vezetőjét - kell megemlítenünk. Baky azt állította, hogy azért adta ki 1944. április 7-én a zsidók deportálását előirányzó rendeletet, mert Endre László kérte erre. Endre pedig azt nyilatkozta, hogy a kormányzó beleegyezését adta a művelet végrehajtásába azzal az indokkal, hogy: *„a művelet minél hamarabb befejeződik, a*

---

[6]Braham idézi:Horthy, Memoirs. New York: Robert Speller, 1957. 215.
[7] 1. sz. melléklet, a Minisztertanács 1944. március 29-i jegyzőkönyve
[8] Braham: A népirtás politikája Új Mandáum Kiadó, Budapest, 2003 Destruction 134. sz. Dokumentum
[9] Braham idézi: lsd. a minisztériumok perét IV. törvényszék, XI. eset, 1948. júl. 22-i tanúvallomás, jegyzőkönyv, 26172-26173
[10] Karsai Elek: A budai vártól a gyepűig. 1941-1945. Budapest, Táncsics, 1965. 203-206.

németek annál hamarabb hagyják el az országot."[11] Több meggyőző bizonyíték szól amellett, hogy Horthy valóban hozzájárulását adta nagyszámú magyar zsidó, német hadiipari körülmények közötti foglalkoztatására, és ezt a beleegyezést használták ki később a „végső megoldás" megvalósítására. Endre Lászlót Jaross Andor belügyminiszter azért választotta az adminisztratív irányítás élére, mert tudta, hogy a zsidó ügyek elismert szakértője. Adolf Eichmannhoz - aki a zsidó deportálások ügyében teljhatalmat élvezett hazánkban - szoros barátság fűzte Endrét. Tett egyszer olyan kijelentést Eichmann-nak, hogy: *„legszívesebben megpaprikázva falná fel a zsidókat."*Amikor pedig Jaross felkérte a zsidókérdés különleges kezelésére, Endre az íróasztalfiókjából egy vastag mappát vett elő: *„Minden szükséges törvénytervezet megtalálható ebben a mappában; mindent előkészítettem."*[12] Baky László a magyar tiszti kar nyílt antiszemita tagja volt, több náci párt szervezésében és irányításában vett részt, parlamenti képviselőként pedig az antiszemitizmus egyik vezető szószólója lett. Baky egyértelműben fogalmazott: *„Feladatom a baloldali és zsidó bajkeverők végleges és teljes likvidálása."*[13] (Braham, 2003)

Endre László 1944. április 1-jén azt nyilatkozta[14] a Pester Lloyd reggeli lapnak, hogy: a magyar közvélemény közel negyed százada követeli a zsidókérdés rendezését. A magyar faj szempontjából a zsidók sem erkölcsileg, sem szellemileg, sem fizikailag nem kívánatosak. E felismerés tudatában kell azt a megoldást megkeresni, amely a zsidóságot a magyarság életéből teljes mértékben kikapcsolja. Az említett források is alátámasztják, hogy az új kormány kezébe kerültek. S erre az együttműködésre a magyar hatóságok és fegyveres testületek figyelmét is felhívta Baky egy belügyminiszteri körrendeletben: *„Amikor jelen rendeletemmel nyugalmat akarok teremteni egyúttal az is szándékomban van, hogy irányt szabjak annak a magatartásnak, amely német fegyveres erő, rendőrség, és a magyar hatóságok között a harmonikus együttműködést biztosítsa."*[15] S 1944. április 7-én a Belügyminisztériumban összehívott

[11] Braham idézi: Macartney, October, Fifteenth, 2:283.
[12] Karsai Elek: Ítél a nép. Budapest, Kossuth, 1977. 200.
[13] Braham: Magyarország, Budapest, 1944. március 29., A népirtás politikája, Új mandátum Kiadó, Budapest, 2003
[14] 2. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára
[15] Lsd. 4. számú melléklet: A Belügyminisztérium körrendelete a magyar hatóságok és a német fegyveres alakulatok között kialakítandó együttműködés irányelveiről

bizalmas értekezleten a csendőrtiszteket is tájékoztatták, hogy a zsidóktól hamarosan megtisztítják az országot.[16]

2.2. AZ ÁLDOZATOK SZEREPVÁLLALÁSA A MAGYARORSZÁGI HOLOKAUSZTBAN

A holokauszt végrehajtásában következő fontos elemként a zsidó tanácsokat kell megemlíteni. Magyarországon is a helyi hatóságok mellett a zsidó tanácsok segítségére támaszkodtak a németek. *„A zsidó tanácsokkal szemben támasztott követelmény pedig az volt, hogy hamis biztonságérzetben ringassa és engedelmességre késztesse a zsidó tömegeket."*[17] A tanács felhívásai a nyugalom megőrzéséről a nácik által cenzúrázott zsidó újságban jutottak el. *„E Központi Tanács útján* - a Magyar Zsidók Lapjában kiadott - *utasításokat és rendelkezéseket minden zsidó feltétlen engedelmességgel kell, hogy teljesítse. A kérdések ideje elmúlt, elkövetkezett a feltétlen teljesítések ideje, amelynek mindenki eleget tenni tartozik."*[18] A tanácsok akaratukon kívül is a kezére játszottak a német vezetésnek, abban a reményben, hogy a kérések teljesítésével és engedelmességgel kevesebb atrocitás éri majd őket, de mint tudjuk, saját vesztükön munkálkodtak. A zsidó tanácsok eszeveszett küzdelmet vívtak egy racionális megoldás kereséséért,[19] ami megoldást jelenthetett volna a kialakult zsidóproblémára, viszont igen hamar egy egyszerű választással találták szembe magukat, meghalnak, vagy mások halálához járulnak hozzá.

Az első perctől kezdve a Zsidó Tanács hatalmat gyakorolt. Ez azonban nem mondható el Európa összes zsidó tanácsáról, ugyanis a lengyel zsidó tanács felbomlásának példája is bizonyítja, hogy lehetett erkölcsileg összeférhetetlenségbe kerülni a németekkel, a varsói zsidó tanács vezetőjének öngyilkossága is jól alátámasztja ezt. Ezt követően a gyűlöletes lengyel zsidó rendőrségre bízták a munkát, akiket szintén legyűrt az ellenállás.[20]

---

[16] Az értekezletről készült feljegyzést, valamint a megjelenteknek szétosztott bizalmas rendelet szövegét: Lsd. Karsai Elek: Vádirat a nácizmus ellen 1. kötet 123-127.
[17] Braham idézi: Braham: Népirtás, 445.
[18] Karsai Elek, Vádirat a nácizmus ellen, A Magyar Zsidók Lapjának felhívása
[19] Isaiah Trunk: Judenrat: The Jewish Councies in Eastern Europe under German Occupation, London, Macmillan, 1972, 401. o.
[20] Jehuda Bauer tanulmánya, Történelem és Emlékezet, szerk. Kovács Mónika, Jaffa Kiadó, Hannah Arendt Egyesület, 2005

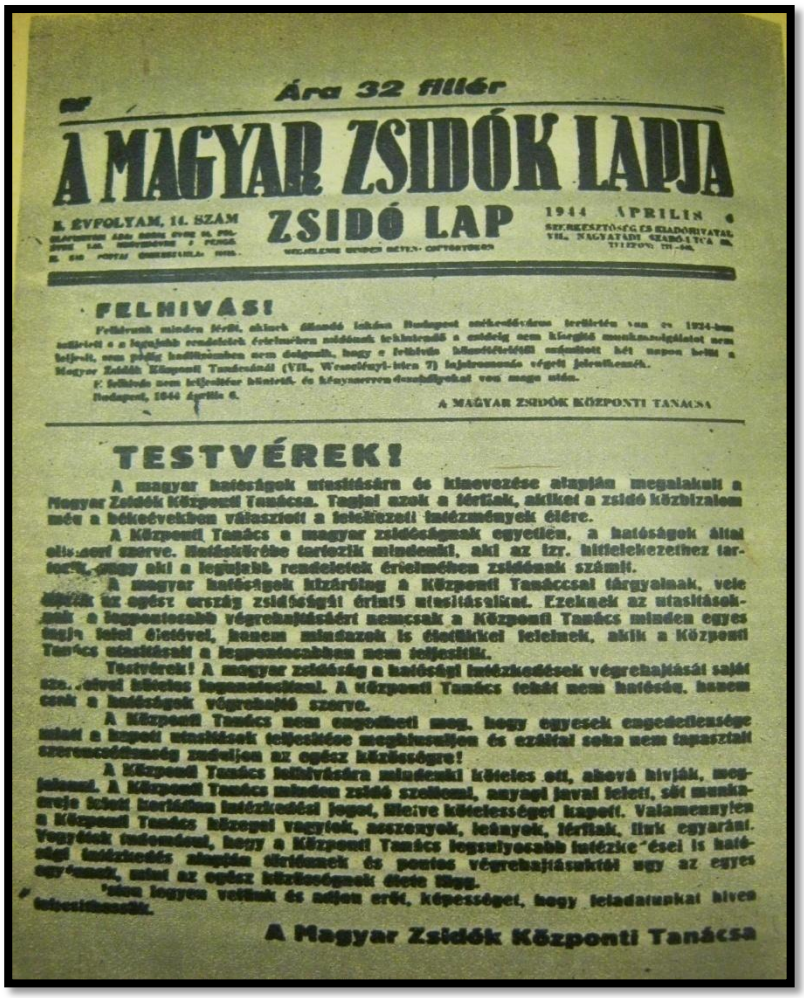

Ára 32 fillér

A MAGYAR ZSIDÓK LAPJA

K. ÉVFOLYAM, 14. SZÁM

ZSIDÓ LAP

1944 ÁPRILIS 6

FELHÍVÁS!

A MAGYAR ZSIDÓK KÖZPONTI TANÁCSA

TESTVÉREK!

A magyar hatóságok utasítására és kinevezése alapján megalakult a Magyar Zsidók Központi Tanácsa. Tagjai azok a férfiak, akiket a zsidó közbizalom mára a békeévekben választott a feleleszteti intézmények élére.

A Központi Tanács a magyar zsidóságnak egyetlen, a hatóságok által elismert szerve. Hatáskörébe tartozik mindenki, aki az izr. hitfelekezethez tartozik, vagy aki a legújabb rendeletek értelmében zsidónak számít.

A magyar hatóságok kizárólag a Központi Tanáccsal tárgyalnak, vele szemben az egész ország zsidóságát érintő utasításaikat. Ezeknek az utasításoknak a leggondosabb végrehajtásáért nemcsak a Központi Tanács minden egyes tagja teljes életével, hanem mindazok is életükkel felelnek, akik a Központi Tanács utasításait a legpontosabban nem teljesítik.

Testvérek! A magyar zsidóság a hatósági intézkedések végrehajtását saját szervével köteles legpontosabban. A Központi Tanács tehát nem hatóság, hanem csak a hatóságok végrehajtó szerve.

A Központi Tanács nem engedheti meg, hogy egyesek engedetlensége miatt a kapott utasítások teljesítése meghiusuljon és ezáltal soha nem tapasztalt szerencsétlenség zúduljon az egész közösségre!

A Központi Tanács felhívására mindenki köteles ott, ahová hívják, megjelenni. A Központi Tanács minden zsidó szellemi, anyagi javai felett, sőt munkaereje felett korlátlan intézkedési joggal bír, ezért köteles és felelős. Valamennyien a Központi Tanács közegei vagytok, asszonyok, leányok, férfiak, fiúk egyaránt. Vegyétek tudomásul, hogy a Központi Tanács legszigorúbb intézkedéseit is hatósági intézkedés alapján tartjuk és pontos végrehajtásuktól függ az egyes egyének, mint az egész közösségnek élete és halála.

Isten legyen velünk és adjon erőt, képességet, hogy feladatunkat híven teljesíthessük.

A Magyar Zsidók Központi Tanácsa

Korabeli újság, a Magyar Zsidók Lapjában felhívás a zsidóknak - 1944. április 6.

Az eddig feltárt dokumentumok igazolják, hogy nem csak a hadsereg és a bürokrácia alázatos együttműködése következett be a szervezett tömeggyilkosság kapcsán, hanem az állampolgárok is akár helyeselték, akár nem, áldásukat adták az eseményekre. Döntőbb bizonyítékként értékelhető, akárcsak fentiekben már említett Kossuth Rádióban elhangzott felszólítás az üldözött zsidók védelembe vételéről. Tehát köztudott volt az üldözések negatív hatása a zsidóságra, ha konkrétan nem is élt a köztudatban az, hogy az országhatárt elhagyó transzportokra mi vár, mégis az egész társadalom jóváhagyta.

2.3. A RENDVÉDELMI SZERVEK SZEREPVÁLLALÁSA

Magyarországon - ahogyan ma is - a rendvédelmi szervek a belügyminisztérium keretei között működtek. A minisztérium rendőrségi ügyekkel foglalkozó osztályai közül több osztály is illetékes volt a zsidókat érintő kérdésekben. Ezek közül kiemelendő a VII. osztály, a közbiztonsági osztály, amelynek három alosztálya volt. VII/a közbiztonsági alosztály, VII/b egyesületi alosztály és VII/c Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság (KEOKH). A meghatározó szerepet a gettósítás és a deportálás megtervezésében és végrehajtásában az egyesületi alosztály játszotta, majd a Központi Zsidó Tanács, s ezáltal az egész magyarországi zsidóság felügyeletét átvette. A minisztérium politikai osztályát átszervezték, kivonták a főkapitányság ellenőrzése alól, s Baky államtitkár irányítása alá helyezték, átnevezve Állambiztonsági Rendészetre (a Gestapo magyar megfelelője), a IV/4-es számot kapta, akárcsak Eichmann különleges osztaga, s tevékenyen részt vállaltak a zsidó tulajdon kisajátításában is. A Belügyminisztérium XX. osztálya élén Baky állt, aki ebben a pozícióban a rendőrséget és a csendőrséget is ellenőrizte, s szoros kapcsolatban állt Ferenczy László alezredessel, aki a deportálási program végrehajtásával megbízott csendőrtiszt volt. A XXI. osztály - amit a zsidók álcázott átköltöztetése miatt - lakásügyi osztálynak neveztek, már közvetlenebben vállalt részt a zsidók koncentrálásában és internálásában, Endre László államtitkár utasításai alapján. (Braham, 2003)

Az 1944. április 15-én a deportálás vidéken indult meg, és a fővárost nem érintette a budapesti ostromzár miatt. A vidéki rend fenntartásával pedig a csendőrség volt megbízva, így ez volt az a szerv, amely az oroszlánrészt vállalva ténylegesen hajtotta végre a gettósítási és deportálási programot, a belügyminisztérium ellenőrzése alatt és a honvédelmi minisztériumnak is alárendelve. A magyar hatóság szervei közül a legfontosabb szerepet a magyar királyi csendőrségnek tulajdonítjuk, bizonyíték erre a háború utáni népbírósági perekben, a rendőrség felügyelője által ezt megerősítő tanúvallomásaink vannak.[21] Magyarország ekkor tíz csendőrkerületi parancsnokságból állt élükön csendőr ezredesekkel. A munkálatokban résztvevő csendőrök száma 3-5 ezer fő körül mozgott, találunk közöttük nagyszámú sváb származású csendőrt, akik kimondottan nácibarát érzelműnek mutatkoztak. Az esetleges helyi zsidókkal kialakult kapcsolatra tekintettel és a könyörületességet elkerülve egy adott megye zsidóinak gettósítását, bevagonírozását és deportálását mindig az ország valamelyik másik

[21] Molnár Judit i.m. BFL, B18 167/1949, Czigány József pere, 96., MOL

megyéjéből származó egység hajtotta végre. A rend fenntartói sem tudták volna kivitelezni zsidóellenes műveleteiket, ha nincs a köztisztviselők támogatása. (Braham, 2003)

A végső megoldás megvalósítása világosan függött a magyar állam közigazgatási szerveitől is: a központi és helyi hatóságok igazgatási és végrehajtó szerveitől, ezért volt szüksége a németeknek egy kollaboráns kormány felállítására. Voltak olyan civil megyei és városi vezetők, még rendőrtisztek is, akik lemondtak, mintsem, hogy részt vegyenek a zsidók üldözésében, azonban a legtöbb helyi és megyei tisztségviselő, közalkalmazott és tiszt leplezetlen lelkesedéssel működött együtt. Kevés olyan csendőrtiszt volt, mint az államtitkár névrokona, Endre László, aki megmentette közel négyszáz ember életét. Köztük zsidókat, lengyel menekülteket és szociáldemokrata politikusokat is. A háború után úgy nyilatkozott, hogy nagycsaládosként beleképzelte magát az embertelen körülmények közé kerülő üldözöttek helyébe, és így tudott szembeszegülni a kapott parancsokkal.[22] Ferenczy, a szintén háromgyerekes családapa, nem cselekedett hasonlóképp. Június közepén találkozott először az úgynevezett Auschwitzi Jegyzőkönyvvel és kezdte foglalkoztatni a gondolat, hogy mi történik Auschwitzban, amikorra már túl késő volt, több százezer embert küldtek a halálba.[23]

Találunk olyan eseteket, amikor a hivatalnokok megtagadták a parancsteljesítést, ezt támasztja alá az 1944. márc. 29-én a Kossuth Rádióban elhangzott - „Segítsük az üldözötteket!" című felhívás, amelyből kiderül, hogy hazafias kötelességként és az emberiség jól felfogott parancsaként hirdették a zsidók megsegítését. Felszólítják a lakosságot, hogy pénzzel, élelemmel, ruhával lássák el őket, hogy külsejüket megváltoztathassák, és helyezzék el az üldözötteket más városrészen és hamis név alatt! *„A legkevesebb, amit minden magyar ember, asszony, leány, ifjú hazánkban megtehet - áldozatkészen, leleményesen segíteni az üldözötteket!"*[24]

[22]Karsai L.: Molnár Judit szerk i. m. MZSML, DEGOB, 3642. jegyzőkönyv
[23] Karsai L.: Molnár Judit i.m. ÁSZTL - V79 348, 71.
[24]Lsd. a 3. sz. mellékletben: a Kossuth Rádió felhívása

III. FEJEZET
A HOLOKAUSZT EGY VIDÉKI KÖZSÉG: MEZŐBERÉNY PÉLDÁJÁN
- ELŐZMÉNYEK -

3.1. MEZŐBERÉNY RÖVID BEMUTATÁSA

Ebben a fejezetben Mezőberény város - egykori község - közigazgatási apparátusának és rendőrhatóságának 1944-es tavaszi tevékenysége kerül bemutatásra, a magyarországi vidéki deportálások folyamán. Vizsgálódásom fő irányai a bürokrácia és az antiszemitizmus megjelenése a holokauszt végrehajtásának következtében. Az alábbiakban csekély történelmi szakirodalom felhasználásával és a Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltárában végzett kutatásaim eredményeként, szinte a teljesség igényével szeretném bemutatni Mezőberény példáján keresztül, a korhű közigazgatási okmányok feldolgozásával, hogy a vidéki események kapcsán, a bürokrácia mellett az antiszemitizmus is jelentős oka volt a holokausztnak. Előzőek mellett igazolom, hogy egyik jelenség hiányában sem történt volna holokauszt hazánkban.

Mezőberény az Alföld délkeleti részén, Békés megyében található. Területe kereken 20.000 hold, 1941-ben a lakossága 14.029 fő, a 2005-ös népszámlálás adatai alapján pedig 11.564 fő. Mezőberény a felszabadulás előtt elsősorban mezőgazdasági jellegű község volt, nagybirtokrendszere azonban nem alakult ki és nem is ez volt a jellemző, a földbirtokosok 70,2 %-a rendelkezett 5 hektárnál kisebb földterülettel. A városban három nemzetiség él együtt a mai napig: magyar, szlovák és német. A község háromnemzetiségű volta nagymértékben meghatározta politikai arculatát a felszabadulás előtt. A nemzetiségek békés egymás mellett élésében a város hosszú ideig példát mutathatott.

3.1.1. HELYTÖRTÉNETI ELŐZMÉNYEK

Az osztályharcos küzdelem mindhárom nemzetiség szegényparasztságát, földmunkásait érintette. 1848-ban országszerte figyelmet keltő zsellérmozgalom volt Mezőberényben, 1891-től a viharsarki agrárszocialista mozgalom egyik jelentős pontja lett a község. 1818-19-ben a helyi munkáshatalmat minden dolgozó támogatta. A Horthy-korszakban azonban a baloldali mozgalom meggyengült, nem működött illegális kommunista szervezet, a helybeli szociáldemokraták a központi vezetés akaratának megvalósítására törekedtek.

A hitleri hatalom magyarországi befolyásának erősödése következtében fokozatosan megbomlott Mezőberényben a nemzetiségek békéje, a mezőberényi németajkúak jelentős része csatlakozott szélsőjobboldali mozgalmakhoz. A helyi szélsőjobboldali csoport elsősorban a helyi baloldali erőket fenyegette. A községben élők jelentős része - a felnőttek 80-85%-a - nem vett részt a nyilas, volksbundista és ehhez hasonló mozgalmakban. A szociáldemokraták azonban kedvezőtlenebb politikai és anyagi feltételeik miatt nem tudták e törekvéseket ellensúlyozni. Komoly változást a az 1930-as évektől elejétől a Kisgazda Párt befolyásának erősödése jelentett.

A község politikai életében az említett két baloldali párt tevékenykedett, azonban ’30-as évektől ez a tevékenység mérsékeltebb volt, mint a helybeli Nyilas Párté, amelynek bázisát a helyi németek adták és a Horthy-kormány támogatását is élvezték.

A község közigazgatása a felszabadulás előtt elsősorban a helyi uralkodó rétegek, a vagyonosok érdekeit szolgálta. Az érvényben lévő választójog eleve biztosította a munkakeresők és nincstelenek kizárását. A községben az kapott választójogot, aki fizetett községi adót. A választójog e korlátozása mellett az is előfordult, hogy a képviselő-testület választott tagjai mellett sokan hivatalból kaptak tagságot. Ez a rendszer azonban még ezekkel a biztosítékokkal sem elégedett meg, egészen a felszabadulásig érvényben volt a virilizmus, amely nyíltan és közvetlenül a legvagyonosabbakat juttatta döntő hivatali pozícióba. Éppen ezért került ki a képviselő-testület 50%-a a legmagasabb adót fizetők soraiból, akik pusztán vagyonuk miatt kerültek be a testületbe.

Ekkor a község önkormányzata élén egy 40 főből álló képviselő-testület állt. Tagjaikból választották meg az ügyek mindennapi vitelére az elöljáróságot, és az annak élén álló bírót. A hivatali apparátus feje a főjegyző volt. A helyi önkormányzatot a megye akaratát közvetítő járási főszolgabíró és jegyzők irányították. (Farkas József, 1973)

3.1.2. A HOLOKAUSZT FŐBB ÁLLOMÁSAI MEZŐBERÉNYBEN

A mezőberényi holokauszttal összefüggő főbb események: április 5-e: a sárga csillag viseléséről szóló határozat; május 8-10-e: vagyontárgyak leltárba vétele; május 12-e: *„kényszerlakhelyre”*, gettóba vonulás; június 17-e: gettóból való távozás; június 25-e: az első transzport megindulása Ausztriába, Strasshof-ba; június 26-a: az Auschwitzba szállítottak bevagonírozása. (Szegő, 1999)

IV. FEJEZET
A VIDÉKI DEPORTÁLÁST KIVÁLTÓ TÉNYEZŐK LOKÁLIS SZINTŰ KUTATÁSA

4.1. A BÜROKRÁCIA SZEREPÉNEK BIZONYÍTÁSA

A rendelkezésemre álló, a deportálásokkal összefüggő mindössze 21darab közigazgatási okmányon kívül nem található levéltári anyag, így 1944 októberéig közigazgatási jegyzőkönyvi adat sem. Ennek következtében a lakosság összetételéből teszek következtetéseket a hivatali apparátusra vonatkozóan. Fentiekben bemutatott helytörténeti és politikatörténeti adatok alapján képet kaptunk Mezőberény 1944-es ideológiai összetételéről. A község felnőtt lakosságának kb. 80-85%-a volt baloldali érzelmű, azaz ideológiájukban az antiszemitizmus halvány formája sem mutatkozott meg, így esetükben a kiválóan végzett hivatali munka, az utasítások teljesítése jöhet számításba. Ezt tudom bizonyítani egyrészt a helytörténeti tanulmányból: *„a központi vezetés akaratának engedelmeskedtek”*[25] másrészt a következőekben bemutatni kívánt levéltári anyagokból.

1944 januárjában, márciusában és áprilisában tett főjegyzői jelentés mindegyikében ugyanazt olvashatjuk a község közszolgálati dolgozóira vonatkozóan: *„Közszolgálati alkalmazottak magatartása kifogástalan.”*[26] Vizsgálódásom azért erre a három hónapra irányul, mert a deportálásokat megelőző intézkedések április hónaptól érintették a község zsidó lakosságát, és ezen havi jelentések alapján láthatjuk - ahogyan a holokauszt eseményeit megelőző hónapokban is - kifogástalan magatartással teljesítették az utasításokat.

1944. április 26-án érkezik békés város főszolgabírójától a főjegyzőnek Baky államtitkár által kiadott belügyminiszteri rendelet másolata, amelyet *„Miheztartás és a leggondosabb alkalmazkodás végett közöl.”*[27]. A rendelet kérése a német biztonsági szolgálattal való együttműködésre irányul: *„A csendőrség és rendőrség összes hatóságaitól a német rendőrség szerveivel szemben nyílt és becsületes viszonyt várok, hogy a kölcsönös bizalom ez alapján egy bajtársias és gyümölcsöző együttműködés feltételeit teremtsük meg.”*[28]

---

[25] Mezőberény története I. kötet, szerk. Szabó Ferenc
[26] 5-6-7. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára
[27] 8. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára
[28] 8. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára

1944. július 24-i dátummal békés járás főszolgabírójától érkezik a Jaross miniszter által kiadott belügyminiszteri rendelet közlése, miszerint: *„A közszolgálati alkalmazottak ebben a minőségükben még a látszatát is kerüljék annak, mintha az ügyek intézésében, tevékenységüket nem csupán a nemzet egyetemes érdekei befolyásolnák (...)A tisztviselő hivatalos működésében az általános nemzeti érdekeket tartsa kizárólag szem előtt, minden pártpolitikai szempont mellőzésével.”*[29] A felhívás tisztán arra irányul, hogy a hivatalnoki réteg végezze el a kirótt feladatokat hivatali kötelességének céljából, s ha ez mégsem lenne elég, akkor továbbra is tekintse saját meggyőződésének a végrehajtást, amellyel nemzete érdekében ténykedik. Véletlenül se azt a tényt tartsa szem előtt, hogy pártpolitikai nyomásra kellett saját meggyőződésből helytelenül cselekednie.

4.2. AZ ANTISZEMITIZMUS SZEREPÉNEK BIZONYÍTÁSA

Eddig olyan korabeli közigazgatási dokumentumokat tekintettem át, amelyek a bürokrácia szerepének jelentőségét támasztják alá, most pedig két olyan dokumentum kerül bemutatásra, amelyek az antiszemitizmus szerepének tényét igazolják a vidéki holokauszt eseményei során.

Baky államtitkár által kiadott újabb belügyminiszteri rendelet utasítását szintén 1944. április 26-án hozta a község főjegyzőjének tudomására a békési járás főszolgabírója, amely a magyar hatóságok, a német fegyveres erő és rendőrség alakulatai közötti együttműködésre az irányadó. *„(...) A surlódások homokterében érthetően a zsidókérdés áll, miheztartás végett legyen erre irányadó, hogy ez a kérdés országosan és intézményesen lesz megoldva, egyéni kilengésekkel való megoldás nincs tervbevéve, az nem tűrhető egyik részről se. - Ezt azonban nem lehet akként értelmezni, hogy a német katonai-rendőri szervek néhány zsidót, akik a német hadsereg, sőt bátran mondható, hogy a magyar nemzet egyetemes érdekét is, éppen ugy veszélyeztetik, ne tehessen ártalmatlanná. Ahol az összhang megvolt a két nemzet elöljáró szervei és hatóságai között, e tekintetben nem is merültek fel panaszok, ahol pedig tulzott helyi megoldások körvonalai kezdettek kibontakozni és arról idejében jelentést kaptam, módot találtam rá, hogy azokat a központi német helyi szervekkel leállítassam.”*[30] Az előző pár mondat soraiban rejlenek az antiszemita nézetek és a hatóságokat ugyanerre

[29] 9. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára
[30] 10. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára

lelkesítő gondolatok. Kiemelt figyelmet érdemel az utolsó idézett mondat, amely utal arra, hogy volt példa zsidógyűlölettel átfűtött magánkísérletekre a zsidó kérdés megoldásának ügyében.

A mezőberényi főjegyző 1944. július 3-án tett jelentése bizonyítja azt a tényt is, hogy egyrészről központi feladatnak tartották a zsidókérdés megoldásával kapcsolatos munkálatokat, valamint, még egy hónappal a deportálásokat követően is foglalkoztatta őket a kérdés, hogy érkezhet-e utasítás felső szintről zsidó kérdésben. A jelentés a következő: *„(...) zsidó ügyekben egyik minisztériumból sem lett ide közvetlenül rendelkezés kiadva.”*[31] Véleményem szerint antiszemita nézetekre ez is döntő bizonyíték, hiszen a jelenség még egy hónappal a deportálások után is élénken élt a közigazgatási ügyintézésben.

Fentiek mellett Mezőberényben az antiszemitizmus jelenségének felerősödésére mi sem döntőbb bizonyíték, mint a történelmi tényeket alátámasztó korabeli hírlapok hasábjai. Korabeli cikkek és Farkas József, a község történetéről írt tanulmánya alapján bemutatom, hogyan vetettek lábat a ’30-as évektől a szélsőjobboldal ideológiái. Bemutatásra kerül továbbá, a holokausztot megelőző körülbelül 10-12 évben a községben zajló szélsőjobboldali mozgalmak erőteljes zsidóellenes tevékenysége, ábrázolva, miként szolgáltatott megfelelő környezetet a '44-es deportálásnak.

A nyilas mozgalom elindítói még 1934-ben „megvásárolták” a község jelentős sajtóorgánumát, az Alföldi Függetlenséget. A helyi napilapban megkezdődött, főleg az akkori helyi nyilas vezető, N. Schultz József antiszemita nézeteinek féktelen terjesztése. Véleménye szerint, a zsidóság minden baj forrása: *„Az elveszett háború, Trianon, munkanélküliség, az öngyilkosságok egész sora, mind nem volna ő nélkülük.*[32]
„A nép sohasem fogja megtudni a Hitlerre vonatkozó igazságokat, amíg a köztük lévő becsületeseket és logikusokat fel nem világosítják, arról a zsidó kézen lévő rettenetes szervezetről, amely „láthatatlan” kezeivel hosszu idő óta forradalmakat csinál, amely a kapitalista és kommunista zsidók hasznára bele kergette a világot abba a rettenetes háboruba, amelynek tízmillió halottja és százszor annyi nyomorgója maradt hátra. A zsidó vezetés alatt lévő nemzetközi szabadkőművesség az az átok a világ minden nemzetének testén, melynek nemcsak Párisba, Prágába, hanem még Mezőberénybe is

[31] 11. sz. melléklet, Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei Levéltára
[32] 20. sz. melléklet: Alföldi Függetlenség, 1934. június 17.

elér a fekete keze, amely orvul támad és másra keni a felelősséget és ezt mondják ők szellemi fölénynek.(...)

„Az elveszett háború, Trianon, pártoskodás, munkanélküliség, az öngyilkosságok egész sora, mind nem volna ő nélkülük.”[33]

N. Schultz antiszemita magatartása tettlegességig fajult 1934-ben, amikor minden ok nélkül megvert egy Weiszbrunn nevű embert, amely cselekedetéért a bíróság elítélte.

„Indokolásban a biroság kimondotta, hogy Weiszbrunnt az ütés hátulról érte, tehát a kezdőfélnek N. schultznak kellett lennie. A birói gyakorlat és a törvény értelmében tehát N. Schultzot kellett megbüntetni és a többi vádlottat felmenteni.”[34]

A szervezkedés annyira jól sikerült, hogy 1936. január 18-19-én, a pártértekezletet Mezőberényben tartották. Ezt segítette, hogy a legális agitáció különösebb akadályokba nem ütközött, nem gátolta a röplapok terjesztését sem a járás, sem a képviselőtestület, a nyilasok szabadon végezhették tevékenységüket. Jó példa erre az előbb említett sajtó átvétele is.

Megjelentek a megyében és a községben Szálasi hívei és a kaszáskeresztesek is, de a megyei hatóságok korlátozták őket, emiatt mozgalmuk nem mondható jelentősnek. 1935. március 20-án Mezőberényben tartottak gyűlést, amely szónokának az országos pártvezér, Böszörményi Zoltán volt bejelentve.[35]

Az előzőekben bemutatott példák támasztják alá azt a tényt, hogy a szélsőjobboldal, meglehetősen veszélyes eszközökkel agitált. Nevük az országos mozgalomban is elismert volt, a helyi szervezet előnye az itteni németség és faji öntudatuk erősödése volt. N. Schultz vezetésével létrehoztak egy 200 tagú törzsgárdát is, minden gárdataghoz további négy párttag tartozott, ha a szükség megkívánta akár 1000 embert is mozgósítani tudtak.[36]

1940 nyarától a nyilasvezérek megkezdték a Volksbund szervezését, vezetőik között ismét N. Schultz tűnt fel, szervezkedésük gyors sikerrel járt, mert működésüket nemzetközi szerződés garantálta, továbbá sikerült elérniük, hogy a rendőri felügyelet alól is teljes mentességet kapjanak. A kezdeti 46 tag rohamosan 598 főre nőtt**.** Fő tevékenységüknek nevezhető az SS számára való toborzás. Akik nem akartak az SS-be vagy a Volsbundba belépni, azok nem egyszer fenyegetés és bántalmazás áldozatául

[33] 21. sz. melléklet: Alföldi Függetlenség, 1934. július 8.
[34] 22. sz. melléklet: Alföldi Függetlenség, 1934. október 14.
[35] 23. sz. melléklet: Békésmegyei Közlöny, 1938. február 17., Farkas idézi: Magyar Nemzeti Levéltár Békés Megyei levéltára, Gyulai Törvényszék ir. B 3898/1937.
[36] Magyar Szemle, 1938. május: Mezőberény - Tiszántúl politikai sorsa

estek. Az újonnan toborzott SS tagok 1943-ban többször vettek részt zsidóellenes demonstrációkban: ablakbetörések, zsidó temetők feldúlása.[37] Töretlen aktivitással működtek 1944-es feloszlatásukig.

A zsidókat először törölték a képviselőtestületből már 1939-ben, majd a békési járásban megtiltották számukra az iparigazolványok kibocsátását.[38] A megye piacáról való kitiltást követte az elkülönítés, a községben a Weisz-féle szövőgyár termeiben jelölték ki a gettót.[39]

A nagy gazdasági világválságot követő évektől kezdve terjedtek el a községben a különféle fasiszta szervezetek. A mozgalmak agitátorai főleg szociális demagógiát és antiszemitizmust hirdettek. Megbomlott a három nemzetiség békés együttélése, miután a község német ajkú lakosságának körében megtörtént a „felsőbbrendűség" tudatára ébredés, a németországi hitleri fajelmélet elterjedésének következtében.

Annak ellenére, hogy az említett szélsőjobboldali tevékenységek a lakosság 20%-át ragadták magukkal, munkásságuk oly mértékű és hatékony volt, hogy erőszakosságuk, propagandájuk miatt a kívülállók nemegyszer úgy érezték, hogy a község lakosságának többsége jobboldal befolyása alatt áll.

A község történetének egyik mélypontjaként nevezhető meg, hogy Mezőberény a nyilasok tevékenységének egyik központja lett az országban.

Fontos azonban kiemelni, hogy a fasizmusnak sem helytörténeti előzménye, sem ideológiai gyökere nem volt, amely a hitleri Németországból települt volna át, valamint olyan sem, amely más térségeknél kedvezőbb lehetőségeket szolgáltatott volna a szélsőséges eszmék megerősödésének. A rendkívül gyors térhódítás oka a német irányítás alatt álló helyi szervezetek és szervezők erőteljes aktivitása volt.

4.3. MIRE KÉPES A MODERN TÁRSADALOM?!

Sok tömeggyilkosságról tudunk, de azokat a modern bürokrácia nélkül hajtották végre, nem úgy mint a holokausztot, ami csak ezáltal jöhetett létre.[40] A holokausztot átélt nemzedék már többnyire a múlté, de a bekövetkeztéhez szükséges feltételek azóta a civilizáció még felsőbb szintjén adottak, ezért nem tűnhet el a holokauszt lehetősége

[37] Történelmi Szemle: 11/1968, 294-312.
[38] 24. sz. melléklet: Békési Újság, 1940. február 10.
[39] 25. sz. melléklet: Békési Újság, 1944. május 13.
[40] Zygmunt Bauman: A modernitás és a holokauszt, Új Mandátum Kiadó, Nudapest, 2001

sem. A társadalom már egyszer lehetővé tette egy holokauszt megvalósulását, felmerül a kérdés tehát, hogy amennyiben akkor nem állt rendelkezésükre olyan eszköz, amelynek segítségével megakadályozhatták volna a tragikus események sorozatát, úgy a mai modern társadalom számára rendelkezésre állnak-e az ezt megakadályozó eszközök, avagy a történelem újra megismétli önmagát.

Éveken keresztül azt kutatták, hogyan képes és képes-e egy civilizált nemzet ilyen dologra, mint a holokauszt, most azt kérdezzük: van-e olyan civilizált nemzet, aki képtelen erre?[41] Bauman esetében is találunk a kérdéssel kapcsolatos eszmefuttatást: két tanulságot vont le, az első, ha a racionalitás és az erkölcs nincs közös nevezőn, akkor annak az emberiség lesz az áldozata, a második pedig, hogy nem az a fontos, hogy hányan cselekedtek az alapján, amit saját erkölcsük diktált, hanem az, hogy akadtak-e olyanok egyáltalán, akik így tettek, ezzel bizonyítva a választás lehetőségét.

Megfogalmazódhat bennünk a gondolat, hogy amennyiben többen lettek volna, akik személyes erkölcsük és nem a hatalom által legitimált erkölcsök alapján cselekednek, akkor a már ismert események, miként mennek végbe.

Kiindulva a csendőrség és a rendőrség által végzett tevékenységből, azt a megállapítást tehetjük, hogy esetükben a döntő tényező, a fentről érkező parancs kötelező végrehajtása volt, függetlenül attól, hogy azonosulni tudtak - e a felső karhatalom által képviselt antiszemita nézetekkel. Ezzel szemben azonban, ahogyan azt a dolgozat egy adott pontján olvashattuk, a bürokraták számára lehetőség nyílt az úgynevezett „kiskapuk” kihasználására.

[41] Bauman idézi: Raul Hilberg, The Destruction of the European Jews, New York, Holmes and Meier, 1983.

ÖSSZEGZÉS

Dolgozatomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy melyek voltak azok a főbb tényezők, amelyek a holokauszt jelenségét Magyarországon kiváltották?

Ennek megválaszolására, segítségül jeles gondolkodók műveit hívtam, amelyek közül, az általam vizsgált nézőpontok tekintetében - véleményem szerint - Bauman elmélete kiemelkedik.

Bauman álláspontja alapján, a holokausztot kiváltó legfőbb okként, a bürokrácia nevezhető meg, a bürokrácia, mint egyedüli főszereplő mellett érvel. Ez azonban, az én meglátásom szerint, nem állja meg a helyét a magyar eseményekre vonatkoztatva.

Kutatásomat valamint Bauman állításának cáfolatát, a vonatkozó szakirodalmak felhasználásával és a témában releváns levéltári dokumentumok feldolgozásával kívánom alátámasztani. Az általam vizsgált közigazgatási levéltári okmányok alapján arra a megállapításra jutottam, hogy a magyarországi holokauszt legfőbb előidézőjeként, nem a bürokrácia, hanem az antiszemitizmus nevezhető meg, amely részletes kifejtésre került a dolgozat vonatkozó fejezeteiben.

Ezen állításom arra alapozom, hogy bár Magyarország német befolyás alatt állt ebben az időszakban, nézeteikkel való szimpatizálás, azaz a zsidóság, mint közös ellenségkép elfogadása, nem nevezhető meg a befolyás evidens következményeként. Elmondható tehát, hogy a holokauszt megvalósulásához vezető legjelentősebb tényező az volt, hogy Magyarország társadalma antiszemita érzülettel rendelkezett, így képes volt befogadni a németek fajelméletét. Ezt pedig alátámasztja, hogy hazánk mozgósította közigazgatási apparátusát és hivatalnoki rétegét a zsidó ügyek rendezése érdekében.

Álláspontom szerint, a politika jelentős mértékben befolyásolta az 1944-es eseményeket, melynek vezérfonalai a Magyarországon folytatott aktuálpolitikában is megtalálhatóak. Az általam vizsgált korszakról elmondható, hogy az antiszemitizmust, mint a hatalom megszerzésére, megszilárdítására alkalmas eszközt használták, melyekkel hatalmas tömegeket voltak képesek mozgósítani.

Párhuzamot abban a tekintetben látok napjaink belpolitikájával kapcsolatban, hogy a gazdasági válságot követően, jelentős szerephez jutott a szélsőjobboldal, antiszemita nézeteinek propagálásával. A radikális nézetekkel azonosulók területnyerését jól példázza, a közelmúltban történt erőszakos bűncselekmények sorozata, melyek a társadalom perifériájára szorult, komoly társadalmi ellentéteket és indulatokat kiváltó nemzetiség ellen irányultak. A kirekesztő-politika kiváló eszközként szolgál, egy közös

ellenségkép kialakítására, akárcsak a holokauszt idején hazánkban, valamint az antiszemita nézeteket elfogadó államokban.

Felvetődik tehát a kérdés, hogy a radikális nézetek ilyen, kézzelfogható megnyilvánulása, mennyiben vetíti előre, egy esetleges újabb holokauszt bekövetkezését.

Reményeim szerint, a mai modern társadalom, attól függetlenül, hogy a politikában mennyire csalódott, képes gátat szabni a szélsőjobboldal minden olyan irányú törekvésének, mely egy újabb tragikus eseménysorozathoz vezetne.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- A népi urbánus vita dokumentumai 1932- 1947, szerk. Nagy Sz. Péter, Rakéta Könyvkiadó, Budapest, 1990
- Anthony Giddens: Szociológia, Osiris Kiadó, Budapest, 2008
- Bibó István: Válogatott tanulmányok: társadalomtörténet – szociológia – társaslélektan, Corvina Kiadó, Budapest, 2004
- Emlékezz! Válogatott levéltári források a magyarországi zsidóság üldöztetésének történetéhez, 1938-1945, Magyar Országos Levéltár, Budapest, 2004
- Farkas József Dr. tanulmánya: A világgazdasági válság végétől a község felszabadulásáig, Mezőberény története I. kötet, szerk. Szabó Ferenc, 1973, Mezőberény
- Hannah Arendt: A totalitarizmus gyökerei, Braun Róbert, Seres István, Erős Ferenc és Berényi Gábor ford., Európa Könyvkiadó, Budapest, 1992
- Hannah Arendt: Eichmann Jeruzsálemben, Mesés Péter ford., Budapest, Osiris Kiadó, 2000
- Holocaust Emlékkönyv, A vidéki zsidóság deportálásának 60. évfordulója alkalmából, TEDISZ, Egyetemi Nyomda, 1994
- Holokauszt: Történelem és emlékezet, szerk. Kovács Mónika, Jaffa Kiadó, Budapest, 2005
- Immanuel Kant: Az erkölcsök metafizikájának alapvetése. A gyakorlati ész kritikája. Az erkölcsök metafizikája. Gondolat, Budapest, 1991
- Karsai Elek - Benoschofsky Ilona: Vádirat a nácizmus ellen. Dokumentumok a magyarországi zsidóüldözés történetéhez. I-II., Magyar Izraeliták Országos Képviselete, Budapest, 1967
- Karsai Elek: A budai vártól a gyepűig 1941- 1945, Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1965
- Karsai Elek: Ítél a nép, Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1977
- Kovács M. Mária, a numerus clausus és a zsidótörvények összefüggéséről, Karsai László: A magyarországi zsidótörvények és -rendeletek, 1920-1944, Endreffy Zoltán: Az antijudaizmustól az antiszemitizmusig, Molnár Judit: Csendőrök a népbíróság előtt: A holokauszt Magyarországon európai

perspektívában c. tanulmánykötet, szerk. Molnár Judit, Balassi Kiadó, Budapest, 2005

- Max Weber: A tudomány és politika, mint hivatás, Kossuth Kiadó, Budapest, 1995
- Max Weber: Politikai szociológia. Politikai közösségek. Az uralom, Helikon Kiadó, Budapest, 2009
- Randolf L. Braham: A népirtás Politikája, Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2003
- Szegő György Dr.: Két ima egy istenhez, Múlt és Jövő Kiadó, Budapest, 1999
- Zygmunt Bauman: A modernitás és a holokauszt, Új Mandátum Kiadó, Budapest, 2001

Mellékletek

1. sz. melléklet

Horthy állásfoglalása a kiadandó zsidórendeletek ügyében (a Minisztertanács 1944. márc. 29-i ülésének jegyzőkönyve)

66.

Az igazságügyminiszter ur rámutat arra, hogy eddig az előző kormányok alatt minden olyan M.E. kormányrendeletet, amelyek előzőleg vagy utólag a 42-es illetve a 46-os bizottság elé kerültek, előzetes hozzájárulás végett be kellett mutatni a Kormányzó Ur Ő Főméltóságának. Mi erre nézve a kormány álláspontja? 128

A miniszterelnök ur szerint a Kormányzó Ur Ő Főméltósága az összes zsidó rendeletekre vonatkozólag szabad kezet adott az ő vezetése alatt álló kormánynak és ezek tekintetében nem akar befolyást gyakorolni.

Tudomásul vétetik.

2. sz. melléklet

1944 április 1

43/a. A Pester Lloyd közli Endre László nyilatkozatát a zsidóellenes intézkedésekről

Budapester Nachrichten melden: Vitéz László Endre, der neben dem neuen Innenminister den Arbeitskreis eines administrativen Staatssekretärs erfüllt, erklärte die bisherigen Verordnungen der Regierung bedeuten nur den Beginn der Massnahmen, die zur endgültigen Lösung der Judenfrage in Ungarn führen werden. Die Regierung sei entschlossen, diese Frage auf Grund eines einheitlichen Planes auf einen Ruhepunkt zu bringen. Die Zeit der Versuche und der Halblösungen sei vorbei. Es sei eine falsche und tendenziöse Einstellung, als ob die Judenfrage in Ungarn als Ergebnis der weltpolitischen Lage neuerlich aufgetaucht wäre. Der ungarische Antisemitismus sei keine politische Mode, keine Nachahmung zeitgemässer politischer Richtungen und Ideen. Die ungarische Öffentlichkeit fordere eine gründliche Lösung schon seit fast einem Vierteljahrhundert. Das Judentum sei vom Gesichtspunkt der ungarischen Rasse weder moralisch, noch geistig oder physisch wünschenwert. Im Bewusstsein dieser Erkenntnis werde die Lösung geschaffen, durch die das Judentum aus dem Leben des Ungartums voll und ganz ausgeschaltet wird. Die neuen Verfügungen werden nicht von Hass oder Unerbittlichkeit diktiert, und es sei nicht das Ziel, das Individuum herabzuwürdigen. Das Judenabzeichen sei nicht mit dem Gedanken eingeführt werden, dass es in irgendeiner Hinsicht Beschämung oder Stigmatisierung bedeutet. Das Judenabzeichen sei in erster Reihe ein Mittel des Selbstverteidigungskampfes des Ungartums, denn die Ereignisse der letzten Monate haben bewiesen, dass die ohne Kontrolle aufwiegelnde jüdische Geistigkeit im Kreise des gutgläubigen Ungarntums eine Verheerung angerichtet hat.

Schliesslich erklärte vitéz László Endre, die Einführung neuer Judenbestimmungen sei notwendig gewesen, weil sich die bisherigen nicht bewährt haben und weil die jüdische Geistigkeit in den vergangenen Jahren in ungehemmtester Weise Oberhand gewonnen hat.

Pester Lloyd, 1944. 1. April. 91. Jg. Nr. 74. Morgenblatt. — „Vitéz László Endre: Das Judenabzeichen keine Stigmatisierung."

———

3. sz. melléklet

1944 március 29

34. A Kossuth Rádió felhívása: „Segítsük az üldözötteket!"

Nincs úgyszólván ember, akinek környezetében, vagy ismerősei körében le nem fogtak volna valakit. Aki pedig ma szabad, holnap már maga is a Gestapo és magyar cinkosaik karmai közé kerülhet. Hazafias kötelességünk, saját jólfelfogott érdekünk, az emberiesség parancsa, hogy minden eszközzel segítsük az üldözötteket. Adjunk nekik szállást. A szomszédok előtt adjuk ki őket átutazó rokonnak. Falun, tanyán ezer alkalom és mód van rá elrejteni őket, szérűben, padláson, erdőben és élelmezni. A városi házakban a házmesterek nagy hazafias szolgálatot tehetnek az üldözöttek elrejtésében. Ne kérjék a bejelentő lapot. Ne vegyenek tudomást jelenlétükről. Jelezzék idejében, ha veszély fenyeget, például ha a Gestapo, vagy más hatóság embere idegenek után kérdezősködne a házmesternél. Szerezzünk a bujdosóknak hamis okmányokat, személyazonossági bizonyítványt. Ha nem megy másképp, készítsünk magunk ilyen okmányokat. Lássuk el őket pénzzel, élelemmel, ruhával, hogy külsejüket megváltoztathassák. Helyezzük el az üldözötteket más városrészben vagy városban hamis név alatt, és szerezzünk nekik munkát. Gondoskodjunk családjukról, szervezzük meg szolidáris támogatásukat. Vegyük oltalmunkba gyermekeiket. A legkevesebb, amit minden magyar ember, asszony, leány, ifjú hazánk németellenes harcában megtehet — áldozatkészen, leleményesen segíteni az üldözötteket.

Eredeti tisztázat. — PI. Kossuth Rádió. 1944 március 29. — „Segítsük az üldözötteket."

4/1. sz. melléklet

1944 április 19

86. A Belügyminisztérium körrendelete a magyar hatóságok és a német fegyveres alakulatok között kialakítandó együttműködés irányelveiről

M. kir. belügyminiszter
Szám. 6000/1944. VII. res.

Szigorúan bizalmas!

Valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjének, a m. kir. rendőrség budapesti és vidéki főkapitányának

Állomáshelyén

A német hadseregnek Magyarországba történt bevonulása alkalmával és az azóta eltelt idő alatt a Wehrmacht és a fegyveres SS-, SD-szervek, valamint a magyar hatóságok között helyenként súrlódások támadtak.

Ezeknek a súrlódásoknak részben meg volt a természetes magyarázata és oka, mert hiszen az események váratlan bekövetkezése mind a két részről bizonytalanságot teremtett az egymás közötti érintkezés terén. Másrészt azonban a hatóságok és a német véderő tagjainak egymástól való idegenkedése idézte elő a megnemértést. — Ezt a bizonytalanságot és sok helyen felmerült nézeteltérést bizonyos fokig kiváltotta az a körülmény is, hogy az új magyar kormány megalakulása több napot váratott magára.

Amikor jelen rendeletemmel nyugalmat akarok teremteni egyúttal az is szándékomban van, hogy irányt szabjak annak a magatartásnak, amely a német fegyveres erő, rendőrség és a magyar hatóságok között a harmónikus együttműködést biztosítja.

Ennek az együttműködésnek alapja az a tudat, hogy a német hadsereg és rendőrség nem féltve őrzött függetlenségünktől való megfosztás végett és nem ellenségként lépett magyar területre, hanem barát és bajtársként, eltelve attól a szent gondolattól, hogy nehéz küzdelmünket és harcunkat közös ellenségünkkel szemben csak akkor tudjuk győzelmesen befejezni, ha erőkifejtésünk nemcsak kint a harctereken, hanem itthon, a belső fronton is, szoros összhangban van egymással.

Ezt a nélkülözhetetlen összhangot pedig csak a két szomszéd és egymásra utalt nép teljes megértése, őszinte fegyverbarátsága, a két hadsereg, csendőrség, rendőrség és a magyar hatóságok jól értelmezett, megértő és súrlódásmentes együttműködése biztosíthatja.

Az eddig leszűrt tapasztalatok után méltán állítható, hogy a céltudatos, közös munka biztosítása nem ütközött nehézségbe ott, ahol ehhez a kérdéshez a hatóságok vezetői magasabb szempontok figyelembevételével, a magyar haza fennmaradására irányuló törhetetlen akarattal és a két szomszéd nép közös küzdelmét helyesen felfogó megértéssel nyúltak hozzá. Viszont nem is lehet súrlódásmentes együttműködést várni ott, ahol a hatóságok vezetői heteken át nem keresték az összeköttetést a német katonai és rendőri parancsnokságokkal és hatóságokkal, avagy kicsinyes problémákkal, a mai időkhöz nem illő túlzott érzékenységgel távoltartották magukat amazok jóindulatú közeledésétől.

Ahol a nemesebb cél elérése vezette a hatóságok embereit, a felmerült kérdések simán megoldódtak, ha pedig mégis maradtak nyitott kérdések azokban az idejében beérkezett *tárgyilagos* jelentések alapján megtaláltam annak a módját, hogy a Budapesten székelő központi német szervekkel mindkét felet kielégítő döntést érjek el.

Ezen a téren egyenesen ki kell hangsúlyoznom, hogy a német központi szervek a jó fegyvertárs teljes megértése mellett intézkedtek, egyéni vállalkozások esetén — mondhatni — példás megtorlással.

Egészen magától értetődő, hogy a bejelentett tényállásnak a konkrét adatszerűség szempontjából tökéletesen fedniök kell a valóságot.

A súrlódások homlokterében érthetően a zsidókérdés áll. Miheztartás végett legyen erre irányadó, hogy ez a kérdés országosan és intézményesen lesz megoldva, egyéni kilengésekkel való megoldás nincs tervbevéve, az nem tűrhető egyik részről se. — Ezt azonban nem lehet akként értelmezni, hogy a német katonai-rendőri szervek néhány zsidót, akik a német hadsereg, sőt bátran mondható, hogy a magyar nemzet egyetemes érdekét is éppen úgy veszélyeztetik, ne tehessenek ártalmatlanná. Ahol az összhang megvolt a két nemzet eljáró szervei és hatóságai között, etekintetben nem is merültek fel panaszok. Ahol pedig túlzott helyi megoldások körvonalai kezdettek kibontakozni és

4/3. sz. melléklet

Így az egyéni tevékenység fokozatosan elmarad és felváltja azokat a hatóság törvényes intézkedése, s ez az állapot német bajtársaink részéről megelégedést, állampolgáraink részéről pedig a hatóságok számára tiszteletet teremt, látván, hogy azok vezetői válságos időkben is helyükön vannak és hideg fejjel vezetik őket.

Szinte említenem se kellene, hogy kerülni kell minden olyan megnyilvánulást, amely a német nép népiségét sértheti. Ha a német felsőbb vezetés olyan hangot hallatott, hogy Magyarországon ma nincs külön magyar és külön német kérdés, hanem csak közös kérdés van, nem látom létjogosultságát a német népcsoport bármilyen természetű izgatásának sem.

Ha az itt kifejtett szellem hatja át hatóságaink vezetőit, szükségtelennek, de még lehetetlennek is tartom szigorúan körvonalazni a német és magyar hatóságok jogkörét, s ezáltal apróbb jogi kérdések időszerűtlen feszegetését, inkább azt a járhatóbb utat választottam, hogy a német központi vezetőséget hasonló szellemű intézkedések végett egyidejűleg megkerestem abban a biztos reményben, hogy a közös síkon folyó megértő és vállvetett munka csakhamar súrlódásmentes mederbe fog terelődni.

Felhívom Címedet, hogy alárendelt hatóságait ilyen értelemben haladéktalanul utasítsa.

A miniszter helyett:
Baky László s. k.
államtitkár

Sokszorosított másolat. — Bp. 1. sz. Lt. Főpolg. biz. 1944—276.

A Bm. rendeletét Bódy h. polgármester 1944 április 25-én kelt rendeletében másolatban megküldötte az alárendelt fővárosi szervek vezetőinek azzal, hogy „hassanak oda, hogy a székesfővárosi közigazgatás, valamint a német fegyveres erő és rendőrség közötti érintkezés a kormányhatóság célkitűzéseinek megfelelően történjék”.

5. sz. melléklet

14/1943.ikt.sz.

A békési járás Főszolgabírájának

194.4:év . január . . .havi jelentés.

1.Politikai pártok és politikai jellegü egyesületek hangulata.	Hely-	Politikai pártok és politikaijellegü egyesületek hangulata csendes.
2.Mezőgazdasági/föld mivelés/ipari,kereskedelmi,forgalmi stb.	ze-	Közellátás terén zsir és lisztellátásban fennakadás nincsen,a cipő és talp kiutalások ,-főként a kész cipő kiutalások,-oly kevesek,hogy az igényló lakosság igen kis %.-át tudjuk csak ellátni. Tüzelőanyag ellátás az egész tél folyamán igen csekély volt,ugyhogy a lakosság részéről igen sok jogos panasz merült fel.
3.Szociális/inségesek,munkanélküliek stb./	té-	Községünkben munkanélküliség,vagy munkás felesleg nincsen,a munkások magatartása ellen eddig kifogás nem merült fel. A mezőgazdasági munkák ellátása és a mezőgazdasági munkásság leszerződése tárgyában kiadott M.E.rendeletet községünkben széles körben meghirdettük,aminek következtében a munkások leszerződésénél már is a rendelet hatása tapasztalható.
4.,Közszolgálati /állami,törvh.közs. stb./	röl.	Közszolgálati alkalmazottak magatartása kifogástalan.

C.,Esetleges kivánságok: nincsennek.

Mezőberény,1944.,január 29. . . . .

főjegyző.

6. sz. melléklet

17/1944.ikt.sz.

A békési járás Főszolgabirájának

1944.év. . .március. . . .havi jelentés

1.,Politikai pártok és politikai jellegü egyesületek hangulata.	Helyze-	Politikai pártok és poltikai jellegü egyesületek hangulata csendes. Ugy az átmeneti idő alatt,mint jelenleg is a lakosság hangulata csendes és a kiadott és kiadandó kormányrendeletknek mindenben eleget tesz.
2.,Közgazdasági/földmüvelés/ipari,kereskforgalmi stb.	té	Közellátás terén zsir és lisztellátásban fennakadás nincsen,ellenben a cipő és talp kiutalás oly kevés,hogy a lakosság, különösen a gazd.cselédek jogos igényét sem tudjuk kielégiteni.
3.,Szociális/inségesek,munkanélküliek/ stb.	ről	Községünkben munkanélküliség vagy munkásfelesleg,nincsen,a munkások magatartása megfelelő. Községünkben eddig 1300 egyén szerződött le gazd.cselédnek és munkásnak.A munkások leszerződése még folyamatban van,ugy hogy kilátás van arra,miszerint munkanélkül senki sem fog maradni és a munkák is el lesznek végezve.
4.,Közszolgálati /állami,törvh.községi/ stb.alkalmazottak		Közszolgálati alkalmazottak hangulata kifogástalan.

C.,Esetleges kivánságok: N i n c s e n e k .

Mezőberény, 1944.március hó 31.

főjegyző.

7. sz. melléklet

17/1944.ikt.sz.

A békési járás Főszolgabirájának

1944.év. . április . . . .havi jelentése

1.,Politikai pártok és politikai jellegü egyesületek hangulata.	Helyzetéről	Politikai pártok és politikai jellegü egyesületek hangulata csendes. A lakosság hangulata csendes és a kiadott kormányrendeleteknek eleget tesz.
2.,Közgazdasági/földmüvelés/ipari,kereск. forgalmi stb.		Közellátás terén fennakadás nincsen. A cipő és talp kiutalás oly kevés,hogy a gazdasági munkások jogos igényeit sem tudjuk kielégiteni.
3.,Szociális/inségesek,munkanélküliek/ stb.		Községünkben munkanélküliség nincsen. A tegnapi nap folyamán honvédelmi munkára igénybe vett 154 munkással együtt eddig 1500 munkás szerződött le gazdasági munkára.
4.,Közszolgálati /állami,törvh.községi/ stb.alkalmazottak		Közszolgálat alkalmazottak hangulata kifogástalan.

C.,Esetleges kivánságok: Nincsen.

Mezőberény, 1944.április hó.29 .

főjegyző.

8. sz. melléklet

Másolat.- Szigoruan bizalmas!

M.kir.belügyminiszter. Szám: 7.000/1944.VII.res. Tárgy:Német biztonsági szolgálat szerveinek támogatása.

Az orosz bolsevista hadsereg előretörése folytán nagy mérvben megnövekedett kommunista veszedelem leküzdése és a Magyarországot elsősorban fenyegető bolsevista elözönlés elháritása csak a német szövetséges csapatokkal,együtt folytatott sikeres harc árán remélhető.De együttes küzdelem szükséges a bolsevistákat támogató és a kommunista világuralmat előkészitő nemzetközi zsidóság ellen is,mert annak hatalmát megtörni,lenyügöző gazdasági és politikai befolyását felszámolni csak a bolsevistaellenes erők szoros összefogása és teljes erőkifejtése révén lehetséges.S bár ez az utóbbi küzdelem az országban,a belső fronton történik és eszközeiben lényegesen eltér a bolsevista hadsereggel szemben folytatott gigászi küzdelemtől,jelentőségében hasonlit ahhoz,mert a hadsereg müködőképességének zavartalanságát és az ország belső ellenálló képességének fokozását és fenntartását hivatott elsősorban biztositani.

Ez adja meg küzdelmünk jelenlegi különös fontosságát és magyarázza, hogy abban a harcterek terhét elsősorban viselő német csapatok hátországi biztositására hivatott német biztonsági szolgálat /Sicherheits Dienst/ szervei is résztvesznek.E szervek tevékenysége azonban kizárólag az emlitett célt szolgálja és tekintettel a zsidóság és bolsevizmus elleni harcben szerzett különös tapasztalataikra csak a magyar hatóságok és rendészeti szervek támogatását célozza,de semmiesetre sem kiván azok hatáskörébe beavatkozni és az önkormányzatot vagy éppen a magyar szuverénitást sérteni.

Az azonos célok érdekében kifejtett tevékenység eredményessége azonban csak a szoros és zavartalan együttmüködéssel biztositható,ezért - ahol ez még nem történt volna meg - haladéktalanul intézkedni kell a német biztonsági szolgálatot ellátó szervekkel való érintkezés és állandó összeköttetés felvételére és fenntartására.

E német szervek által ebben a vonatkozásban kért támogatást a mi részünkről az alárendelt csendőrségi és rendőrségi hatóságok legteljesebb mértékben meg kell,hogy adják és a támogatás szükségességét elismerjék. Ezért magától értetődik,hogy a német rendőrhatóságok ilyen vonatkozásu igényei teljesittessék.

Az együttmüködést zavaró körülményeket,vagy oly igényeket,melyek kielégitése az alsóbb hatóságoknak nem állhat módjában, - közbiztonsági osztályom utján - hozzám azonnal jelenteni kell.

Hangsulyozom azonban,hogy kicsinyes szempontokat mellőzni és a teljes együttmüködést oly módon kell biztositani,hogy a kivánt cél minél eredményesebben és zökkenőmentesen legyen mielőbb elérhető.

A csendőrség és rendőrség összes hatóságaitól a német rendőrség szerveivel szemben nyilt és becsületes viszont várok,hogy a kölcsönös bizalom ez alapján egy bajtársias és gyümölcsöző együttmüködés feltételeit teremtsük meg.

Budapest,1944.április hó 19-én.

A min.helyett: Baky s.k.államtitkár.

A békési járás főszolgabirájától.

75/1944.biz.sz.

Tárgy:Német biztonsági szolgálat szerveinek támogatása.

Főjegyző Urnak, Mezőberény.

Miheztartás és a leggondosabb alkalmazkodás végett másolatban közlöm.

Békés,1944.április 26.

főszolgabiró.

9. sz. melléklet

Másolat.-

4725 eln.sz.

M.kir.belügyminiszter.

szigoruan bizalmas!

A.m.kir.kormánynak több oldalról érkezett panaszokból tudomására jutott,hogy egyes tisztviselők működése ugy tűnik fel,mintha egyik,vagy másik párt érdekében tenykednének.

A közszolgálati alkalmazottaknak ebbeli minőségükben még a látszatát is kerülniök kell annak,mintha az ügyek intézésében tevékenységüket nem csupán a nemzet egyetemes szempontjai, hanem bármely párt érdekei befolyásolnák.A tisztviselő hivatalos működésében az általános nemzeti érdeket tartsa kizárólag szeme előtt minden pártpolitikai szempont mellőzésével.

Erről miheztartás és az alárendeltek megfelelő utasítása végett értesitem.

Budapest,1944.julius hó 5.én. vitéz Jaross s.k.

A békési járás főszolgabirájától.

124/1-1944.biz.sz.

Főjegyző Urnak, Mezőberény.

Belügyminiszter ur rendelkezését szigoru miheztartás és a tisztviselők ellenőrzése végett közlöm.Utalom másopló tárgyban Gimhez f.hó jun.29.én intézett felhivásomra is.

Békés,1944.jul.24.

Amarsalify

főszolgabiró.

Bizalmas!

A békési járás főszolgabirájától.

121/1944.biz.sz.

Tárgy:Zsidó ügyekben kiadott rendelkezések.

Hi VII - 2

Főjegyző Urnak, Mezőberény.

Az egyes minisztériumok a végrehajtás sürgősségére tekintettel közvetlen-ül is adnak és adtak ki zsidó ügyekben rendelkezéseket. Az egyöntetü végrehajtás érdekéből e rendeletek ismeretére szüksége van ugy a vármegye főis-pánjának,mint a m.kir.pénzügyigazgatónak.Ezért felhivom,hogy a zsidó ügyekben közvetlenül kiadott,vagy kiadandó minisztériumi rendelkezéseket másolatban terjessze be ugy hozzám,mint a pénzügyigazgató urhoz.

Békés,1944.junius 26.

Amarsalify

főszolgabiró.

10. sz. melléklet

Másolat.-

M.kir. belügyminiszter. szám: 7233/1944.VII.res. Tárgy: A külföldi és hontalan /kétes/ állampolgárságu zsidók tartózkodásának rendelkezése. Szigoruan bizalmas!

A magyar állampolgárságu zsidószármazásu egyének ügyének rendezésével kapcsolatban szükségessé vált azoknak a Magyarországon tartózkodó zsidószármazásu egyének ügyének rendezése, akik külföldi állampolgárok, vagy hontalanok.

A külföldi állampolgárságu, Magyarországon tartózkodó zsidók ügyében következőképpen rendelkezem:

A külföldi állampolgárságu zsidókat öt csoportba sorozom:

1. ellenséges államok állampolgárai,

2. semleges államok állampolgárai, /Törökország, Spanyolország, Portugália, Svédország, és Svájc/

3. a tengelyhatalmak érdekkörébe tartozó állampok állampolgárai /Szlovákia, Horvátország, Szerbia, Görögország, Bulgária, Fascista-Olaszország Franciaország, Belgium, Hollandia, Norvégia, Lengyelország, Eszt és Litvánország/ végül

4. Románia, és Finnország, amely államok zsidószármazásu polgárai, a 2./ alatt felemlitett semleges államok állampolgáraival egyenlő elbirálás alá esnek.

5. Külön csoportba tartoznak a kétes állampolgárságu zsidók, vagyis a hontalanok.

1.

Az ellenséges államok Magyarországon tartózkodó állampolgárai az ország egész területéről összegyüjtve Budapesten egy helyen rendőrhatósági őrizetbe veendők /internálandók/. A rendőrhatósági őrizetbevétel /internálás/ végrehajtása szempontjából közömbös az, hogy valaki zsidószármazásu-e, vagy sem.

A nemzsidó származásu ellenséges állampolgárok közül azokkal szemben, akiknél a rendőrhatósági őrizetbevétel /internálás/ közrendészeti vagy államrendészeti szempontokból nem feltétlenül megokolt - kivételesen mellőzhető, azokkal szemben pedig akik a magyarsághoz való beállitottságuknál, koruknál, egészségi állaptuknál vagy más különleges okoknál fogva az emlitett intézkedés teljesen méltánytalannak mutatkoznék, a rendőrhatósági őrizetbevétel /internálást/ mellőzni kell.

Zsidószármazásu ellenséges állampolgár ily méltányos elbánásban nem részesülhet.

A kivételes elbánásban részesülő ellenséges állampolgárt állandó vagy kijelölt lakóhelyén a vonatkozó szabályok szerint rendőrhatósági fel ügyelet alá kell helyezni.

A rendőrhatósági őrizetbe vett ellenséges állampolgárokat egy helyen kell őrizet alatt tartani e tekintet nélkül arra, hogy zsidószármazásuak-e, vagy sem, teljesen egyenlő elbánásban részesitendők.

Nincsen akadálya annak, hogy személyes használatukra szükséges felszerelési tárgyaikat, ágynemü, ruhanemü, fehérnemü, esetleg legszükségesebb butort használhassák és étkezésükről saját maguk gondoskodjanak.

2.

A semleges államok polgárai közül - ideértve Romániát és Finnországot is - a zsidó származásu állampolgárokat az ország egész területéről Budapesten kell őrizet alá helyezni.

Nem mentesiti a semleges állampolgársággal rendelkező zsidókat az őrizetbevételtől az sem, ha érvényes utlevelük van.-

3.

A tengelyhatalmak érdekkörébe tartozó államok zsidószármazásu állampolgárait függetlenül attól, hogy érvényes utlevelük van-e, vagy nincsen, szintén rendőrhatósági őrizetbe kell venni /internálni/ internálásukat azonban nem külön, hanem a m.kir. rendőrség kisegitő toloncházában kell végrehajtani, mégis azzal az eltéréssel, hogy a magyarországi származásu zsidóktól el kell őket különiteni.

Budapest, 1944. május hó 3. drw. Jaross s.k.

A békési járás főszolgabirájától.

./.

Szigoruan bizalmas!

A békési járás főszolgabirájától.

87/1944.biz.sz.

Tárgy: A külföldi és hontalan /kétes/ állampolgárságu zsidók tartózkodásának rendezése.

Hi. 6 nap.

Főjegyző Urnak,

Mezőberény.

A m.kir.belügyminiszter ur 7233/1944.VII.res.számu rendeletét másolatban kiadom azzal, hogy jelentse, van-e községe területén olyan zsidó, aki a fenti öt csoport valamelyikébe tartozik? Vagy pedig a rendelet i pontja alatt irt nem zsidó külhonos.

Békés, 1944. május 16.

Marsall

Főszolgabiró.

Bek. 1944 v/23

48 biz/1944

Jelentsi bekerjenkro

Mezőberény v/23

[signature]

11. sz. melléklet

Mezőberény nagyközség
elöljáróságától.
30.biz./1944.ikt.sz.

Tárgy:Zsidók légoltalmi kiüritése.
Hiv.sz:68/1944.biz.

Főszolgabiró Ur !

Békés.

Tisztelettel jelentjük,hogy községünkbe 1 zsidó személy és pedig: Herczeg Vilmosné Weisz Margit jött engedély nélkül,azonban felszólitásra visszautazott.Más zs.személy községünkbe nem érkezett.
Mezőberény,1944.évi május hó 16.

főjegyző.

A békési járás főszolgabirájától.
1301/1944.

Tárgy: Zsidó üzletek igénybevétele és az árutéglet azonnal elhadásának megakadályozása

Elöljáróságnak, Mezőberény

Felhivom,hogy fenti tárgyban 1944. április 1-én kiadott rendeletemnek haladéktalanul feleljen meg,vagy a fennforgó akadályokról tegyen jelentést.

Békés, 1944. ápr. 8.

Dr. Kovács sk.
ho főszolgabiró.

12. sz. melléklet

Bizalmas!

A békési járás főszolgabírójától.

1301/1944.sz.

Tárgy: Zsidó üzletek igénybevétele és az árukészlet gyors eladásának megakadályozása.

Előljáróságnak, Mezőberény.

A Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter Úr távirati rendelkezése alapján közlöm, hogy a zsidó üzletek esetleges igénybevétele csak a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium 1. szakosztályának hozzájárulásával történhetik meg. Igénybevétel iránti kérelmet az érdekelteknek nálam kell előterjeszteni.

Tudomására jutott a miniszter úrnak az is, hogy több zsidó üzlet a rendszerváltozás következtében igyekszik árukészletétől minél gyorsabban megszabadulni és árukészletét valóságos végeladásszerűen kezdi árusítani.

Figyelemmel az árukészlet pótlásának rendkívüli nehézségeire, az árukészletekkel takarékoskodni kell s azért ha olyan jelenséget észlel bármelyik kereskedőnél de különösen a zsidó üzletekben, hogy az árut az eddigi szűkkeretű mértéken felül árusítják, vagy ajánlják, azonnal tegyen előterjesztést az üzlet és árukészlete lezárására.

A tárgyban megtett intézkedéseiről 5 napon belül jelentést várok. Természetes, hogy jelentése után is figyelemmel kell kísérni az említett jelenségeket.

Békés, 1944. április 1.

Főszolgabíró megbízásából:
dr. Kovács Béla sk.
tb. főszolgabíró.

Mezőberény nagyközség
előljáróságától.

28-biz/1944.ikt.sz.

Tárgy: Zsidó üzletek igénybevétele és az árukészletek gyors eladásának megakadályozása.

Hiv.sz: 1301/1944.

Nagyságos

Főszolgabíró urnak

Békés.

Tisztelettel jelentjük, hogy a kialott rendelkezés 1. bekezdésében foglaltakat tudomásul vettük.

Egyben jelentjük, hogy községünkben eddig nem fordult elő oly eset, hogy zsidó üzletek áruikat gyors ütemben kiárusítani igyekeznének.

Mezőberény, 1944. évi április hó 8.

Rónay
főjegyző.

13. sz. melléklet

Az alább nevezett internáltaknak megállapitandó a feleségeik neve: Ha meghalt eléje irni, hogy: néhai.

Kocsik Pál nőtlen
Korda Ferencz Kadosa Ilona
dr. Leimdörfer Imre Szós Rózsi
Lichnackert István Reiman Ilona
Liska Pál Király Maria
Madarász Pál Kollár Anna
Reisner Bernát néhai Kriu Zsófia
Révész István néhai Engler Gizella
Szántó Pál Lichtenstein Malvin
Szollár Pál Vida Anna
Spitzer Bernát Engel Gizella
Stibán Márton ~~[illegible]~~ Stibán Erzsébet
Weiner Ferencz Pigler Magdolna

14. sz. melléklet

Mezőberény nagyközség
elöljáróságától.

41 biz/1944.ikt.sz.

Tárgy:Szlovák nemzetiségü magyar
állampolgárok internálási ügye.
Hiv.sz: 67-2/1944.biz.

Főszolgabiró ur !

Békés.

Tisztelettel jelentjük,hogy községünkből a következő szlovák nemzetiségü magyar állampolgár lett internálva:

1.,Gazda János
2.,Mezőberényben az 1905.évben született,evang.vallásu,
3.,földmüves foglalkozásu,lakhelye:Mezőberény Jókai u 5.
4.,állampolgársága:magyar
5.,nemzetisége:szlovák.

rendőri felügyelet alá helyezés oka:állami és társadalmi rend felbontására törekvő,alattomos,nemzetiségi bujtogató.

Egyben tisztelettel jelentjük,hogy szlovák állampolgár községünkből internálva nem lett.

Mezőberény,1944.évi május hó 8.

főjegyző.

15/1. sz. melléklet

Másolat.-

M.kir.belügyminiszter. Szám: 6.000/1944.VII.res. Tárgy:Irányelvek a magyar hatóságok és a német fegyveres erő és rendőrség alakulatai közötti együttműködésre.

Szigoruan bizalmas!

A német hadseregnek Magyarországba történt bevonulása alkalmával és az azóta eltelt idő alatt a Wehrmacht és a fegyveres SS.,SD.szervek,valamint a magyar hatóságok között helyenként surlódások támadtak.

Ezeknek a surlódásoknak részben megvolt a természetes magyarázata és oka,mert hiszen az események váratlan bekövetkezése mind a két részről bizonytalanságot teremtett az egymás közötti érintkezés terén.Másrészt azonban a hatóságok és a német véderő tagjainak egymástól való idegenkedése idézte elő a meg nem értést.- Ezt a bizonytalanságot és sok helyen felmerült nézeteltérést bizonyos fokig kiváltotta az a körülmény is,hogy az uj magyar kormány megalakulása több napot váratott magára.

Amikor jelen rendeletemmel nyugalmat akarok teremteni,egyuttal az is szándékomban van,hogy irányt szabjak annak a magatartásnak,amely a német fegyveres erő,rendőrség és a magyar hatóságok között a harmónikus együttműködést biztositja.

Ennek az együttműködésnek alapja az a tudat,hogy a német hadsereg és rendőrség nem féltve őrzött függetlenségünktől való megfosztás végett és nem ellenségként lépett magyar területre,hanem barát - és bajtársként, eltelve attól a szent gondolattól,hogy nehéz küzdelmünket és harcunkat közös ellenségünkkel szemben csak akkor tudjuk győzelmesen befejezni,ha erőkifejtésünk nemcsak kint a harcterekben,hanem itthon is,a belső fronton is,szoros összhangban van egymással.

Ezt a nélkülözhetetlen összhangot pedig a két szomszéd és egymásra utalt nép teljes megértése,őszinte fegyverbarátsága,a két hadsereg,csendőrség,rendőrség és a magyar hatóságok jól értelmezett,megértő és surlódásmentes együttműködése biztosithatja.-

Az eddig leszürt tapasztalatok után méltán állitható,hogy a céltudatos,közös munka biztositása nem ütközött nehézségbe ott,ahol ehhez a kérdéshez a hatóságok vezetői magasabb szempontok figyelembevételével,a magyar haza fennmaradására irányuló törhetetlen akarattal és a két szomszéd nép közös küzdelmét helyesen felfogó megértéssel nyultak hozzá.-Viszont nem is lehet surlódásmentes együttműködést várni ott,ahol a hatóságok vezetői heteken át nem keresték az összeköttetést a német katonai és rendőri parancsnokságokkal és hatóságokkal,avagy kicsinyes problémákkal,a mai időkhöz nem illő tulzott érzékenységgel távoltartották magukat amazok jóindulatu közeledésétől.

Ahol a nemesebb cél elérése vezette a hatóságok embereit,a felmerült kérdések simán megoldódtak,ha pedig mégis maradtak nyitott kérdések azokban az idejében beérkezett tárgyilagos jelentések alapján megtaláltam annak a módját,hogy a Budapesten székelő központi német szervekkel mindkét felet kielégitő döntést érjek el.

Ezen a téren egyenesen ki kell hangsulyoznom,hogy a német központi szervek a jó fegyvertárs teljes megértése mellett intézkedtek,- egyéni vállalkozások esetén - mondhatni - példás megtorlással.-

Egészen magától értetődő,hogy a bejelentett tényállásnak a konkrét adatszerüség szempontjából tökéletesen fedniök kell a valóságot.

A surlódások homokterében érthetően a zsidókérdés áll.- Mihelytartás végett legyen erre irányadó,hogy ez a kérdés országosan és intézményesen lesz megoldva egyéni kilengésekkel való megoldás nincs tervbevéve,az nem türhető egyik részről sem.- Ezt azonban nem lehet akként értelmezni, hogy a német katonai - rendőri szervek néhány zsidót,akik a német hadsereg, sőt bátran mondható,hogy a magyar nemzet egyetemes érdekét is,éppen ugy veszélyeztetik,ne tehessenek ártalmatlanná.- Ahol az összhang megvolt a két nemzet eljáró szervei és hatósági között,e tekintetben nem is merültek fel panaszok.Ahol pedig tulzott helyi megoldások körvonalai kezdettek kibontakozni és arról idejében jelentést kaptam,módot találtam rá,hogy azokat a központi német szervekkel leállittassam.

Másik surlódási felület az,hogy a német hadsereg és rendőrség sokszor egészen egyszerü kivánságai /:pl.beszállásolás:/ tekintetében is merevség volt hatóságaink részéről tapasztalható.Pedig egy-egy rövid tárgyalás után hány helyen szinte önmagukból oldódtak meg ezek a kérdések is.

./.

15/2. sz. melléklet

Helyes eljárás csak az lehet, ha a német katonai szervek és magyar hatóságok között közös megállapodás jön létre, hogy azok minden kívánságukat juttassák el a magyar hatóságokhoz, amelyek pedig a lehetőség határán belül teljesitsék azokat, - nem az ellenségnek, hanem a baj- és fegyvertársnak.

Ha a német alakulatokhoz tartozó egyének még ismeretlenek és kivánalmakkal lépnek fel, az érdemi tárgyalás megkezdése előtt személyazonosságuk és felhatalmazásuk /megbizatásuk:/ igazolására udvariasan fel kell őket szólitani. A személyi adatokat /:név, rendfokozat, alakulat:/ fel kell jegyezni és az esetleges hozzám felterjesztendő jelentésbe fel kell venni. Hasonlóképpen fel kell emliteni a jelentésekben minden alkalommal az igazolás esetleges megtagadását is.

Igy az egyéni tevékenység fokozatosan elmarad és felváltja azokat a hatóság törvényes intézkedése s ez az állapot német bajtársaink részéről megelégedést, állampolgáraink részéről pedig a hatóságok számára tiszteletet teremt látván, hogy azok vezetői válságos időkben is helyükön vannak és hideg fejjel vezetik őket.

Szinte emlitenem se kellene, hogy kerülni kell minden olyan megnyilvánulást, amely a német nép népiségét sértheti. Ha a német felsőbb vezetés olyan hangot hallatott, hogy Magyarországon ma nincs külön magyar és külön német kérdés, hanem csak közös kérdés van, nem látom létjogosultságát a német népcsoport bármilyen természetü izgatásának sem.

Ha az itt kifejtett szellem hatja át hatóságaink vezetőit, szükségtelennek, de meg lehetetlennek is tartom szigoruan körvonalazni a német és magyar hatóságok jogkörét s ezáltal apróbb jogi kérdések időszerütlen feszegetését, inkább azt a járhatóbb utat választottam, hogy a német központi vezetőséget hasonló szellemü intézkedések végett egyidejüleg megkerestem abban a biztos reményben, hogy a közös sikon folyó megértő és vállvetett munka csakhamar surlódásmentes mederbe fog terelődni.

Felhivom Cimedet, hogy alárendelt hatóságait ilyen értelemben haladéktalanul utasitsa.

Budapest, 1944. április 19.

Am miniszter helyett:
B a k y sk.
államtitkár.

A békési járás főszolgabirájától.
76/1944.biz. Tárgy: fent.

Főjegyző Urnak

Mezőberény.

Miheztartás és a leggondosabb alkalmazkodás végett másolatban közlöm.

Békés, 1944. április 26-án.

főszolgabiró.

16. sz. melléklet

Másolat:

A Keletmagyarországi Hadmüveleti Terület Német Katonai parancsnoka mellé kinevezett m.kir.Kormánybiztos. Szigroaun bizalmas. 239/1944.szám. Tárgy: A magyar polgári és a német katpnai hatóságok együttmüködése. Valamennyi tiszántuli törvényhatóság első tisztviselőjének.Székhelyén.

Tapasztalom, hogy egyes hatóságok nincsenek kellően tájékozódva abban a tekintetben, hogy a magyar polgári hatóságok és a német katonai hatóságok között felmerült és a polgári hatóság által áthidalni nem tudott ellentétek felmerülése esetében mely hatósághoz forduljanak.

Ezért tájékoztatásul közlöm, hogy abban az esetben, ha a magyar polgári hatóságok és a német katonai hatóságok között oly mérvü ellentétek merülnének gel, melyeket a magyar polgári hatóságok áthidalni nem tudnának, az érdekelt hatóság a legrövidebb uton közvetlenül hozzám kimerito jelentést tegyen és intézkedést kérjen.-

Hangsulyozom azonban, hogy hozzám csak egészen nagy jelentőséggel biró és csak olyan esetekben forduljanak a hatóságok, amely hatáskör hiánya miatt vagy egyéb rajtuk kivül álló okból nem tudnak intézkedni.

Debrecen, 1944.május hó 5. v.Ricsóy-Uhlarik s.k. kormánybiztos. P.H.

39/1944.Biz. Békésvármegye alispánjától.

Bizalmas !

Ezt a kormánybiztosi rendeletet tudomás és pontos alkalmazkodás végett a Főszolgabiráknak, Polgármestereknek és községi Bőljáróságoknak utóbbiaknak azzal adom ki másolatban, hogy felmerülő esetből kifolyólag jelentéseiket hozzám a főszolgabirák utján tegyék meg.-

Gyula,1944.május hó 13.

Alispán helyett:

vm.főjegyző.-

17. sz. melléklet

M á s o l a t .

M.kir.belügyminiszter. 1o.765/1944.VII.res. Tárgy:Egyes hatóságoknak a kisebbségekkel szembeni bánásmódja. [illegible] Valamint [illegible] al-ispánjának,stb.

Tudomásomra jutott,hogy egyes rendőrhatóságok az utóbbi időben,a népi kisebbségekhez tartozó egyénekkel szemben a hatályban [illegible] és rendeleteknek meg nem felelő módon járnak el.Igy ismételten értesülést nyertem erre vonatkozóan,hogy egyes rendőrhatóságok és hatósági közegek különösen a szlovák kisebbséghez tartozó egyénekkel szemben a törvényes rendelkezésektől eltérően és a kivánatos mértéknél nagyobb szigorusággal jártak el.

Mivel ezek az intézkedések alkalmasak arra,hogy a velünk szemszédos Szlovák állam vezetőségében azt a hitet keltsék,hogy a szlovák kisebbség Magyarországon elnyomott helyzetben van s könnyen a magyar-szlovák jóviszony [illegible] vesztheteknek s okul szolgálhatnak a Szlovákiában élő magyar nemzetiségű egyénekkel szemben hasonló eljárásra,a legszigorubban utasitom Cimet,hogy a népi kisebbségekhez,ennek megfelelően a szlovák kisebbséghez tartozó egyénekkel szembeni intézkedések alkalmával és a törvényes keretek között a legnagyobb körültekintéssel és tekintettel járjon el.

E rendelet ellen vétőkkel szemben a jövőben a legerélyesebb megtorló intézkedéseket fogom alkalmazni.

Budapest,1944.junius 26. vitéz Jaross s.k.

A békési járás főszolgabirájától.

132/1944.biz.sz.

Bizalmas!

Főjegyző Ur [illegible] Mezőberény.

Tudomásulvétel és szigorú [illegible] végett közlöm.

Békés,1944.jul.14.

[illegible] Marsall [illegible]

főszolgabiró.

A békési járás főszolgabirájától.

69/1-1944.eln.sz.

Tárgy:Közigazgatási hatóságoknál ügyeleti szolgálat tartása.

Előljáróságnak,

Mezőberény.

Felsőbb helyről azt az észrevételt kaptam,hogy egyes közigazgatási hatóságoknál a hivatalos órák végeztével ügyeleti szolgálatot nem tartanak,a hivatalokban délután senki fel nem található.

Tekintettel arra,hogy esetleges azonnali sürgős intézkedések végrehajtása céljából intézkedésre jogosult tisztviselőt minden közhatóságnál a legrövidebb időn belül elő kell találni,- különösen a hivatalos órák után, tehát [illegible] telefonügyeleti szolgálat feltétlen tartandó és megfelelő gondoskodás kell,hogy történjék abban a tekintetben,hogy a hivatal vezetője,vagy helyettese a szükséghez képest bármikor rendelkezésre álljon.

Felhivom,hogy e rendelkezésnek megfelelő ügyeleti szolgálatról gondoskodjék.

Békés,1944.jul.14.

dr.Marsall Ferenc s.k.

főszolgabiró.

A kiadmány hitelétül:

[illegible]

[illegible]

18. sz. melléklet

Másolat.

M.kir.belügyminiszter. Szám:6160/1944.VII.res. Szigorúan bizalmas!
Azonnal! Valamennyi vm.alispánjának,valamennyi m.kir.csendőrkerületi parancsnokságnak,stb.

Azokat a zsidónak tekintendő [illegible],akik a légoltalmi kiürítési kormánybiztos rendelkezéseinek megkerülésével állandó lakhelyüket engedély nélül elhagyták,és az ugynevezett felvevő területen telepedtek le,azonnal fel kell szólitani,hogy állandó lakhelyükre 48 órán belül térjenek vissza.

Azokat,akik ennek a felhivásnak nem tesznek eleget a kitüzött határidőn belül,karhatalommal kell a visszatérésre kényszeriteni.

Indokolt esetben a 8130/1939.M.E.,valamint ennek végrehajtása tárgyában kiadott 760/1939.B.M.rendeletemben [illegible] őrizet alá helyezést /internálást/ kell alkalmazni.

Ezzel a rendeletemmel a m.kir.honvédség parancsnokságainak vagy a német ketonai parancsnokságoknak esetleg tett helyi intézkedéseit nem kivánom érinteni.

Budapest,1944.április 6. A min.rend. vitéz Király Gyula sk. csendőrszázados.

A békési járás főszolgabirájától. 68/1944.biz.sz. Bizalmas!

Főjegyző Urnak, Mezőberény.

Miheztartás végett kiadom.
Eljárása eredményét 15 nap alatt jelentse.
Békés,1944.ápr.13.

főszolgabiró.

A békési járás főszolgabirájától.
68/1944.biz.sz.

Sürgős.

Tárgy: Zsidók légoltalmi kiürítési ügye.

Hiv.sz.: ------

Határidő, 3 nap.

Főjegyző Urnak,

Mezőberény.

Felhivom,hogy fenti tárgyban 1944. év április hó 14 -en kiadott rendeletemnek haladéktalanul feleljen meg,vagy a fennforgó akadályokról tegyen jelentést.

Békés,1944.május 8.

dr.Marsall Ferenc s.k.
főszolgabiró.

19. sz. melléklet

Mezőberény község
főjegyzőjétől.
72/1944.biz.ikt.sz.

Tárgy: Zsidó ügyekben kiadott rendelkezésel
Hiv sz: 121/1944.biz.

Főszolgabiró Ur

Békés.

Jelentem, hogy zsidó ügyekben egyik ministeriumtól sem lett ide közvetlenül rendelkezés kia dva. Amennyiben ez a jövőben megtörténne, ugy annak másolatát a rendelkezés értelmében nyomban befogom terjeszteni.

Mezőberény, 1944. julius hó 3.

főjegyző.

Másolat.

M.kir.belügyminiszter. szám: 6912/1944.VII.res. szigoruan bizalmas!
Sürgős!

A Szlovák köztársaság a m.kir.külügyminiszter ur utján előterjesztést tett az 1940.évi október hó 1-én kelt közkegyelmi egyezmény /1.Budapesti Közlöny 1940.évi 231.számát/ mintájára egy ujabb közkegyelmi egyezmény megkötésére.

A tárgyalások megkezdéséhez adatokra van szükségem, ezért felhivom, hogy a hatósági területén működő elsőfoku rendőrhatóságok utján sürgősen állapitsa meg és mielőbb jelentse, hogy 1944.évi április hó 30-án hány szlovák nemzetiségű magyar állampolgár és hány szlovák állampolgár állott rendőrhatósági őrizet alatt és hányan voltak rendőrhatósági felügyelet alá helyezve. A jelentést kimutatás alakjában kell elkésziteni és a kimutatásnak a következő adatokat kell tartalmaznia: 1.név, 2.születési helye és éve, vallása, 3./foglalkozása és lakhelye, 4.állampolgársága, 5.nemzetisége, internálás illetve rendőrhatósági felügyelet alá helyezés oka, 6.jegyzet.

Budapest, 1944.ápr.25. A min.rend.:vitéz Király Gyula s.k.cs.ezr.

A békési járás főszolgabirájától.

67/2-1944.biz.sz.

Szigoruan bizalmas!
Sürgős!
Határidő: 5 nap.

Főjegyző Urnak,
Mezőberény.

Sürgős jelentéstétel végett kiadó.
Békés, 1944.máj.5.

tb.főszolgabiró.

Sürgős.

XIV. ÉVFOLYAM 24 SZÁM. ÁRA 14 FILLÉR MEZŐBERÉNY, 1934. JUN. 17.

ALFÖLDI FÜGGETLENSÉG

Előfizetési díj egy negyedévre 1·50 P
Megjelenik minden szombaton reggel.
Lapzárta péntek délelőtt 11 órakor

FÜGGETLEN POLITIKAI HETILAP

Lapunkban megjelenő cikkek bárki által idéztethetnek a forrás megnevezésével, de csak úgy, hogy a hozzáfűzött megjegyzés, vagy véleménynyel együtt — bármilyen legyen is az — a lap szerkesztőségének beküldetnek.

Szerkesztőség: Mezőberény, Thököly-u. 25. sz. Kiadóhivatal: Petőfi u. 9. Telefon 39 sz. Kéziratokat nem adunk vissza.

Az adó

Amiről a lapok hallgatnak

Ha valamit olvasunk abból tanulságot kell levonni. Mindenből lehet tanulni, ha rosszat olvasunk, abból megtanuljuk, hogy ugy nem jó, tehát keresünk egy jobbat.

Mult számunkban közöltük az 1932-ös adó statisztikát s abból azt látjuk, hogy az ingatlan, a ház és föld van jobban terhelve, mint a ingó vagyon jövedelem. Megláttuk azt is, kiknek az érdéke ez. Megláttuk egyik okát annak, hogy miért szegényedik, rongyolódik le a dolgozó társadalom. Hogy kik azok, akik ennek ellenében gazdulnak, arról is ad, bár csak kismértékben, felvilágositást a statisztika.

A fogyasztó által fizetett adót ki se lehet számitani csak hozzávetőleg,

mert minden gyárvállalat minden kiadását

s igy az adóját is bármilyen legyen is az, beleszámitja az áru árába. Ha egy papucsszeget veszel egy fél fillérért, már ebben az összegben benne van a szénbánya, vasbánya, vasgyár, nagykereskedő adójának egy-egy parányi része. Ha egy cséplőgépet veszel benne van minden bánya minden gyár, sőt még az ügynök adójának is egy része; mindenkinek, aki annak előállításához hozzájárult.

Minden ingó vagyon, minden ingójövedelem áthárithatja és át is háritja adóját a fogyasztóra, az áru megvásárlójára.

Ha a cukoradót emelik, drágább lesz cukor, ha a cigerettapapir adóját emelik, drágább lesz a papir. Ha a pék, a malmos adóját emelik, drágább lesz a kenyér. Ezzel szemben földadót átháritani nem lehet, akár emelik az adót, akár nem, a buza, a jószág ára megy arra, amerre a vevők megszabják. Itt az eladót, annak adóját figyelembe nem veszik.,

Szó volt ugyan erről is a vendégképviselők beszédében. Emlitették! Ezzel azonban a kérdés nincs elintézve, sőt még akkor sincs, ha cselekednek, mert Gömbösnek olyan batyu az örökölt egységespárt, amely lehetetlené teszi a helyes megoldást, még akkor is ha kézzel lábbal keresné azt.

Vajjon gondolkoztak-e e témán a lennjárt képviselő urak?!

Vajjon eljutottak-e gondolkozásukban arra az igazságra, hogy az adók áthárítását lehetetlené kell tenni, **hogy mindenki jövedelme arányában járuljon hozzá az államháztartáshoz?**

S vajjon rájöttek-e arra, hogy e kérdést csak ugy lehet megoldani igazságosan, hogy mindenki a mindenkori jövedelme után fizessen adót? És, hogy ez másként nem vihető keresztül csak ugy, hogy minden adót el kell törölni és ezek helyébe teljesen **uj rendszerü** jövedelem adót kell behozni, amelynek kijátszása lehetetlené lesz téve.

Udvariasan figyelemmel meghallgattuk őket. Udvariasan kérjük feleljenek e lap hasábjain.

Egy fiatal.

Ne felejtsétek! Az aradi Tizenhármat a Habsburgok fejeztették le.

Ne felejtsétek! A Rotschildoknak Habsburgok adták a báróságot.

Ne felejtsétek! A legitimisták és a zsidók testileg közelállók, lelkileg egyek.

Az ember és a gép

A mi szerény képviselőtestületi gyülésünktől kezdve, a kormányhoz közel álló körökig mindenütt találkozunk hangadókkal, akik abban látják a munkanélküliség megoldását, hogy a gépeket meg kell állitani és embererővel pótolni.

Nézzünk csak a lényegébe a dolgoknak! Vannak üzemek, **ahol a kézi erő olcsóbb**, mint a gép. Vannak üzemek, melyeknél ma már **lehetetlen a gépet pótolni** kézierővel, **másutt** veszteséggel, de **pótolható**. Tehát nem esik egy elbirálás alá.

Vegyünk pl. egy pár harisnyát; a kötőgyárak nagy haszonra dolgoznak, nagy adójukat belekalkulálva az áru árába, a fogyasztóval fizettetik meg, mégis olcsóbb mint a kézimunkával kötött. Mi történik, ha ezután kézzel csinálják? Drágább lesz és még kevésbé lesz megvásárolható. Ennek folyományaként kevesebb készül; kevesebb munkásnak ad kenyeret és a végén a gép is meg áll, a munkásnak se lesz kenyere. Ezt akarják?

A gépet állitják be bünbaknak a mai állapotokért, de hogy a gépeket kik csináltatták és miért csináltatták, arról hallgat a krónika.

Ma már odajutottunk, hogy keresik a megoldást mindenütt. Persze gondoskodik rólla a nemzetközi nagytőke, hogy e megoldást mennél nehezebben lehessen megtalálni. Önző érdeke kivánja, hogy a figyelmet mindég másra terelje. Most éppen többek között a gépek ellen uszit. „Azért nincs munka mert gép van" stb. A legtöbbször az okozatot akarják megszüntetni, hogy az ok ujabb okozatot létesitsen. A kettő összecserélése napirenden. Hát hol a hiba? Miért nincs munkaalkalom?

Azért mert nincs pénz. Nincsen a kicserélendő javak kicserélésehez szükséges csereeszköz forgalomban, mert a csereeszközt kiszivattyuzták a közgazdasági körforgalomból és **mert a jelenlegi csereeszköz alapja: alfája és omegája a spekulátió**, a munkanélküli nyereség. Nem a gépek, hanem a pénzrendszer a főeszköz a bünösök kezében.

A meglevő javaknak a gazdasági vérkeringésben szükséges csereeszköze nincs a forgalomban. *Ennek a csereeszköznek kellene a termelő munkán keresztül uj javak előállitásdhoz vezetni. Ezzel a csereeszközzel kellene bevállani a munka értékét.* És ez a csereeszköz hiányzik. Próbálkoztak és próbálkoznak inflációval, de az alap megmaradt; ennélfogva eredmény csak idő-iglenes lehetett, mint minden egyébb kisérletnél. A kisérletező megbukik az természetes; az azonban, aki a kisérletezőt beállitotta, hátul vigyorog és ujabb kisérletről s hozzá kisérletezőről gondoskodik, nehogy véletlenül rájöjjön az emberek többsége a bünös manipulációra.

A munkás dolgozna, de a munkaadónak nincs pénze. Ezért nem tud dolgoztatni, ezért gondolja meg kétszer mielőtt munkát adna. Azért kicsi a munkabér, mert nagy a munkás kindlat, kevés a munkaalkalom. Marakodjatok a gépekkel, dolgozó testvéreim, hogy azok hátul vigyoroghassanak, a harmadikok, a nemzetközi nagytőkések és pribékjei.

Sutba! Nem! Kemencébe dobni a pénzrendszert! Ujat helyette. Az ujnak nem szabad kamatot ismerni csak átmenetileg. Ennek nem lehetnek hájfejű, pókhasu bankárai, fényűző, de munkát nem végző részvényesei.

Ennek a pénzrendszernek az alapja a munkával előállitott tőke, **tengelye a munka**, a *becsületes termelő munka.*

Ne a munka álljon a pénz szolgálatában, hanem a pénz a munka szolgálatában.

Az uj pénzrendszernek nem lehetnek sirfosztogató hiénái, dögkeselyűi, vámpirjai, vámsze-

dő spekulánsai, mert csak egyet ismer, egyet szolgál, a becsületes munkát.

A termelő munka végérvényes beállítására ez az egyetlen ut.

—l. t—

Ami a liberális sajtóból kimaradt

(Miért maradt ki?)

A 300 a kulisszák mögött

„Háromszáz ember, akik jól ismerik egymást, irányitják Európa sorsát." (Rathenau.)

A gazdasági válságot rég meg lehetett volna oldani, ha az agyak nem volnának összezavarodva és a lelkek nem volnának tévutra terelve.

Az emberek

1. Össze-vissza beszélnek,

2. A sok beszédben elvész a lényeg.

A lényeg pedig ez:

Magyarország nemzeti vagyonát 1927-ben még kb. 30 milliárd pengőre értékelték. Ez az érték 1933-ban már csak 15 milliárdot tett ki. Ezt a megcsappant nemzeti vagyont a legujabb kimutatások szerint csaknem 10 milliárd pengő bel- és külföldi adósság terheli.

A nemzeti vagyon csaknem kétharmad részéig meg van terhelve.

A nemzeti jövedelem 2·3 milliárd pengőre tehető. Ebből az összegből csupán az adósságok kamatja cimén legalább 600 milliót kellene évente fizetni. Csak kamatra ennyit, de hol van még a többi fizetni való, nem is beszélve a fent említett adósságok törlesztéséről?!

Ilyen körülmények között lehetetlen virágzó életet felidézni. Ha mindenki éjjel-nappal dolgozna, ha vért izzadna mellette, akkor is lehetetlenség volna.

Gyenge vigasz, de mégis szerencse, hogy nemcsak Magyarországon van ez így, hanem így van ez — talán az egyetlen Japánt kivéve — mindenütt.

Minden állam és minden állam lakósai nyakig vannak eladósodva, mindegy, hogy megnyerték-e a háborut, vagy nem.

Nagyon nagy tévedés azt gondolni, hogy az az összeg számit valamit, amellyel véletlenül az egyik ország, mint ilyen, a másik országnak tartozik.

A főhitelezők, akiknek valamennyien tartozunk, a nemzetektől egészen független nemzetközi bankokrácia urai: „300 ember, akik jól ismerik egymást"! Hogy ezeket elhallgatják a népek előtt, ez az első.

Ennek a nemzetközi bankokráciának a kamatszedő dirigensei, nemzetekre való tekintet nélkül ugy „fuserálhatnak" bele a liberális országok bel- és külügyeibe, ahogyan ez nekik tetszik. Ez az alapvető baj!

A Rotschildok, Mendelsohnok, Bleichröderek, Friedländerek, Warburgok, a Morganok, a Löbök, a Schiffek, a Cahnok, a Speyerek és a többiek... Ezek az élősdi zsidók, ezek a mai világ igazi kormányzói, nem a miniszterek. Igazán nem számit, ha van ezek között a nemzetközi pénzeszsákok között véletlenül olyan is, akiben nem a zsidó faj vére csörgedezik. A mai világot zsidók dirigálják, amit tagadni lehet, de megcáfolni nem. Ezek vannak a kulisszák mögött, a nemzsidó miniszterek, államtitkárok pedig csak bábuk a kezükbe; kulisszák, amelyek mögött a nemzetközi zsidó a „láthatatlan kulisszatitok."

A bábuk, a kulisszák nem mondhatják ezt meg a népnek, nem szabad! mert akkor a nemzetközi kulisszatitok, a zsidók a sajtó segitségével agyonrágalmaztatják őket, az országot pedig zsidóbojkottal, csődbejuttatással fenyegetik.

A nemzetközi szabadkőművesség révén ennek a „háromszáz"-nak minden liberális pártban meg vannak az emberei, akik gondoskodnak arról, hogy a nép egymást üsse-verje, hogy mindig olyan dolgokról beszéljenek Európa népei, amit még sem lehet valósítani addig, amig meg van a nemzetközi bankuralom. Magukról, a nemzetközi bankárzsarnokokról azonban nem beszélnek, ezeknek a céljukról hallgatnak. Ezekről nem szabadna tudni Európa népeinek. Baj lesz, ha megtudják, mert pereputtyostól a sárba fogják taposni ezt a világot kiuzsorázó, lelketlen materialista kapzsi bandát minden nemzetközi bérencükkel és velük tartó balekkal egyetemben, akiknek éppen eleget köszönhetünk már!

Az elvesztett háboru, Trianon, pártoskodás, munkanélküliség, az öngyilkosságok egész sora mind nem volna ő nélkülük.

A sajtó, a szinház, a mozi, a zene szelleme ebbe a mai posványos erkölcstelenségébe a „láthatatlan háromszáz" uralma nélkül sohasem züllött volna le.

Gazságukban annyira mennek, hogy elvakult emberekből, persze zsidó vezetés alatt, marxista táborokat szerveztetnek, látszólag maguk ellen, akik aztán programmba vett osztályharcukkal siettetik az utbanlevő kistőkések csődbejuttatását. — Ugyanezek programmjuk alapján szidják a nemzeti gondolatot, az egyedüli eszközt, amely még alkalmas volna arra, hogy a nemzetközi zsidó tőke zsarnokságát tönkre tegye.

Ott, ahova ennek a nemzetközi „háromszáz"-nak a keze elér, ott mindenütt gunyolják a vallásos érzületet, ott a nagy embereket, a nemzetek legnagyobb büszkeségét, materializmussal vádolják, ott azt mondják, hogy lánglelkü nagyjainkat egy hajszál választja el az őrülettől; ott azt mondják, hogy minden bün az asszonyainktól származik. Ott mindent, de mindent, ami szép, büszke és nemes, a hazugságba, a piszokba rántanak le.

Miért?

Azért, mert ennek a „háromszáz"-nak elbutult, minden komoly dologból szamár viccet faragó „szellemes" uriemberekre és erkölcstelenné tett proletárokra van szüksége, nem férfiakra. Csavarra járó eszükkel nagyon jól tudják, hogy uzsorával szerzett és gazsággal fenntartott uralmuk csak addig tarthat, amig a kulisszák mögé nem látnak a tettek emberei és amig szót nem kér a népekben a becsületérzés és fel nem háborodik ellenük a becsületes fajok vére.

A gazság harca folyik ma a becsülettel! Az arany kapzsiságának harca, az alkotva élni akaró vérrel. A harc pedig életre-halálra megy! *Vagy a nemzetközi „háromszáz" zsidós szelleme teszi a pénz, szabadkőművesség, sajtó, osztályharcok, börze, marxizmus segitségével a nemzeteket tönkre, vagy pedig megforditva, az árja, turáni-népekben lévő erkölcsi, nemzeti alapon való megujhodás teszi tönkre a fajiságuk miatt örök uzsoráskodásra kárhoztatott „háromszáz" hatalmát.*

Ez a mai politikai, erkölcsi és gazdasági harcok lényege. Semmi más!

A népeken segiteni csak a nemzetköziség elleni nemzeti sovinizmus tud. Amely nemzetben nincs már ilyen sovinizmus, az nemzetileg impotens, ami azt jelenti, hogy a természettől halálra itéltetett.

Amig a zsidó nemzetközi nagytőke uralkodni tud a nemzetek felett, addig csak a züllés utját járhatjuk, lefelé.

Amig minden országban fel nem lángol a nemzeti öntudat, addig a „háromszáz" hatalma folyton növekedik. Annyira növekszik, hogy egy szép napon nem is lesz már kulisszákra szüksége. Amig ez a „háromszáz" létezik, addig uj életről, igazi szabadságról, becsületes világrendről szó sem lehet.

A Rotschild bankháznak 60 milliárd pengő vagyona van. Nem hatvan millió ez, hanem ezerszer hatvan millió: Hatvanmilliárd! Ez a vagyon 5 százalék jövedelem mellett 20 év alatt a kétszeresére nő meg. Lesz belőle Százhuszmilliárd! Ha te már nem birod a robotot, ez neki fáj a legkevésbé, ő könnyen megél; helyetted pedig az fogja huzni neki az igát, aki ma még azzal dicsekszik, hogy nincs adóssága! Szép kis rendszer ez a kamatrendszer és erről nem „ajánlatos" beszélni, mert azonnal akad egy pesti, egy párisi, egy new-yorki ujságfirkancs, aki gúny tárgyává teszi érte a róla beszélőt! Várjunk talán addig, amig százhuszmilliárdból kettőszáznegyvenmilliárd lesz, amely összeg már tizenhatszor több, mint amennyit Magyarország mindenestől megér?

Ennyi pénz egy bankár kezében! Vajjon mennyi lehet a többinek, akik együtt teszik ki háromszázat?

Hát nem őrület ez?

Körülöttünk minden országban felfigyelnek már a dolgozók erre a nemzetközi őrületre, amely nemzetekre való tekintet nélkül minden dolgozó nép vérét szivja.

Mit tud majd csinálni ez a „háromszáz", ha minden nemzet öntudatra ébred és nem türi tovább uralmukat? Semmit!

Az internacionálé a nemzetközi nagytőkén keresztül is, a marxizmuson keresztül is, végeredményben a nemzetközi zsidóknak a győzelmét jelentené, akiknek egy „rendfenntartó" kancsukás rendőrségre, vagy G. P. U.-ra volna már pénzük éppen elég. 1930-ban a páneurópisták már egészen nyiltan beszéltek erről és ha Németországban nem jön a nagy nemzeti megujhodás, meg is csinálták volna. A négerek kitünő nemzetközi rendőrök. A Rajnavidék megszállása idején láttuk, hogy a fehér nőkkel mit csinálnak és hogy mit jelent az, ha Schlageteret, főhadnagyokat saját házukban agyonlövetnek, csak azért, mert nem állják meg szó nélkül a gyalázatot.

A nemzetközi nagytőke elleni harcnak, a liberális rendszer megszüntetése az alapja. De nem az a rendszer, amit a parlamentből dirigálnak lefelé, hanem az, amely lentről jön a népből és az uj világ számára férfias, katonás, kegyetlen, de mindenben igazságos uj embereket hoz a felszinre, akik megtartják a kapcsolatot a néppel.

N. Schultz József.

HIDAS

kicsiny falu nagy hirrel. Hiressé lett azáltal, hogy kisebb lett. Nem tudjuk, hogy miért, csak sejteni lehet a sok zavaros írásból. Egy bizonyos: *11 Turul bajtárs elvitte a harangot, az eldrvultat,* Pestre *mementonak.* — A „Magyarság" statisztikai adatokkal igazolja a tényeket. Ki a felelős a tényekért? Azok a német fiatalok, akik kivettek bérbe egy üressé vált templomot? Hibát követtek el az illedelmesség szempontjából, **de nem ők a felelősek azért,** hogy üres lett a templom, elnémult a harang. *Ha nem lett volna üres, nem vették volna ki.* A Felelőst kell megkeresni. Felelős a magyar **fajfenntartó szellem** fogyatékosságát reprezentáló társadalmi vezetők **személye.** *Ha a magyar fajfenntartó szellemet erősitik; nem vádol Rákosi „elnémult harang"-ja. Nem vádol a bajtársak hidasi harangja.*

Egy bizonyos a következményekből: *Itzig a háttérben elégedetten dörzsöli össze, munkában soha meg nem kérgesedő tenyerét.*

Tegyétek 11 cselekvő bajtárs, harangotok mellé: **Rákosi Viktor könyvét,** *a magyar nagybirtokok jegyzékét, a magyar törpebirtokok adóivét, a bankvállalatok,* a gyárak, a közélet, az irodalom, a sajtó vezetőinek névjegyzékét, hogy tudják azok, akik látják a harangot, hogy miért némult az el? Tegyétek Tizenegyek oda a cioni bölcsek jegyzőkönyvét. A 14.000 „magyar" szabadkőműves nevét.

Mikor veszitek ezeket észre soviniszta magyar testvéreim? *Mikor keresitek meg az okokat, az okozatokat megkerülve?* Nem hiszem, hogy egy faj, mely minden viharral szemben 1000 év óta él e földön, *400 évig dacolni tudott a beolvasztás ellen,* ne tudna megszabadulni a kicsinyhitüségtől, az áskálódók, a hazugok kicsiny hadától. Hogy ne tudjon csak lármázni, hogy ne tudjon csak sírni a saját pusztulásán, még akkor is, ha cselekedni kell. *Csak 11 magyar van?* **Csak tizenegy?**

Napirendre térek e fölött is tulnyomó részben, hiszen lesz még ujabb „szenzáció." Ez el lesz felejtve, de, hogy milyen nyomokat hagy sokak lelkében, arról talán most ne beszéljünk.

Nekem ezt üzente az elárvult hidasi magyar, református harang a „Magyarság" cikkén keresztül. *t.*

A nemzetköziek legujabb fogása

Téves következtetés a számokból

Üres beszéd

A Nemzeti Egység naggyülése Békésen és Mezőberényben

Június 15-ikén

Az „Egység" gyüléséhez

Ha nem sajnálnám a papirt, megcáfolnám Csizmadia András képviselő ur beszédét szóról-szóra, de igy csak megemlitem egy, a vasfegyelem alatt hallgató nacionalisták közül, hogy elhangzott beszéde nem járul hozzá Gömbös tekintélyének emeléséhez.

Eltekintve attól, hogy „begyepesedett fejü katonatisztek" kitételének megmagyarázását is várja a nacionalista fiatalság, azt mondta, hogy szüksége van az országnak minden zsidóra és minden marxistára; tehát a nemzetköziek társaságára.

Nem tudjuk beilleszteni a gyülés lefolyásába gondolatmenetét, annál is inkább, mert a gyülés zárobeszéde, melyet egy egyszerü paraszt ember mondott az ellentétet még fokozta. Utóbbi azt mondta, hogy mi parasztok mindég látjuk a természetben az épitő és romboló erők viaskodását. Sokszor látjuk az épitő erő és egész évi munkánk tönkretételét, a természet romboló erői által; éppen ezért mi **nemzetközi materialisták** soha sem lehetünk.

Ebből nyilvánvaló: Ha a képviselő urnak ezekre szüksége van, használja egészséggel, de nekünk azokra szükségünk nincs.

A „Nemzeti Egység" egyik hive.

Olvasd a „Fáklyá"-t

HIREK

Az ÉME. Bp, VII. kerületi szervezetének gyülése VI. 16-án d. u. 6 kor.

A „Magyarok Lapja" irja: Pécsett most folyik az egyik kommunista szervezkedés miatt a bünper. 16 vádlott közül „csak" 5 zsidó. Lustig Mária is köztük van, „Mikszáth Kálmán dijjal" kitüntetett irónő. — Vajjon ki ajánlotta kitüntetésre? Igazi nagyság nem lehet kommunista.

Pro Palestina Szövetség gyüjtőperselyeit elkobozta a rendőrség, mert engedély nélkül gyüjtöttek. — Kár volt! Bár igaz, hogy magyar verejték hullott az összegyüjtött pénzért, de mégis — inkább vigyék ki azt a kis összegyüjtöttet is, csak menjenek és ne gyüjtsenek többet. Mert hiszen valamit kell csinálni, vagy ki, ki, ki; vagy dolgozni, izzadni kaszát huzni, kapálni, trágyát hordani, ugy mint a többi magyar, vagy ilyen helyen „nem kellemes" magyarnak lenni? Itt felekezet?

A polgármester ur Szt-Endrén „megtévedt" a Bienenstock urrékkal. Kereken 400.000 pengővel lett több adóssága a városnak „áldásos" müködése következtében **és ezért** — lemondott.

A legitimista mágnások és talpnyalóik minden nyomtatványukat a **zsidó** Eckstein nyomdájában nyomtatják. „Embert barátjáról ismered meg"

A zsidók közül az egyik azt mondta: „7000 pengőt kaptak az uj tulajdonosok az „Alföldi Függetlenség" megvételére Hitlertől". A másik „Ha a szerkesztőnek meg egyik munkatársának egy — egy 80 pengős állást adunk elhallgatnak". Melyik hülyébb? Mi azt tartjuk: nincs egyenlőség. Vagy mégis? 7.000: 80-hoz!

Sauerwein a „francia" politikai zsidó, hirszolgálataiért megpumpolja az államkasszákat. **Pénzért megvásárolható.** Ki mint fizet, ugy irja dicsérő, vagy gyalázó cikkeit a nemzetközi sajtó fővezére. Meddig kell még az igazságot megvásárolni? Fejétől büdösödik a hal. Nem érzed meg a „magyar" nemzetközi sajtó soraiból ezt a büdösséget?

Gavallér a népszövetség az egyik volt főtitkár 200000 svájci frank évi fizetésen felül 350000 frank végkielégitést is kapott. Gépirókisasszony 10,000 15,000 frankon felül 50,000 frank végkielégitést.

Uszit a zsidó „Egyenlőség" cimü ujság igy: . . . „Vegyék tudomásul, hogy minden egyetemi atrocitás mögött ott vigyorog az a pángermánizmus horogkeresztes-halálfeje, amely ki akarja pusztitani a magyarságot!" Hogy halálfej vigyorog azt jól látja, de, hogy kit akar kipusztitani azt rosszul látja, rosszul irja. Különben is már 24 fej van, nemcsak az az egy. Vakitani már nem lehet. Előre Turulisták!

A zsidó világuralom bojkottálta Németországot; erre a németek 1 napi zsidó bojkottot rendeltek el. A bojkott engedett, de nem szünt meg, a külkereskedelmi mérleg passziv lett, erre beszüntették a külföldre szóló kifizetéseket. Hitler: „Szüntessétek meg a bojkottot, hogy legyen miből fizetni".

Musolini és Hitler találkoznak. 100 millió embernél többnek a nevében keveset fognak beszélni, de többet cselekedni.

Végre olyan határozottan beszéltek a magyar kiküldöttek Genfben, hogy a francia-zsidó lapok is észrevették.

Ausztriában ujra, vagy ha ugytetszik, még mindég puskaporos a levegő. Több bomba robbant, mint a mult hétén.

Romániában az elitélt vasgárdistákat egy sóbányába csempészték a legnagyobb titokban, melyből hir szerint nincs visszatérés. A titok Londonon keresztül jött magyarországba, s innen a vasgárda fülek nem messze vannak.

Amerikában csodálkoznak és rosszalják a nemzeti gondolat hivei, hogy Gömbös zsidót küldött meghatalmazott miniszternek oda. Edvin Kemmerer egyetemi tanár p. ll. tekintély földbirtokos nyilvánosan, a sajton keresztül jelentette ki, hogy Roosewelt minden terve vagy megbukott, vagy halvaszületett.

Franciaországban. Marcel Brion ellsmeri a turáni népek államalkotó képességét és minden kiválóságukat felsorolja. Nálunk meg turáni átokról beszélnek, hogy a kicsinyhitüséget, **a gyávaságot** plántálják a lelkekbe.

Olvass, hogy tanulj. Szö Demeter: Zsidó vagyok, ára 3 pengő (550 oldal) „Utban a világuralom felé" (Cion bölcseinek jegyzőkönyvei) ford. Szabó István, ára 50 fillér. Talmud magyarul 50 fillér Turmesey László A turániság gyakorlati értéke a világ mai fordulójában. 20 fillér. Berei Nagy Elek dr. A magyar társadalom turánizálása, 1.20 P.

Körösladány 9-én, jégverés. Hir szerint 6-7000 hold vetésben csinált kárt helyenként 100 százalékosal.

Békéscsabán 11-én záporral jég.

Az olaszok 40.000 fővel szaporodnak évente! A magyarok miért nem? Bünös a mult, bünös a jelen. A jövő már nem lehet bünös. A kizsákmányolást meg kell szüntetni, és 40 millió magyar könnyebben élhet itt, mint ma 8 millió.

Megkezdődtek a felvételek az SDG Szövetség Főiskolás Fiuinternátusába. Kérelmet ajánlatos minél hamarabb a Szövetség központjában (Bpest, Üllői u. 25. I.) küldeni.

Uj Magyarság konferencia aug. 18-20, Szeniorkonferencia aug. 25-31 Balatonszárszó.

20 konferenciát rendez ezen a nyáron a Soli Deo Gloria Szövetség. [illegible]

[illegible] ül szervezése már folyamatban van; az időpont megállapitását később fogja a mezőgazdasági kamara közölni. Jelentkezni már lehet a Tiszántuli Mezőgazdasági Kamaránál Debrecen, Hunyadi u. 5. I. e.

A máv. Hiv. menetjegyirodája, békéscsabai fiókjától: Junius 24-én filléres gyors indul a Balatonra. A filléres gyors Gyula-Békéscsabáról indul s utközben Békésföldvár, Mezőberény, Gyoma és Mezőturon vesz fel utasokat s végállomása Balatonföldvár lesz. Hajókirándulás bekapcsolásával megismerhetik az alföld kirándulói a magyar tenger legszebb helyeit s gyönyörködhetnek a Balaton csodás szépségü történelmi nevezetességü fürdőiben. A vonat pontos menetrendjét és menetdiját ezidőszerint még nem tudjuk, a békéscsabai állomásfőnökség azonban hétfőtől kezdve minden tekintetben felvilágositással szolgál. A kirándulás előreláthatólag 9 P.-ből hajókirándulással együtt kitelik.

Köteteket lehetne összeállitani abból a sok-sok ezer elismerő és hálalevélből, amelyek mind a valódi Diana-sósborszesz csodálatos hatását dicsérik.

Nagy tüzkár a vármegyében. A vármegyei tüzrendészeti felügyelő a napokban állitotta össze az elmult hónapban előfordult tüzkárok statisztikáját. Az elmult év hasonló hónapjához viszonyitva a vármegye tüzkára 200 százalékkal nagyobb. A tüzesetek számában is jelentékeny emelkedés. A tüzesetek 60 százaléka gondatlanságból, 15 százaléka pedig gyermekeknek [illegible]

[illegible]

21/1. sz. melléklet

Istennel a Hazáért!

XIV. ÉVFOLYAM 27. SZÁM. **ÁRA 14 FILLÉR** MEZŐBERÉNY, 1934. JUL. 8.

ALFÖLDI FÜGGETLENSÉG

Előfizetési díj egy negyedévre 1·50 P
Megjelenik minden szombaton reggel
Lapzárta péntek délelőtt 11 órakor

FÜGGETLEN POLITIKAI HETILAP

Lapunkban megjelenő cikkek bárki által idézhetnek a forrás megnevezésével, de csak ugy, hogy a hozzáfűzött megjegyzés, vagy véleménnyel együtt — bármilyen legyen is az — a lap szerkesztőségének beküldetnek.

Szerkesztőség: Mezőberény, Thököly-u. 25. sz. Kiadóhivatal: Petőfi u. 9. Telefon 89 sz. Kéziratokat nem adunk vissza.

Egy és más a Pénzről

A *„Dévaványai Hirlap“*-ban Dr. Krüger Aladár kormányfőtanácsos, orsz. képviselő ur vezércikke: **A „Kamat megöli a tőkét“.** Azt irja: „A pénz nem abszolut termelő érték“. Tévedés! A pénz egyáltalán nem érték, csak értékmérő csereeszköz. Nem a liter az érték, hanem a literben levő folyadék, anyag. A literrel csak mérek, éppen ugy, mint a pénzzel, pl. „Hogy ez a tehén?“ „150 pengő“. „Mennyi az ára (értéke) 1 q buzának?“ „16 pengő“. **Mértem az értéket.** Ha a vevő megveszi — a tehén és buzáért cserébe ad papirt, melyre számjegyek vannak nyomtatva. E papirt tovább adja a volt tehén és buza tulajdonos valami másért cserébe, tehát itt már **csereeszköz** is lett a pénz.

Tehát a pénz ujabb értéket soha sem hoz létre, hanem mindég csak a munka, az a munka, amellyel az egy métermázsa buzát előállitjuk, az a munka, mellyel a tehenet felneveljük.

Az emberben rejlő isteni szikra *teremti* a gondolatot, melyet a fizikai munka értékben termel ki a meglevő anyagból.

Hogy a meglevő anyag milyen kicsiny szerepet játszik a munka mellett, gondoljunk egy varrótűre. Csekélység. Mennyi ebből a munka értéke és mennyi ebből a nyers vasérc értéke? **Munka árán alakul át az anyag,** munka által válik értékké az. A pénzzel csak kifejezzük annak értékét.

Ez az, amit sokan nem értenek meg, ez az, amit sokan nem akarnak megérteni.

Nem a tőke és a munka együtthatója hozza létre az uj értéket, hanem a munka 10,000-szer és egyszer az anyag. Ebből következik, hogy **minden tőke: a munka eredménye.**

És ha ez igy van, akkor nem szaporithatja önmagát a pénz kamatozással, mert ez a munka rovására vámszedés.

Addig, mig a teremtő és termelő munkától kis vámot szedtek, ujabb és ujabb érték termelésével ellensulyozta azt. de akkor mikor már a teremtő és termelő munka nem tudott annyi értéket sem létre hozni, mint amennyit az érték csereeszközének birtokosa követelt vám fejében, be kellett következnie a válságnak, a pénz válságának.

Szükség volt erre, mert gondolkodásra késztette a a dolgozót. Igy jöhetett rá arra, hogy a pénz kamatoztatása elvben erkölcstelen.

A gyáros, a nagybirtokos munkát végeztet, az állam munkát végeztet, hogy a munka által előállitott uj javak értékéből fedezze a kamatot, a csereeszköz birtokosának, aki nem végez produktiv munkát, nem teremt a beléoltott isteni szikrával, nem termel fizikai erejével, — mégis élvezi a munka által létre jött uj értékek előnyeit.

Uj alapokra kell fektetni a pénzrendszert fenti szempontok figyelembe vételével. Ez az a cselekedet, melynek követnie kell a beszédet.

Jól tudom, hogy e sorok olvasójának egy része felhorkan, mert nem tudja elképzelni, hogy e szerinte „merénylet“ a pénztőke ellen, hogy juthat napvilágra. Attól fél, hogy azonnal jönnek a megszállók, ahogy ezt évek óta beleszuggerálta a tömeg lelkébe a szabadkőműves zsidósajtó. Gondolkozzanak! Hát olyan simán mehetne az? Gondolkozzanak! Olaszország eltűrné azt, hogy a kisantant erősödjön? Féltékenyek egymásra a nagyhatalmak. Ők nem engedik. hogy egyik vagy másik tulsulyba kerüljön azzal, hogy Magyarországot fölosszák.

Hogyan tudott századokon át fönnmaradni Svájc? Hogyan tud fönnmaradni Monakó és más liliputi ország? Hogyan tudott fennmaradni az Aldunában „senki szigete“?

S különben is a külföldi tartózásokat az uj pénzrendszer bevezetésével nem kell föltétlen megtagadni. Vajjon, ha látja a francia záloglevéltulajdonos, hogy a most már teljességgel értéktelenné vált követelése némi, de biztos kiegyenlitést nyer, mellénk áll-e, vagy ellenünk?

Ellenben igenis ellenszenvet vált ki itt a csonkaországban azoknál a hatalmasoknál, akik pénzzel tartják kezökben a dolgozók millióit. Ezeknek kellemetlen. Ezeknek létérdekük, hogy a mai rendszer fönnmaradjon. Ezeknek a bérencei igyekeznek visszatartani a kormányt minden reformtól. Ezek a titkos vagy nyilt megbizottai, uszálytartói kiabálnak kigyót-békát éppen azért, mert napjuk leáldozóban van.

Becsület a gondolkodóknak! Gondoljon kormányfőtanácsos uram egy kissé távolabbra, erre az eredményre kell jutnia, ha már idáig eljutott, csak a kivitel kérdése marad hátra.

— *turáni.* —

Fényes külsőségek keretében iktatták be a vármegye uj főispánját

fáji Fáy István dr. beiktatásán Fabinyi Tihamér dr. kereskedelemügyi miniszter képviselte a kormányt

(Kiküldött munkatársunktól.)

Junius hó 30-án nagy ünnepléssel iktatta be Békésvármegye törvényhatósági bizottsága a vármegye ujonnan kinevezett főispánját: dr. vitéz fáji Fáy Istvánt.

A főispán pénteken délben érkezett a vármegye területére. Gyomán, majd a mezőberényi állomáson Moldoványi János főszolgabiró vezetésével ötven tagu küldöttség lelkes ünnepségben részesitette uj főispánunkat, feleségének pedig a mezőberényi lányok csoportjából Nyiry Ica üdvözlő szavak kiséretében gyönyörű szép virágcsokrot nyujtott át.

A főispán meghatva a nem várt bensőséges fogadtatástól az üdvözlő szavakra adott válaszában kijelentette, hogy minden igaz ügy számára nyitva áll hivatalának ajtaja. Továbbá nagy ünnepléssel fogadták békéscsabán, ahonnan autón folytatta utját Gyula felé. Gyula határánál Gyula város polgármestere, a megyeházán pedig dr. vitéz Márky Barna alispán köszöntötte a főispán.

Szombaton délelőtt a r. katholikus, református és evangélikus templomokban megtartott istentiszteletekkel kezdődött az ünnepség.

Negyed 11 órakor ült összesze a kisgyülés, majd közvetlen utána az installációs közgyűlés.

Dr. vitéz Márky Barna alispán nyitotta meg a közgyűlést és bejelentette, hogy

21/2. sz. melléklet

Gömbös Gyula miniszterelnök képviseletében Fabinyi Tihamer dr. kereskedelemügyi miniszter jelent meg, akit a vármegye nevében meleg szivvel köszöntött. (Éljenzés.) Megjelent még Bud János ny. miniszter, Sztranyovszky Sándor képviselő a NEP országos elnöke; számos képviselő a megyei előkelőségek, továbbá Abauj, Bihar, Borsod, Csanád, Csongrád, Hajdu, Nógrád és Szolnok vármegyék diszküldöttségei.

Az alispán bejelentette, hogy a kormányzó ur felmentette a vármegye volt főispánját Korossy Györgyöt, akinek a helyébe **dr. vitéz fáji Fáy István országgyülési képviselőt nevezte ki Békésvármegye főispánjává.**

Az erről szóló miniszteri leiratokat, valamint Korossy volt főispán bucsuiratát dr. vitéz Pánczél József vármegyei főjegyző ismertette. Ezt tudomásul véve elhatározta a törvényhatóság, hogy Korossy György érdemeit jegyzőkönyvben örökiti meg.

Majd dr. vitéz Márky Barna inditványára a közgyülés küldöttséggel hivta meg az uj főispánt a vármegye közgyülési termébe.

Körülbelül tiz perces várakozás után felnyilt a főispáni hivatal nagy szárnyas ajtaja, melyen át diszmagyarban viharos éljenzés között lépett be a vármegye közgyülési termébe az uj főispán: dr. vitéz fáji Fáy István. Az alispán üdvözlése és az eskü letétele után ősi szokás szerint a vármegye négy főszolgabirája az uj főispánt háromszor felemelte. Mindannyiszor kitörő lelkes éljenzés és tapsvihar kisérte ezt az ünnepélyes aktust.

A törvényhatóság nevében dr. vitéz Pánczél József vármegyei főjegyző köszöntötte az uj főispánt, aki ezek után általános figyelem között mondta el installációs beszédét.

A főispán első szava a hála szava volt Magyarország Kormányzójához, aki őt e diszes tisztségre állitotta, melynek betöltésénél mindig csak a közérdekét fogja szem előtt tartani. Nem fog megtürni semmi féle párt, vagy felekezeti villongásokat.

„Szeretek — folytatta — a problémákkal szembenézni és nagyon vigyázni fogok, hogy **a magyar föld ki ne csuszhasson azoknak a gazdáknak a kezéből, akiket az egyedül megillet** és ne juthasson olyan kezekbe, melyek a magyar nemzeti szellem szempontjából nem kivánatosak." (Harsány éljenzés, taps)

A szociális haladás utján áll, tudja hogy a magyarság hatalmas tömegei komolyan nélkülöznek és éppen ezért életének legboldogabb napjai közzé az fog számitani, amikor a vármegye lakosságáért dolgozva eredményt érhet el. (Éljenzés, taps.)

Egyik jelszava a közéleti tisztaság **és ellensége mindenkinek, aki egyéni, vagy anyagi érdekeit a közérdek elébe helyezi.** Azt is kijelentette, hogy a tisztviselői kinevezéseknél sem a származásra, sem a felekezeti hova tartozandóságra, hanem csak is az emberben levő értékre lesz tekintettel.

Gondosan felépitett hatalmas beszédében éles hatással rámutatott a mezőgazdaság, a munkásság, a kisipar, kereskedelem problémáira. Elsősorban kivánja segiteni a frontharcosokat, hadiárvákat, hadirokkantakat. Beszédéből megtudtuk, hogy ismeri megyénk sulyos problémáit érces hangjából pedig kicsillant az az erély, amellyel ezeket a problémákat meg is lehet oldani. Beszédét hosszan tartó éljenzés és óriási taps követte. Többek felszólalása után a főispán megköszönte a vendégek és a bizottsági tagok megjelenését és a közgyülést berekesztette.

Dr. Lányi képviselő úr mezőberényi beszédéhez

Megigértük; visszatérünk reá.

A képviselő ur, azt mondta többek között. „Örömmel tapasztaljuk, hogy az ország minden részén kartell elleni hangulat van." Beszámolt arról, hogy már 120 kartellnek „taposott a kormány a nyakára."

— Nem akarjuk a 120-as létszámot kétségbe vonni, mert egyikről, másikról van tudomásunk, pl. a szikvizkartell, kályhacsempe kartell. Mi azonban ugy hiszszük, hogy a közgazdaságnak sokkal nagyobb szolgálatot tettek volna, ha mind a 120 még ma is müködne, de ezzel szemben mondjuk a **cukor és szesz kartellnek** „taposott volna a nyakára" csak kettő ez — amely kettő van legalább olyan érték és olyan fontos, mint eltaposott de közbe ujra éledő 120. Azért ujra éledő, mert. pl. a szikviz Gyulán ma is pont kétszer anynyi fillér, mint Mezőberényben, pedig itt se fizetnek rá.

No és azután bemutatkozó első példány számunkban egyik munkatársunk a mélyen tisztelt óeskavas kartellre is rámutatott, méltóztasson a képviselő ur kiszámitani, mennyi haszon esik le egy méter mázsa vasnál, ha annak beszerzési ára kettő pengő és összeolvasztása után negyven pengő. Mennyi pénzt takarit meg a dupla kartell akkor, ha nem kell a vasércből kitörni, az anyagot mig mint tiszta vasanyag az olvasztóig kerül. Az nem áll, hogy az óeskából előállitott uj vas rosszabb mint a vasércből előállitott mert ha ez ugy lenne, akkor *csalást követne el* a vasgyár, amennyiben soha sincs feltüntetve: Ez a rudvas, vagy öntvény óeskából készült. Ez is kartell először óeskavas másodszor, uj vas-kartell, mely fontosabb mint a kályhacsempe.

Hivatalos forumtól nyert értesülésünk szerint, ha pl. egy cirkusztársulat Mezőberényből Gyulára megy, magával viszi az itt nyomatott és fölöslegbe maradt röpcédulát, plakátot és Gyulán szétakarja osztani, *le kell adnia a sápot az ottani hirdető vállalatnál minden ellenszolgáltatás nélkül.* Hirdető kartel.

A faszén kartell vasuti kocsinkint majdnem 100 százalékos haszonra dolgozik. A szérum kartell csekély árleszállitása mellett is 200—300 százalékra dolgozik. És ezek a köztudatban vannak, az ugynevezett csepütelegráf viszi széjjel a hirt. Vásáron erről beszélnek, ha tengerit kapálnak erről beszélnek, a vasuti kocsiban utazás alatt erről beszélnek és hozzá teszik: „a kartellekkel szemben gyenge a kormány."

Igen! A látszat azt mutatja, gyenge. Akar, de nem tud a kérdéssel megbirkózni. Bizonyiték is van erre, mert hiszen a napnál világosabban kitünt a Friedrich pro Dréhr beszédben: „. . . Weisz Fülöp . . . beváltja a kincstárjegyeket, hogy a tanácselnök ur (Töreky) 1-én pontosan megkapja a fizetését." Bank-kartell.

Itt van a kutya eltemetve.

Mindinkább világosra jön az a titkos hatalom, amelynek módjában van a kormányokat dirigálni a saját üzleti zsebe szerint.

Bevallja az ittjárt képviselő ur, hogy az egész ország kartelellenes hangulatban van és mégse lehet egy rendelettel megsemmisiteni néhány ember gazdasági kéjuralmát a milliók felett, mertha ezt a kormány megkisérelné, nem adnának pénzt ezek az urak még a birák fizetéséhez sem.

Ez az a liberális rendszer, melynek pusztulnia kell. Ez az a pénzrendszer, mely átka a dolgozó emberiségnek.

Azt a pénzt tartják vissza a pénzzsákok, amely pénzért nem ők dolgoztak.

Krausz Simi bevallotta, hogy egy nap 40—50 ezer pengőt keresett. Amit nem vallott be, mennyi? Kereste ezt az államon, mert közvetitett és mert ő Krausz Simi, tehát még csak közvetitőnek se szabad nevezni.

Dr Lányi képviselő ur állapitotta meg, hogy az egész ország kartelellenes hangulatu, csak amint látszik, a képviselőház nem.

Ez azt teszi, hogy az egész ország mögötte áll Gömbösnek mint egy ember, akkor ha kicsavarja a kartellhatalmasságok kezéből a fegyvert, azaz a pénzzel való üzérkedést és a pénzkibocsátás jogát visszaadja a nemzetnek, melyet elődei jogtalanul juttattak idegen kézre.

Ha ez megtörtént, nem fenyegetheti a kormányt és a nemzetet, az ingyenélők kicsiny hada pénzügyi vagy egyéb bojkottal.

Nem lesz aranypengő?

Ugyan hol van ma? A Holdba. Azaz, hogy nem egészen. A pengőnek van némi aranyfedezete, de ez a „Bank of England" és más hasonló „jótékonycélu" intézmény, no meg valami a nemzeti bank páncéltermében van letéve, melynek kulcsát nem a magyar kormány őrzi, hanem a nemzetközi kiválasztottak néhány képviselője.

Itt a baj gyökere, ezt kell kivágni és elégetni, hogy hirmondója se maradjon. — *turáni* —

A zsidó szó, fajt jelent, az izraelita vallást, a neolog, az ortodox felekezetet és ezért, a zsidó, zsidó marad akkor is, ha a keresztény vallás református felekezetébe vételi fel magát, épenugy, mintha azt egy néger tenné. (Roósz.)

A bankárok listáján, a kommunvezérek listáján, a valutacsempészek listáján a zsidó vezet szám és pénzérték szerint. Béres, kubikos, szolgáló, napszámos csak nemzsidó.

Fejfájást megszüntetik és meghülésnél gyors javulást eredményeznek az Aspirin tabletták.

De a valódi Aspirin tabletták legyenek a BAYER kereszttel

Gyógyszertárban kapható

Nem várt gesztus

A történelemben egyedülálló esemény játszódott le a mult vasárnap Németországban.

Akik eddig sok mindent nem tudtak megérteni azok bármennyire is szeretnék ferditeni a dolgot meglepve kénytelenek elismerni ilyesmire ami történt csak egy ember volt eddig képes: Hitler Adolf aki saját kezüleg levert az utólsó pillanatban egy egész forradalmi összeesküvést.

A liberális, magyarul zsidó sajtó már napokkal előbb telemekegi a világot, hogy Németországban forradalom készül.

Hányszor hallottuk Goebbels minisztert, amint a rádión keresztül mondotta, hogy tudják mi készülődik, de aki egeret akar fogni az ne csapkodjon össze-vissza, hanem várjon amig az egerek kimerészkednek a lyukból és szemtelenek lesznek, mert akkor egy ütéssel megcsinálható az, amit össze vissza csapkodással megcsinálni nem lehet.

Hitler várt . . .

Schleicher és cinkosai nem értették meg a hasonlatot. . .

Hányszor mondotta Hiler, hogy minisztereitől, alvezéreitől puritán egyszerü életmódot, abszolut erkölcsi tisztaságot követel, mert a vezető embereknek nem a szájukat kell járatniok, hanem az árja faj legszebb tulajdonságával, az önzetlen példaadással, a népért körömszakadtig menő munkával kell előljárniok.

Röhm miniszter és társai nem akarták ezt megérteni, hanem lakásukon valóságos kéjtanyákat nyitottak.

Nem alaptalan az a gyanu, hogy ezek az erkölcstelen árulók, akik elfelejtették nyiltan, önként tett hüségesküjüket, azért akartak Hitlertől szabadulni, hogy beteges hajlamaikat egy Schleicher kormányzat alatt szabadabban tombolhassák ki.

De utólérte őket a végzetük!

Hitler az utólsó pillanatban személyesen ment el az összeesküvők fő fészkébe, feltörette az ajtót és . . . . Röhm és társai halottak.

Halott Schleicher is.

Tipikusan érdekes ezzel az üggyel kapcsolatban a zsidókézen levő nem németországi sajtó viselkedése.

Azok az ujságok, amelyek a munkás gojimoknak szántak „szellemi" táplálékul, azt a látszatot keltik, mintha a „felkelés" azért történt volna, mert Hitler nem oldotta meg a szocialis kérdést.

Azok az ujságok pedig, amelyek a nem „proli" gojimoknak szántak szellemi táplálékul azt a látszatot keltik mintha a „forradalmi megmozdulás" a császár érdekében, a nagyiparosok, a junkerek, a nagybirtokosok érdekében történt volna, azért mert ezek nem akarták Hitler szocialismusát.

Igy csinálták ezt ezelőtt is, most is igy csinálják. Mindég azt irják Hitlerről, amit egy bizonyos ujságnak az olvasó tábora nem szeret hallani.

Miért?

A nép sohasem fogja megtudni a Hitlerre vonatkozó igazságokat, amig a köztük lévő becsületeseket és logikusokat fel nem világositják arról a zsidó kézen lévő rettenetes szervezetről amely „láthatatlan" kezeivel hosszu idő óta forradalmakat csinál, amely a kapitalista és kommunista zsidók hasznára bele kergette a világot abba a háboruba, amelynek tizmillió halottja és százszor annyi nyomorgója maradt hátra.

A zsidó vezetés alatt lévő nemzetközi szabadkőmüvesség az az átok a világ minden nemzetének testén, melynek nemcsak Párisba, Prágába hanem még Mezőberénybe is elér a fekete keze, amely orvul támad és másra keni a felelőséget és ezt mondják ők „szellemi főtények".

Ez ellen harcol Hitler.

Ez a legirtózatosabb, titokban tett eskük alapján, ez a gyilkosságoktól vissza nem riadó és rémületektől összetartott nemzetközi szervezet az, amelynek emberei egyfelől véres száju marxista vezérek, másfelől véresszáju kapitalisták, megint más felül meg a jó Isten tudja minek mondják magukat, de mindég csak egy célt szolgálnak: port hintenek a nemzsidók szemébe, egymásnak ugratják őket és a zürzavar által szolgálják legjobban a zsidó nép érdekét.

A háboru felelőségét a háboru szándékát mindenkire rákenik, csak azt nem szabad megmondani, hogy melyik hát az a nép amely a világháboru egyedüli haszon élvezője.

De már nem tart sokáig!

Nagyon sokan élnek már, akik belekiáltják a világba az igazságot és nagyon sok martir fejfája int már arra, hogy Európa népei tépjék le testükről a vérszopó kigyót.

Hitler az aki tényleg komolyan és eredményesen neki fordult a világ átkának: a hazugságnak, a gonoszságnak és a gyáva megalkuvásnak. Ezért vannak törthetetlen hitü követői és azért vannak vérszomjas ellenségei, de ha van isteni igazságszolgáltatás bátor példaadásától fel fog ébredni Európa minden országa, amelyekkel senki sem akarja jobban a becsületes együttmüködést mint Ő.

Meg fogják még látni a nemnémet népek is, hogy kik azok a felfele hizelkedő, lefelé arogáns batyusokból lett milliomosok, akik nem szántanak, nem vetnek, de minden aratásról csontig nyuzzák le a kamatot, akik egymás után a palotákban fészkelik be magukat amelyeket azért nem az ő népük munkásai raktak össze, mert ez a faj alkotó munkára a legképtelenebb, sőt minden alkotásnak utját állja.

Ki fog még nyilni a dolgozók szeme és a düh fogja eltorzitani arcukat amikor ráeszmélnek majd azokra az aljas gondolatokra és módszerekre, amelyekkel alkotó munka nélkül, összeharácsolták a nemzeti vagyon kétharmadát. Meg fogják még Európa népei azt is látni, hogy kik bujkálnak a nagy napilapok belüli mögött és miért olyan ezeknek az ujságoknak a szelleme mint amilyen.

El jön még az az idő, amikor a dolgozó nép jobban felfigyel arra, hogy az alatt amig a Kiss Péterek, a Nagy Jánosok a Szabó Istvánok tényleg értékeket teremtő munkát végeznek és mégis szegényebben és tüdőbajban fetrengenek, hogy ez alatt kik azok, akik értékeket nem teremtő „kseftelések", tőzsdézések, kamatszedések révén pezsgős vacsorát murikat rendezhetnek, akik mindég nagyobb számban autón kezdenek járni, és mindég és mindég nagyobb számban kezdenek ott lebzselni a legelőkelőbb nyaraló helyeken és akik pénzük révén a legfelsőbb hivatalokba csempészik nem egyszer a dolgozó népek söpredékét és aztán nagyképüen mondogatják, hogy hiszen a dolgozó népek között is (!) van olyan mint ők?

A mi lelkünk kincsét számüzték már a szinpadokról, lelki üresség ordit felénk a mozi vásznáról. A szép magyar nótákat, a tisztalelkü valcereket mindjobban elnémitja a Mocsányi és Lakos léleknélküli vinyogása.

Miért van ez?

A történelem nagyjait a Rákóciakat, Leónardokat, a Luthereket meg a többieket bolondoknak nyilvánitja egy bizonyos történelmi materializmus.

Ki csinálja ezt?

Meg fogják azonban még a munkások közül is látni azok akik becsületesek, hogy a marxista mozgalmak lényege, ennek a tannak az égbekiáltó butaságában van és ez az oka annak, hogy az ő vezetőik között éppen olyan, már a szagukról is felismerhető „felekezetü" vezetők vannak, akikről e cikben szó van.

Meg fogják ezt még látni és akkor azt is megértik majd, hogy a fajvédő nacionalisták nem a háboru őrületét akarják, hanem azt az átkot akarják kiirtani, amely tulkorai örömében előre kéjjelgett a németországi „polgárháboru" hiresztelgetésében. Ennek az átoknak károsító önzés, hütlenség, irigység, erkölcstelenség, fegyelmezetlenség, felelőtlenség a neve és mind ezekre megint egyszer rátaposott Hitler.

Mi hisszük, hogy eljön még az az idő, mikor nálunk is lesz ilyen puritán tisztitó munka, mert erkölcsi megujhodás nélkül gazdasági ujjáéledés nincsen.

N. Schultz József.

Diákestély

Vasárnap este társasvacsorával egybekötött, jól sikerült táncestélyt rendeztek a most érettségizett diákok.

Jól eső érzéssel vesszük tudomásul, hogy községünk fiatalsága minden alkalmat megragad arra, hogy a mai válságos helyzetben annyira szükséges együtt érzés gondolatát maga körében is táplálja.

Szeretnénk és bizunk is benne, hogy Kemény Paliban és diáktársaiban továbbra is meg marad sőt erősödni fog az az együtt érzés, amellyel oly ügyesen megrendezték ezt a hajnali órákig tartó igazán kedves hangulatban eltelt estélyüket . . .

Dolgozó testvérünk! Az „Alföldi Függetlenség" a te lapod! Terjeszd!

21/3. sz. melléklet

Alföldi Függetlenség — Mezőberény, 1934. július 8

Weisz Mihály brutális támadása egy keresztény kereskedő ellen

A „Békésmegyei Közlöny"

HIREK

Mezőberény, 1934. július 8 — Alföldi Függetlenség — 5 oldal

Kis tükör

Publikációs rovat.

A „Békési Hirlap" tekintetes szerkesztősége

Köszönetnyilvánítás.

N. Braun Ádám

Páneurópa... És az uj gyerek?...

Irta: N. Schultz József.

Régebbi irataim között keresgélve, kezembe kerül egy röpirat. „Lépjen sorompóba Páneurópáért". „Segitsen Európa megmentésébe!"

A röpcédulát a „Páneurópai Unió Magyarországi Szervezete" adta ki. Dátum nincs rajta. Gondolom azonban, hogy 1929-30-ból való, hiszen a Páneurópa láz akkor élte tetőfokát. Akkor gyurták a leghangosabban a közvéleményt: Páneurópa küzdelmet viv: a háboru, az éhség, a nyomor ellen, a békéért, a jólétért és szabadságért." A Népszavától kezdve a Pesti Naplóig és minden közbeeső rangsorba tartozó zsidóujság kórusban kiabálta: meg van a helyzet kulcsa: Éljen Páneurópa!

Páneurópa? Ugy ahogy a páneurópisták akarták? Nem! Ezt a maszlagot Európa nem nyelte le.

1930. szept. 14-én hatmilliónál több német szavazott a fajvédő Hitlerre. Ettől a dátumtól kezdve kevesebbet hallottunk Páneurópáról.

Stressemann, a páneurópai nagyszószóló, nem él. Briand is meghalt. 1933. január 30-án Hitler pedig a Harmadik Birodalom kancellára lett. Ezzel aztán fuccs Páneurópa nagy lármájának.

De azért érdemes visszaemlékezni rá.

Stresemann és Briand szabadkőművesek voltak. Szóval a zsidó világuralmi törekvések leesketett emberei.

És most vegyük csak kézbe a magyar röpcédulát. Érdemes végigolvasni a Páneurópa Unió magyarországi exponenseinek nevét. Elnök: Lukács György. Ügyvezető bizottság: Dr. Auer Pál, Hantos Elemér, Halasi Fischer Ödön (a Cobden Szövetség! elnöke), Hohenlohe Károly Egon, Póka-Pinyi Béla, Dr. Reinprecht Antal. Emlitsünk meg egy párat az elnöki tanácsból is. Itt van mindjárt Eber Antal, Hegedüs Lóránt, Hegymegi-Kiss Pál, Sándor (Schlésinger) Pál, Móricz Zsigmond, báró Sterényi (Stern) József és igy tovább.

A Páneurópa röpcédulán persze nemcsak sok szép név olvasható, hanem gyönyörü mondatok is. Például: „Ön segithet — Önnek segitenie kell. Európa sorsa csakis az európaiak kezén van."

Micsoda frázisok! Az embert az undor fogja el!

De ne mondjunk olyat amit nem lehet bizonyitani.

„A Páneurópai Unió a páneurópai mozgalmat megtestesitő Európa összes államaiban megalakitott szövetség" mondja a röpirat.

És ki az európai szövetség feje?

Tapasztalatból tudjuk már, ha egy ügynek az egész marxista- liberalista sajtó egyszerre csinál reklámot, hogy ott mindég egy nagyon jól megszervezett társaság feje adta meg a propaganda első kalapácsütését és hogy nem kis keresgélésre van szüksége közönséges emberfiának, amig megtalálja valamely kulissza mögött az igazi vezetőt.

Az európai fejet gróf Richard Nikolaus Coudenhove Kalerginek hivják. Szabadkőmüves paradégoj. Japán anya gyermeke. Felesége a hires zsidó szinésznő aki Roland névre hallgat, akit azonban azelőtt Ida Klausnernek hivtak.

Condenhove Kalergi 1926-ban Wienben hivta össze az első Páneurópa kongressust. A megjelenteknek csak négyötöde volt zsidó. Jó ezt figyelemben tartani, mert a magyar nyelvü röpcédula gyönyörüen leirja, hogy „Európa sorsa csakis az európaiak kezén nyugszik." Ez igaz is! Ezért rugták fel a páneurópai gondolatot. Ezt az igazi Európaiak szemébe port hintő csalást.

Csak ne sirassa senki, a dolgozó európai népek közzül a füstbe ment Páneurópa tervet.

Az igazi célt a profán világ előtt ugyis titkolgatták és örök hálával tartozunk azoknak, akik olyan irásokat is a napvilágra hoztak, amit a vezető urak csak egymás között olvasgattak.

A páneurópai célkitüzés a Kalergi urak szemében kristály tiszta képlet volt. Vagy talán nem egészen világosak azok a sorok melyeket a Páneurópa mozgalom feje, Kalergi, 1923. okt. 9-én a „Wiener Freimaurerzeitung"-ban irt? „A jövő embere a keveres lesz — mondja — Európa számára egy eurazis negroida keverék fajt kivánok, az egyéniségek sokoldaluságának létrehozása érdekében. A vezetők zsidók legyenek". . .

Igen! Egy ázsiai-európai-néger keverék fajt ajánlottak és igyekeztek elérni a mai európai dolgozó népek helyett. Hát nem megható valami ez? A néger rendőröknek, meg katonáknak csupán át kellett volna jönniök a Rajna bal partjáról, a Rajna jobb oldalára. Európa szivébe, had jöjjön divatba itt is a fekete gyerek, mint Franciaországban. Persze sárgákról is gondoskodtak volna, mert ezek nélkül még csak európai-negroida faj lenne. Ez pedig még nem elég kevert. Eurazia-negroida kell. Mert ez aztán igen! Ez a nagyszerü faj. Sajnos hogy csak kettő ilyen eurazis negroid fajt ismerünk közelebbről. Az egyik a cigány, a másik a zsidó! A harmadik pedig a szinesek és Páneurópa jóvoltából a mi utódainkból keletkezett volna. Ez biztos jobban sikerült volna mint az első kettő mert hát három a magyar!

Igazán nem árt néha a kulisszák mögé kukkantani. Az ember mindjárt jobban megérti a dolgot. Mindjárt máskép cseng a magyar Páneurópa Unió szövetségének röpcéduláján olvasható alábbi mondat is: „Mert Páneurópa a menekülés, de egyben az ujjászületés utja is abból a szégyenből őrületből és nyomorból, amely ma elborit bennünket."

Szép ujjászületés! Még az a jó, hogy a keveredést nem egyenesen a majmokkal ajánlják! . . . Hogy a zsidók még biztosabban uralkodhassanak. . .

Ujjászületés a mai „szégyenből, őrületből és nyomorból." Micsoda orcátlan farizeuskodás! Mintha nem ugyan az a nemzetközi szabadkőmüvesség ölette volna meg a trónörököspárt hogy a háboru szikréját kipattantsa!? Mintha nem ugyanennek a nemzetközi szabadkőmüvességnek az emberei diktálták volna az átkozott páriskörnyéki békéket!? Mintha nem ugyanazok a szervezetek volnának a Páneurópa frázis megfogalmazói akik a „nagy cél" érdekében tényleg „szégyenbe, őrületbe és nyomorba" vezettek. Nem tudták ezt a Páneurópa magyar tagjai?

De hála az égnek, Páneurópának befellegzett. Halott gyerek.

A régi szabadkőmüves célkitüzés azonban nem halt még meg. Nem véletlenül vannak ma Litvinovval sülve-főve. Litvinoval (Finkelstein) Finklivel, ahogyan még annak idején hivták amikor rablás volt a „tisztességes" foglalkozásá és nem volt még sem orosz külügyi népbiztos, sem a népszövetség tagja.

A meghalt gyereket Páneurópának hivták.

Vajjon mi lesz a neve az uj gyereknek? . . .

Ne Felejtsétek!

A Habsurgok fejeztették le az aradi Tizenhármat.

Ne felejtsétek! Széchenyit, a Habsburgok döblingi remetéjét.

Ne felejtsétek! Kossuthot, a Habsburgok miatt hazátlanná lett Bujdosót.

Ne felejtsétek, a Habsburgok 400 éven át gázolták a magyarságot.

A legitimista mágnások elfelejtik! Ti ne feledjétek a fajtátok vértanuit.

Terjeszd az „Alföldi Függetlenség"-et.

Gömbös

miniszterelnök rádióbeszédének folytatása és befejező része:

Az államháztartás és a valuta védelem

Az államháztartás rendjének helyreállitása is parancsoló szükségesség volt. A valuta védelmére mindenféle inflációs kisérletezésekkel szembe kellett szállnunk. A külföld elzárkózási törekvéseivel szemben utat kellett törnünk a kivitelnek, nyomban meginditva a külállamokkal való ujabb kereskedelmi szerződéses tárgyalásokat. Munkaalkalmak megteremtése érdekében el kellett inditanunk a teljesen befagyott hitelélelet.

Szociálpolitikánk olyan világ megteremtését kivánja, amelyben a munka és a munkás megkapja verejtékének jutalmát. Ezért helytelenitettem és most is helytelenitem a munkanélküli segélyt.

Az államháztartás egyensulyának helyreállitására irányuló törekvésünk eredményeképpen az 1932—33. évi 108 millió deficit 1933—34-ben 62·5 millióra csökkent.

A kiadások csökkentése *áldozatot rótt a tisztviselői karra,* akik zokszó nélkül hozták meg az áldozatot.

Pénzügyi politikánk vezető irányelve: *a pengőérték megvédése.* Sikerült a pengő vásárlóerejét nemcsak megóvnunk, hanem fokoznunk is.

Kormányomnak nagy gondja volt *külkereskedelmünk* fejlesztésére. Sorjában kötöttünk kereskedelmi megállapodásokat Németországgal, Franciaországgal, Svájccal, Nagybrittaniával, Finnországgal, Romániával, Jugoszláviával, Bulgáriával, Törökországgal, amelynek betetőzése a római hármas egyezmény volt.

A két római szerződésben buzánknak olyan exportárat tudtunk biztositani, amely jóval meghaladja a világparitási árakat. Szeptember hó közepén a határidős buza Budapesten 90 százalékkal, az októberi rozs 40 százalékkal volt drágább, mint Rotterdamban.

Külkereskedelmi mérlegünk aktivuma 1932. év végén még csak 6 millió volt, az 1933. évi mérleg már 80 millió pengő felesleggel zárult.

A mezőgazdaság helyzetének érezhető javulását az agrárcikkek áremelkedésén kivül *a gazdatartozások rendezésére lehet visszavezetni.*

1932-ben még 225 millió pengőre rugó mezőgazdasági kamatteher jelenleg évi 90 millió alá csökkent.

Minthogy tisztában vagyok az ipar nagy gazdasági és szociális jelentőségével is, mellőzhetetlennek tartom az igazságos iparfejlesztést. De az ipar prosperi-

tása a mezőgazdaságnak is elsőrendű érdeke, mert az a belső fogyasztás emelkedését hozza magával.

Az ipar körén belül különös figyelemmel kell lennünk a kisipar támogatására és előmozdítására, minthogy a százezernyi kisiparos az ország egyik értékes és megbizható rétege.

Gazdasági viszonyaink javulása folytán a bedugult hitel is, bár lassu ütemben, ujra megindult. *A betétek mérsékelt emelkedése jelentkezik.* A beruházások keretében eddig 24 millió pengőt használtunk fel a 40 milliós beruházási felhatalmazás alapján.

A reformmunkák során a közigazgatás korszerü átalakitása máris megindult; ugyszintén erőteljes tevékenységet fejt ki az igazságügyi tárca a biráskodás egyszerüsitése, gyorsitása és olcsóbbátétele érdekében. A közoktatásügyi tárca körében is megnyilvánult egyik legértékesebb gyümölcse, *a középiskolai reform.*

A telepités ügyének megoldása, kapcsolatban a hitbizományügy korszerü reformjával, arra lesz hivatva, hogy a földmives magyar nép széles rétegeit oda kösse a magyar földhöz és ezáltal uj, független kisegzisztenciával támassza alá a magyar állam fundamentumát. A telepités ügyén kivül erőteljes munka folyik a *közegészségügy*, különösen a vidék közegészségügyének rendezésére, továbbá az adósvédelem még függő problémáinak megoldására, igen fontos terméspolitikai reformokra, például erdőtörvény, szőlő- és borgazdasági törvény, több agrárszociális és cselédügy kérdés megoldására, *a sajtótörvény reformjára.*

Nem állitom, hogy az itt vázlatszerüen ismertetett tevékenységünkkel döntő eredményeket értünk el, de azt nyugodt lelkiismerettel merem állitani, hogy megteremtettük az alapot a további produktiv gazdasági munkára. Már nem gurulunk tovább a lejtőn lefelé, megyünk ismét — éspedig határozott lépésekkel — felfelé a hegynek.

Külpolitikánk útja

Külpolitikánkat — egész gondolatvilágomnak megfelelően — a független magyar állameszme és a nemzeti öncéluság szemszögéből nézem. Minden, ami a magyar világot megerősitheti, helyet talál ebben a külpolitikában, minden, ami e célokkal ellentétben áll, kirekesztődik belőle.

Régi barátságokat fenntartani, uj barátságokat *szerezni*, ez az utja a magyarság nemzetközi elhelyezkedésének. Külpolitikánk vezérgondolata: a fennálló szerződések nyujtotta lehetőségből kiindulva békés eszközökkel küzdeni a revizióért és az idegen impérium alá jutott magyar kisebbségi testvéreink fennmaradásáért.

E két cél egyaránt fontos, egészen egyenrangu és egyforma erővel kell dolgoznunk mindkettő megvalósulásán. Bármily nagy ellenállás mutatkozik is, nem adjuk fel a reményt, hogy küzdelmünk sikkerre vezet.

Hála a Ducenak

Hálával és szeretettel viseltetünk Olaszország iránt, amely az első nagyhatalom volt Európában, amely az ügyünket magáévá tette és irántunk a kölcsönös érdekek felismerésén alapuló kitartó és őszinte barátsággal viseltetik.

Hálával vagyunk eltelve Itália lánglelkü vezérével, a Duceval szemben, aki elszakithatatlan történelmi és reálpolitikai kötelékeket teremtett Itália és Magyarország között. Baráti viszonyunk legujabb hajtása a római egyezmény, amely az első komoly és becsületes konkrétum a középeurópai probléma egészséges, békés megoldására. Szemben minden hamis beállitással és tendenciózus külföldi híresztelésekből fakadó félremagyarázással, e helyen is szükségesnek tartom hangsulyozni, hogy a két nemzet barátsága és együttműködése változatlanul szilárdan fennáll s külpolitikánk erős pillérét alkotva, szilárd bázisa a középeurópai békének és nyugalomnak.

Barátság Ausztriával és Németországgal

Ausztriával ugyancsak a legbarátságosabb viszonyban vagyunk. Sőt, bátran mondjuk, hogy évszázadokon át soha nem állott fenn a magyar nemzet egyeteme és nyugati szomszédunk közt olyan mély és őszinte viszony, mint ma. Mutatja a kötelékek szorosságát már Schuschnigg osztrák szövetségi kancellár magyarországi látogatása is, aki felhasználta az első kinálkozó alkalmat, hogy a magyar géniusz egy hatalmas alkotásának bemutatására eljöjjön hozzánk. De állando érintkezésben vagyunk az osztrák állam többi illetékes tényezőjével is és — a római egyezmény szellemében — szüntelenül tovább dolgozunk gazdasági relációnk kimélyitésén, tudva azt, hogy a két ország történelmileg és gazdaságilag már a természettől fogva is egymásra van utalva. Már ezen oknál fogva is őszintén kivánjuk Ausztria boldogulását s erős a reményünk, hogy egy megértő és konciliáns politika révén a német-osztrák viszony is mihamarabb kiegyensulyozott állapotba fog kerülni. Németországgal szemben változatlan és erős szimpátiával viselkedünk és reméljük, hogy a III. Birodalom az első berendezkedés természetes nehézségei után minden vonatkozásban el fogja foglálni az öt joggal megillető helyet az európai államok közösségében a hatalmas erőforrása lesz az uj, háboruutáni modern európai békés alkotómunkának.

Visszapillantva az elmult idők eseményeire, nem mulaszthatom el, hogy köszönetet ne mondjak azoknak az angol barátainknak, akik jogos aspirációink iránt oly sok megértést mutattak. Ismerve az angol nép tradiciós igazságszeretetét, amely mindig megnyilatkozik azokkal szemben, akik elnyomást szenvednek — nincs kétségem, hogy Nagybritannia rokonszenvére a jövőben is számithatunk

Lengyel utam . . .

Most készülök lengyel utamra és nem tagadom, rendkivül örömmel. A multban sokszor találkoztak Lengyelország és Magyarország politikai és gazdasági érdekei és ezen érdekközösségekkel a legőszintébb barátság kötelékei fűztek századokon át a vitéz lengyel nemzethez. Remélem, hogy utazásom amellett, hogy az európai békeügyét fogja előmozditani, a két nemzet közötti barátság, valamint szellemi és kulturális együttműködés továbbfejlesztését is fogja szolgálni azon az uton, amelyet a történelem részünkre kijelölt.

Szófiai és ankarai utam, a bolgár és a török nemzetekkel régóta fennálott baráti és testvéri viszonyunk ujabb megpecsételése volt. Ezekkel az utaimmal Kelet felé is ujabb és belsőbb gazdasági kapcsolatokat létesitettünk.

Franciaország és a Kisántánt barátságának az ára.

Franciaország barátságát és a kisantantot alkotó szomszédállamokkal való viszonyunk megjavitását őszintén óhajtom. De franciabarát politika részünkre csak akkor helyes és lehetséges, ha erre megvannak a reális tárgyi előfeltételek. A mindenáron franciabarát politikusainkkal szemben, akik Barthou kolozsvári és bukaresti bezzéde után is azt követelik tőlem, hogy minden más érdeket és szempontott félretéve, francia vizekre evezém: a magyar önérzet kérdésen kivül reá kell mutatnom e törekvés reálpolitikai indokolatlanságára is. E barátság kondició sine quanonja ugyanis legalább még ez órában — a kisantanthoz való közeledésünk lenne jogos nemzeti aspirációnkról való lemondásunk árán. — Én leszek az első, aki nem fog előre elzárkózni, ha a reálpolitikai lehetőségek — vagy ahogy római politikai jegyzőkönyv kifejezi — a „tárgyi előfeltételek" meg lesznek erre a közeledésre.

De ha Magyarország minden jogos kivánsága elől legridegebben elzárkóznak, ellenben Magyarországtól csak áldozatot követelnek, ugy ez csak ujból megalázatásunkat jelentené azok részéről, akiknek a történelmi szerencse forgandósága juttatott részt ezeréves országunkból.

Weiszbrunn—N. Schultz per

Folyó hó 8-án tárgyalta a békési kir. járásbiróság a hetekkel ezelőtt lefolyt verekedés ügyét. A tárgyaláson megjelent tanuk közül egy sem volt jelen a verekedés kezdeténél. Ez a vallomásokból kitünt. Az előzményekre vonatkozólag 2 tanu azt vallotta, hogy N. Schultz megjelenésekkor a ligetben Weiszbrun gunyoros hangon nyilatkozott a „vezér"-ről. Azt azonban nem állitották határozottan, hogy a „vezér" megjelölés N. Schultzra vonatkozott.

Dr. Biró ügyvéd Weiszbrunn, Weisz és Rosmann védője nem kivánt az előzményekkel, az ügy politikai hátterével foglalkozni csak magával a verekedéssel és itt rámutat arra, hogy Weiszbrunn azért ment N. Schultz után mert beszélgetést akart kezdeni és erre N. Schultz azt mondta, hogy zsidóval nincs beszélni valója (N. Schultz vallomása alapján.) Itt ugy látja sértés esete áll fenn N. Schultz *részéről*, ami alkalmas volt a verekedés kirobbantására.

Dr. Valentinyi N. Schultz védője viszont arra hivatkozik, hogy a sértés már benn a ligetben történt Weiszbrunék részéről, akkor mikor tanuk igazolása szerint gunyos hangon nyilatkoztak a „vezér"-ről aki jelen esetben csakis N. Schultz lehetett senki más. Különben is nagyon jól tudta azt Weiszbrunn épen ugy mint az egész Mezőberény, hogy egy egész világ választja el lelkileg őket, azaz épen ellentétes világ nézeten állnak. Tehát, ha Weiszbrunn ennek dacára utána ment N. Schultznak nem lehetett más célja mint belekötni N. Schultz-ba.

Az itéletben a biróság N. Schultz József egyedüli bünösségét mondotta ki, akit 112 pengő és a költségek megfizetésével büntette meg. Weiszbrunnt, Weiszt Rosmannt felmentette.

Indokolásában a biróság kimondotta, hogy Weiszbrunnt (dr. Berényi Károly látlelete szerint) az ütés hátulról érte tehát a kezdőfélnek N. Schultznak kellett lennie. A birói gyakorlat és törvény érrelmében ezért N. Schultzot kellett megbüntetni és a többi vádlottat felmenteni.

Weiszbrunn és tsai. ügyvédje az itéletben megnyugodott. Dr. Valentinyi felebbezett.

(Az A. F. eredeti tudósitása.)

23. sz. melléklet

matositani akarna nálunk. (Ugy van! — a jobboldalon!)

A leghatározottabban tiltakozik ez ellen a magyar állam szuverenitása nevében is. (Taps a jobboldalon.)

Kijelenti a miniszter, nincs tudomása arról, hogy a budapesti államrendőrség védelme dacára kétes elemek veszélyeztetnék a székesfőváros és az ország közbiztonságát.

A magyar királyi államrendőrség hivatásának magaslatán áll világviszonylatban is.

Klein Antal interpellációjában foglalkozott *Huss* Richárd debreceni egyetemi tanárral. Az interpellációban elmondotta, hogy Huss Richárd német nyelvü lapjában Magyarországra nézve káros propagandát üz.

Hóman Bálint kuluszminiszter válaszában kijelelentette, hogy az egyetemi tanár ellen saját kérelmére vizsgálat indult. A tárgyra vonatkozó adatokat és a mai interpellációt teljes egészében leküldik az Egyetemi Tanácsnak kivizsgálás végett.

Fényes külsőségek között zajlott le a vitézi bál

(*A B. K. tudósitója jelenti.*) Február 12-én tartotta Békésvármegye Vitézi Társadalmi Bizottsága Szeghalmon a vitézi bálat. A fővárosi előkelőségeken kivül megjelen a bálon *Márky* Barna dr., Békésvármegye alispánja és vitéz *Jánossy* Gyula polgármester. A vitézi bálat a következő párok nyitották meg: Nagylaki Báta Jenőné—Márky Barna dr. alispán, dr. Márky Barnáné—Herkay Rezső alezredes, dr. Pánczél Józsefné—Robogány Ede őrnagy, dr. Tóth Béláné—Pánczél József dr. vármegyei főjegyző, Békésy Istvánné—Kiss Sándor alezredes, nagylaki Rálz Erzsébet—Róna Miklós százados. A vitézi bál a legpompásabb hangulatban a késő délelőtti órákban ért végét.

Tagadnak az orosházi kommunista-per vádlottai

(*A B. K. tudósitója jelenti.*) Kedden reggel folytatta a szegedi törvényszék az orosházi kommunista bünper tárgyalását.

Az elsőrendü vádlott *Szemenyei* László, aki azt vallotta, hogy valamennyien azon provokatőr áldozatai. Egy Kertész-Korváth nevü ember hivta őket gyülésekre, ahol többnyire kommunista földmunkás lap alapitásáról tárgyaltak.

Kijelentette, hogy a szervezke- *Weiszhans* Aladár utasitása szerint végezték. A nyomozás során tett egyéb beismerését visszavonja, mert azt bántalmazások hatása alatt tette. Szemenyei további tanuvallomásában azt állitotta, hogy ő akarta leleplezni a kommunistáket és azért keveredett közéjük. Tagadja, hogy bármit is tudna a budapesti ölös-bizottságról.

Tóth János szintén tagadta bünösségét. Mindössze egyszer küldte őt Szemenyei Bécsbe pénzért, de ő nem ment Pestnél tovább. Előbbi vallomását csak azért tette, mert a csendőrök bántalmazták.

A vádlottak kihallgatását ma folytatják.

Fizessen elő a Békésmegyei Közlönyre

Tizenöt napi fogházra itélte a tábla a mezőberényi nyilas-gyülés egyik szónokát

(*A B. K. tudósitója jelenti.*) Érdekes izgatási ügyben hozott itéletet a szegedi itélőtáblának dr. *Curry* Richard tanácselnök vezetése alatt működő büntetőtanácsa. A vádlott *Svaszta* Gyula dr. volt, aki a juniusi mezőberényi nácigyülésen mondott ismert hangu beszédében éles hangon rontott neki a tőkének és a zsidóságnak. A gyulai törvényszék tárgyalta első fokon az ügyet és megállapitotta ugyan ugy a vádlott beismerése, mint a tanuk vallomási alapján is, hogy az agitátor az inkriminált kifejezéseket használta és hogy azok alkalmasak az osztály- és felekezetelleni gyülölet felkeltésére,

ennek ellenére felmentette az izgatás vádja alól

azzal az indokolással, hogy „*a megállapitott tényállás szerint a gyülés teljes rendben folyt le*", a vádlottnak inkriminált kifejezéseire tetszésnyilvánitások nem hanzottak el és igy „nem állapitható meg — mondotta a törvényszék —, hogy a vádlott kifejezései az osztály- és felekezetelleni gyülölet a gyülés közönségében felkelthették volna".

Az ügyész fellebbezésére az ügy a szegedi itélőtábla elé került, amelynek Curry-tanácsa tegnap tárgyalta másodfokon. Horánszky Miklós dr. főügyészhelyettes vádbeszéde után a tábla megváltoztatta a törvényszék itéletét,

bünösnek mondotta ki a vádlottat izgatásban és 15 napi fogházra itélte.

Az itélet indokolása szerint az inkriminált kifejezések *feltétlenül alkalmasak az osztály- és felekezetelleni gyülölet felkeltésére* és igy tekintet nélkül azoknak hatására, megállapitják az izgatás tényálladékát.

Az itélet ellen a főügyészhelyettes sulyosbitás végett, a vádlott pedig felmentés érdekében jelentett be semmiségi panaszt és igy végső fokon a kuria elé kerül az ügy.

Képviselőtestület elé kerül a villamosmü alkalmazottainak státusz ügye

(*A B. K. tudósitója jelenti.*) A városi villamosmű igazgatósága tegnap délután *Jánossy* Gyula polgármester elnöklетével ülést tartott, amelyen az igazgatóság a villamosmü alkalmazottainak státusz rendezését hajtotta végre.

Ezzel a rendezéssel az igazgatóság

határozottan szociális érzékre való gondoskodással igyekszik biztositani

a tisztviselők és alkalmazottak előléptetésének lehetőségét vala mint munkabeosztását is.

A villamosmü igazgatósága a kész tervezetet Békéscsaba város képviselőtestülete elé fogja terjeszteni, amelynek elfogadása után megnyugtató módon nyer elintézést, a város legnagyobb üzeménél dolgozó alkalmazottak alkalmazási ügye.

Anglia nem szól bele a német-osztrák kérdés megoldásába

(*A B. K. tudósitója jelenti.*) Még hajnalban összeült az uj osztrák kormány első miniszter-tanácsa, amely elhatározta, hogy széleskörü amnesztia rendeletet bocsát ki. Ennek értelmében a közkegyelem valamennyi, 1938 február 15-ike előtt elkövetett politikai büncselekményre vonatkozik, ha elkövetőik Ausztria területén tartózkodnak.

Az Obersalzbergban *Hitler* és *Schuschnigg* között létrejött megállapodás értelmében az osztrák horogkeresztesek kötelesek felosztani összes földalatti szervezeteiket és Németország teljesen beszüntet minden pénzsegélyt részükre.

A Vaterländische Frontban nem alakulnak uj csoportok vagy pártok, hanem a felvételi zárlatot záros határidőig felfüggesztik, hogy ez idő alatt a volt horogkeresztesek beléphessenek a Hazafias Arcvonalba.

RHEUMA, IZÜLETI- és IDEGGYULLADÁS

házikezelésében tartós gyógyeredményt biztosit a pöstyéni iszappal töltött

Gamma Iszapkompresz

használata. Kényelmes, tiszta és 50 kezelésre elegendő. Kérdezze meg orvosát, Kapható patikában.

Felvilágositás, főraktár:

Pöstyén Fürdő Iroda Bpest, Károly-krt. 3|A

Az osztrák fővárosban a hangulat ma általában optimista, mert kétségtelennek tartják, hogy *Schuschnigg* kancellárnak — anélkül, hogy az osztrák rendi alkotmány és a német-osztrák egyezmény lényeges pontjain változtatott volna — sikerült olyan kompromisszumot találni, amely a baló békét biztositja és a Németországgal való viszonyt barátságosabb alapokra helyezi.

Az egész osztrák sajtó a két ország közötti kapcsolatok szivélyesebbé alakulását várja a mostani megállapodástól, amely meghozta a koncentráció és a béke korményát Ausztriában.

A kiadott hivatalos közlemény és az azóta Ausztriában bekövetkezett események igazolták a külföldi sajtónak azt a véleményét, hogy Obersalzbergben döntően fontos megbeszélések folytak és *Schuschnigg* kancellár hazatérése után nyomban megkezdte a tárgyalásokat a *Hitlerrel* megbeszélt intézkedések megtételére.

A hirek szerint a Führer

háromnapos határidőt adott az osztrák kancellárnak

és ez a határidő pontosan kedden éjjel tizenkét órakor járt le. A kitüzött határidőn belül meg is történt a kormány átalakulása, az amnesztia elrendelése és most sorra következnek mind az osztrák, mind pedig a német részről teendő további lépések.

Berlini diplomáciai körök véleménye szerint az osztrák változások, bármilyen fontosak is, még korántsem jelentenek végleges nemzeti szocialista győzelmet.

Az angol miniszter-tanács közel két és félórás tanácskozáson foglalkozott az osztrák eseményekkel. A miniszter-tanácson hangsulyozták, hogy Anglia nem állhatja ujját annak, hogy az osztriai németek ne tanusitsanak érdek-lődést a német birodalommal szemben. Éppen ezért szükségesnek látják azt, hogy az angol-olasz közeledés mihamarabb létrejöjjön.

Dió szén tüzelésre **csak tatai dió szenet használjon!**
Legmegasabb fűtőérték — minimális hamutartalom. Minden mennyiségben szállit
a Magyar Altalános Kőszénbánya Rt. Budapest
főelárusitója:
Benjámin Márton
Luther-ucca 16. fakereskedő Telefonszám 432.
Raktáron van: tatai darabos szén, tojás, 5 kg. tégla brikett, kokex és tatai kokex brikett

APOLLO FILMSZINHAZ
Telefon: 239.
Február 17-én
A férfi mind őrült
Előadások hétköznap 5, 7, 9 órakor vasár- és ünnepnap 1, 3, 5, 7, 9-kor
Az első előadás naponta zóna

A békési járás területén zsidók egyelőre nem kaphatnak uj iparigazolványt

Mint ismeretes, az iparügyi miniszter a zsidótörvény végrehajtási utasítása értelmében még az elmult ősszel elrendelte az összes iparigazolványok összeirását, annak megállapitása érdekében, hogy hány iparigazolvány van a zsidók kezében, illetve milyen az arányszám egyes iparhatóságok területén. Az iparigazolványok bejelentése az egész járás területén befejeződött és az esetleges észrevételek ellen február 1-ig kellett benyujtani a fellebbezéseket az alispánhoz, melyeknek felülbirálása most van folyamatban.

A fellebbezések felülbirálásáig pontos arányszámot még nem lehet tudni, de annyi máris bizonyos, hogy a zsidók kezében levő iparigazolványok Békés községben, Mezőberényben, Köröstarcsán és Mezőmegyeren a 6 százalékon felül vannak, ugyhogy egyelőre a békési járás területén nem adhatók ki uj iparigazolványok zsidók részére. A pontos arányszámot a fellebbezések felülbirálása után, néhány hét mulva fogjuk ismertetni.

Telt ház előtt, nagy sikerrel zajlott le a „Karitász" műsoros estje

Nagyszámu kulturakedvelő közönség jelenlétében tartotta mult szombaton este nivós müsoros estjét a Békési „Karitász" Római Katolikus Nőegyesület a községi polgári leányiskola nagytermében. A több, mint két óra hosszat tartó gördülékeny előadás mindvégig lekötötte a közönség figyelmét. A szerencsésen összeválogatott müsor valódi élvezetet nyujtott a közönségnek s dicséretére válik a rendezőségnek, hogy a kitünő szereplők egész galériáját vonultatta fel sok sikerrel.

Az előadást *Mezey* János főpostamester szellemes konferansza vezette be, majd ellibbent a függöny és a „Babavásár" látványos, táncos és zenés szinjáték vette kezdetét. A harminc különféle tipusu baba elragadó látványt nyujtott és mindegyike megcsillogtatta tudományát, amig végül a tengerész-baba megnyerte a bájos kis vásárló tetszését.

A szinjáték minden egyes szereplője jó volt és szinte nehéz kiemelni valakit a sorból. *Benedicty* Józsefné udvarias babavásár-tulajdonosnője hamisitatlan üzleti légkört varázsolt a szinpadra. Méltó társa volt *Banner* Lenke csinos kiszolgáló-leány szerepében, de sikeresen fokozta a darab ütemét Benedicty Erzsébet elegáns vevője bájos kislányával: Lázár Evával, aki élethűen hozta elénk a kényes izlésű baba alakját és ő a főrészese annak, hogy addig, amig az igazi babát kiválasztotta magának, sok szép dolog történt a szinpadon őszinte gyönyörüségünkre. Elragadtatással szemlélték Vári Róza libapásztor-babáját, Mucsy Ildikó és Gaál Baba pompás baletljét, Pieri és Pierette temperamentumos táncát, amelyet Szilágyi Ilike és Timár Baba járt el. Kiss-Kéry Klára lejtését virágárusleány szerepében, Márky Éva és Szabadfi Márta eredeti hollandi táncát s ugyancsak megkapott Fodor Orsi és Korcsok Inci hamisitatlan spanyol tánca, a francia babák: Bordy Anci és Bagó Magdi remek francia „négyese", a magyar babák: Hollóssy Böske és Lengyel Manyi remek csárdása, Baán Baba könnyed tündértánca, Saal Baba pompás tengerésztánca és a szomoru kinai baba tánca, amelyet Krasznai Anni elevenitett meg sok sikerrel. Emelték a vásar szépségét Baky Klára, Berentés Márta, Kutyik Margit, Lévai Ilona, Lukács Paula, Petz Marika, Takács Éva, Várday Pötyi és Tóth Terézia mint kedves kis empire bábák, Köpösdi Katalin, Gáby Ilona, Krasznai Mária mint bájos kis ördögök. A nagysikerü szinjátékot kitünően kiegészitette *Alt* Sándor tanitó pompás zongorajátéka.

Ezután *Borlói* (Dachler) Rudi hegedüszólója következett. A kis muzsikus könnyed vonóvezetése és kitünő tempóérzéke jó benyomást keltett. *Gévai* Antal polgári iskolai tanár kitünő zongorakisérete nagyszerüen alátfestette a darabot.

Kellemes meglepetést hozott *Gavrik* Lászlóné vidám csevegése és méltán váltotta ki a közönség tetszését három ismert költő verse, melyeket kiváló előadókészséggel szavalt el. Olyan volt az egész előadás, mint egy könnyü koktél: őszinte élvezetet nyujtott s csak azt sajnáltuk, hogy hamar vége lett.

Igen ötletes száma volt a müsornak a „Csodakotta." Budai Jolán, Fodor Orsolya, Hollóssy Erzsébet, Korcsok Ilona, Kovács Ilona, Király Teréz, Király Ilona, Lengyel Margit, Sal Rozina és Szőke Sándor adták elő a remek müsorszámot. Főötléke volt a darabnak, hogy a közönséget elvezette Berlinbe, Afrikába, Helsinkibe, Rómába, Budapestre és „mindenütt" eredeti nyelven énekelték a szebbnél-szebb dalokat. Különösen a finn dalok váltottak ki mély hatást.

Ezután 10 perc szünet következett. Majd utána a „Karitász" leányénekkará finn dalokat énekelt nagy tetszéssel Alt Sándor mesteri vezénylete mellett.

Az énekkari számok után „Nyughass, Zsófi!" cimü 1 felvonásos vigjáték következett, amelyet Fodor Orsolya, ifj. Mezey János és Molnár Sándor adtak elő. Fodor Orsolya meglepően jól alakitotta a kardos menyecskét, de nem maradt el mögötte ifj. Mezey János sem Buksza gazda szerepében. Mindketten otthonosan mozogtak a szinpadon és jóval felette voltak a mükedvelői átlagnak. De Molnár Sándor is jó volt.

A gazdag müsor Korcsok Ilonka magyar nótáival ért véget. A széphangu énekesnő őszinte gyönyörüséget szerzett a hallgatóságnak kellemes csengésü szoprán jával. A sikert csak fokozta, hogy kulturált hangja kiváló előadókészséggel is párosult. Rászolgált a forró ünneplésre. Benedicty Erzsébet kitorrolt kisérő zongorajátéka tökéletesen simult az énekhez s nagy részese a forró sikernek.

Hogy a nagyszerü müsorban nem voltak hézagok, az elsősorban Mezey János főpostamesternek köszönhető, aki élvezetes konferálásával kitünően szórakoztatta a közönséget.

Az előadás páratlan sikere teljes mértékben honorálta a rendezőség fáradságos munkáját.

A főispán beszél a rádióban

Érdekes diétás kisérletet folytat a vármegye Doboz községben, ahol 300 szegénysorsu iskolásgyermeket tartanak megfigyelés alatt. Százötven gyermek étkezéséről a vármegye gondoskodik, mig százötven gyermek odahaza étkezik.

A gyermekfejlődést orvosok figyelemmel kisérik. A nagyjelentőségü akcióról a rádió február 14-én helyszini közvetitést ad Doboz-ról, amely alkalommal baicai Beliczey Miklós főispán is beszédet mond a rádióban.

KORONA MOZGÓ
Február hó 10—11—12. szombaton, vasárnap, hétfőn MAGYAR FILM!
TOPRINI NÁSZ
FŐSZEREPLŐK:
Tolnay Klári, Jávor, Makláry Kiss, Pethes, Ölvedy Zsóka
Előadások kezdete: szombaton fél 9, vasárnap 1, 3, 5, 7, 7, hétfőn 6, fél 9-kor
Szerda, csütörtök, február 14—15-én
Nagy ábránd
FŐSZEREPLŐK:
JEAN GABIN, DITA PARLO
Előadások: szerda 4, 6, fél 9, csüt. 6, fél 9.

HIREK

* **VIDÉKI OLVASÓINKHOZ! Kérjük azon vidéki olvasóinkat, akik a mutatványszámokat átvették, hogy a lapküldés sorsáról intézkedni sziveskedjenek s amennyiben továbbra is igényt tartanak a lapra, úgy az előfizetési dijakat haladéktalanul küldjék el kiadóhivatalunk cimére, mert ellenkező esetben kénytelenek vagyunk a lap további küldését beszüntetni. A KIADÓHIVATAL**

— **Ezen a héten a Kovács gyógyszertár tart éjjeli szolgálatot.**

— **Református istentiszteletek.** Vasárnap délelőtt 9 órakor prédikál Karácson András elnöklelkész, este 5 órakor XVI. Urnapjáról kátémagyarázatot tart Balogh Mátyás lelkipásztor. Külterületen: Békésföldváron délelőtt fél 9 órakor és Kamutkerten 10 órakor Nagy Lajos valásoktató lelkész, Gyurdülőn 9 órakor Szalay Gyula segédlelkész, Kögyescsatáron 9 órakor Tokaji Károly segédlelkész, Bélmegyeren délután 3 órakor Lipcsei Gábor lelkész-tanitó, Rosszerdőn 9 órakor és Magsáron fél 11 órakor Ladányi Imre segédlelkész prédikál.

— **A békési kikötő ismertetése.** A Körösvölgyi Vizhasznositó Társulat részletesen kivánja ismertetni a békési kikötő épitési munkálatait és ezzel kapcsolatosan a közeljövőben valószinüleg Békésre érkezik Bauer miniszteri tanácsos, a békési kikötő szakreferense és minden részletében ismertetni fogja a grandiózus munkálatok tervét, valamint menetrendjét. Az ismertető előadás pontos idejét közölni fogjuk. Értesülésünk szerint a munkálatok megkezdése csupán a kedvezőtlen időjárás miatt késik.

— **Molnár Jenő dr. főjegyző a Nemzeti Munka Központ értekezletén.** A Nemzeti Munka Központ elnöke a napokban levélben meghivta Budapestre Molnár Jenő dr. főjegyzőt, az NMK békési szervezetének elnökét budapesti elnöki értekezletre. A nagyfontosságu értekezletet csütörtökön este hat órakor tartották meg az NMK székházában, amelyen különféle kubikos kérdésekkel foglalkoztak. Értesülésünk szerint Molnár Jenő dr. főjegyző segélyt kért az országos központtól egy békési NMK székház megvételéhez.

— **Fásitás.** A község előljáróság tovább fogja folytatni nagyszabásu fásitási programját és az idén először a Konsiczky alatti területet ültetik be különböző bokrokkal, egyelőre azonban csak a széleken. A földmunkákat is tovább folytatják.

— **Szegéllyel látják el a Kossuth-utca elejét.** A városrendezéssel kapcsolatos terveknek megfelelően, mihelyst az időjárás megengedi, hasitott kőszegéllyel látják el a Kossuth-utca elejét. Ezzel az intézkedéssel szükségtelenné válik a virágágyakat szegélyező drótkerités, amelyet a munkálatok befejezése után nyomban le fognak bontani.

— **A Békési Kisbirtokos Egyesület teaestje.** A Békési Kisbirtokos Egyesület február hó 17-én, szombaton este 8 órakor zártkörü teaestet rendez az egyesület saját helyiségében. A teaesten a zenét Burai Orbán cigányzenekara szolgáltatja. A meghivókat kivánatra fel kell mutatni.

— **Kulturdélutánt rendez a Mansz.** A Mansz. békési szervezetének elnöksége azzal a tervvel foglalkozik, hogy a közeljövőben kultur délutánt rendez. Ezeket a kulturdélutánokat a jövőben gyakrabban akarják ismételni. Az elnökség most fáradozik a müsor összeállitásán, melyet egyik közeli számunkban ismertetni fogunk. A nivós müsoros délután iránt bizonyára széleskörü érdeklődés nyilvánul meg.

Meghivó

A Békési Iparos Sport Egylet 1940 február hó 19-én, hétfőn este 8 órakor az Iparos Székházban tartja

évi rendes tisztujitó közgyűlését,

melyre a tagokat ezuton tiszteletlel meghivja az Elnökség. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Évi jelentés. 3. Az 1939. évi zárszámadások, számvizsgáló-bizottság jelentése, a felmentvény megadása. 4. Az 1940. évi költségvetés. 5. Tisztujitás. 6. Inditványok.

25. sz. melléklet

V. évfolyam 20. szám — Szombat — Békés, 1944 május 13.

Békési Ujság

Politikai, társadalmi és közgazdasági hetilap

Kétféle tábor

A magyar élet tisztulási folyamata hatalmas ütemben halad előre. Az egymást követő kormányrendeletek a szükségszerű s radikális intézkedések egész sorát hívják életre, hogy a magyar nép erejét, teljesítőképességét minél erőteljesebbé és ütőbbé tegyék.

Kérelhetetlenül igazak és őszintek vitéz Jaross Andor belügyminiszter szavai, melyekben határozottan kihangsulyozza, hogy: „minden magyar embernek tennivalója és erőfeszítése csakis a győzelem kivivására összpontosulhat." Ennek természetszerű következménye, hogy a belpolitikai élet széjjeltagoltságának semmi helye nem lehet, helyébe katonapolitikát kell beállitani. A katonai fegyelmet és mértéktartást kell érvényesiteni minden vonalon s ha a kormány a politikai pártokról átveszi a sulypontot és magára vállalja a munkát, akkor a politikai pártokra az a magasztos hivatás vár, hogy tiszta nemzetiszocialista szellemben minden vonatkozásban a leghathatósabban elősegitsék ezt a roppant nagy munkát és felelősséget. Ezeknek a szervezeteknek nem a kicsinyes babérhajsza lenne a feladata, hanem a kétféle tábor sereglett tömegek lelki ellenálló erejének erősitése. Senki sem használhatja ki a mai átalakulást arra, hogy most igyekezzék kikaparni a maga gesztenyéjét, amikor egyetlen cél a győzelem elérése.

Tudjuk jól, hogy a magára ébredt magyarság tudatában van annak, hogy a győzelem kivivásának utja mérhetetlen megpróbáltatásokon keresztül vezet. Egy pillanatig sem álltathatjuk magunkat abban a tévhitben, hogy valami vak szerencse mentesit minket a nehézségektől. A győzelem kivivása valóban csak az erős és küzdőképes nemzeteket illeti meg és csakis azok a nemzetek szerezhetik meg, amelyek népe számol ezzel a ténnyel.

A magyarság ma már jól tudja, hogy könnyelmü játékot üztek vele, de szerencsére a fajtá kibirta azt a csalódást, amely a délibáb szertefoszlása után érte. Helyesebben, nemcsak, hogy kibirta, de megtisztulva és megerősödve került ki belőle.

Azok a kevesek, akik még mindig nem értik az idők szavát, vagy a fordulatot saját egyéni érvényesülésükre kivánják kialakitani, sohasem felejtsék el, hogy a multat nem lehet letagadni.

Az átalakulás utáni időszak egész embereket akar, még pedig olyan embereket, akik a közösség érdekét külön tudják választani az egyéni törtetéstől és érdektől. Nagyon is megszivlelendők a belügyminiszter szavai, amelyekben világosan rámutat arra, hogy aki babérokra pályázik, az ezt a babért megtalálhatja a haza védelméért folytatott harcban. Az országban csak két tábort ismer a miniszter, az pedig a kint harcolók tábora, a másik az idebent dolgozók rendje. Ennek a két tábornak együttes erőfeszítése, teljes összhangja hozhatja meg a győzelem gyümölcsét, a nemzet boldogulását.

—rai.

Kijelölték a zsidók uj telephelyét a békési járásban

Békésen két gettót állitottak fel. — Korlátozzák a zsidók mozgási lehetőségét

Mint ismeretes, a zsidóságnak országszerte uj telephelyet jelölnek ki. Békésmegyében a békési járásban az elsők között történt meg a nagyszabásu áttelepités.

Hivatalos helyről nyert értesülésünk szerint Békésen két részre osztották a gettót. Az elsőszámu telephely a zsidó rabbi lakás melletti téli tanácsterem, zsidóiskola és a közeli zsidóházak termeire terjed ki, míg a második számu telephely az „Ágoston-féle" szőnyegszövő üzem összes termeiben lesz.

Az uj átrendezés mintegy százötven békési zsidót érintett, akik a kiadott rendelkezés szerint este 8 órától reggel 9 óráig nem hagyhatják el a kijelölt hely területét. Ezidőn tul is csak ügyes-bajos dolgokban, élelmiszervásárlás, a munkahelyre való elávozás stb. ügyekben. A sétálás a tilalmi időn tul sincsen megengedve.

Ugy tudjuk, hogy a kivételezett zsidóknak és a hatóságilag kijelölt orvosoknak (az állatorvosokra a mentesités nem vonatkozik) nem kell bevonulni a gettóba.

Ugyancsak előirja az uj rendelkezés, hogy közellátási és okmánybeszerzési ügyeken kivül személyesen nem járhatnak el a telephelyen lakó zsidók. Ezeket az ügyes-bajos dolgokat a rabbi, vagy a hitközség elnöke intézi. Illetékes helyen azt is kivánatosnak tartják, hogy a keresztények az elkerülhetetlen vásárlásokon kivül ne érintkezzenek a zsidósággal.

A zsidó lakosok berendezési tárgyainak leltározása a tulajdonos és egy ellenőr jelenlétében megtörtént. A leltár egyik példányát a lakásban függesztették ki, míg a másodpéldányokat a békési járási főszolgabirósághoz terjesztették be. Ezzel az aktussal befejezést nyert a nagyhorderejű áttelepitési kérdés.

A mezőberényi és köröstarcsai zsidó családokat a mezőberényi Weisz-féle szövőgyár termeiben helyezték el.

Tanultunk-e?

A közelmultban és a nem messzire történt bombatámadással szeretnék foglalkozni.

Nem tudományosan, hanem népszerű nyelven, hogy minden magyar testvérem megérthesse könnyű szerrel amit mondani akarok, mert csak igy lesz haszna irásomnak.

Mit láttunk a helyszinen?

Nem sokat, mondhatná mindenki, aki látta a romok maradványait. De aki szakértő szemmel nézte, az megállapithatta a következőket:

1. Az ellenséges gép világosságot látott. Ez abból állapitható meg, hogy a gép a ház fölött fordult meg és visszafelé jövet dobta le bombáját. Ennek bizonyitéka pedig az, hogy a törmelékek legnagyobb része a visszarepülés irányába hullott a földre, vagyis a bomba esési irányában. Mindig arra nagyobb ugyanis a légnyomás, amerre a bomba a legnagyobb ellenállást találja. Márpedig az tisztán látható volt, hogy a bomba a ház sarkában lévő szoba sarkában robbant.

2. Az alig 50—60 méterre lévő szomszédház és a bombázott ház végében álló disznóól megmaradt. Sőt a szomszédháznak csupán a fedél cserepeit mozgata meg a légnyomás. Ennek oka az, hogy a légnyomás a becsapódás helyétől tölcsérszerűen szélesedik ki felfelé. Mivel azonban a bombázott ház vályogból épült és igy a robbanás ereje ezáltal csökkent, valamint mert a légnyomás iránya éppen az ellenkező volt, ennek köszönhette a szomszéd, valamint az ugyancsak vályogból épült közeli disznóól megmenekülését.

Ha a bombázott épület téglából, kőből, vagy esetleg vasbetonból épült volna, ugy a szomszéd tanya bizonyára nem uszta volna meg ennyivel a robbanást, mert akkor a légnyomás ereje is nagyobb lett volna. Természetesen ez nem érvényes a végtelenségig, mert egy bizonyos ponton a nagy szilárd tömeg már bénitja a légnyomás erejét.

3. A becsapódástól alig néhány méternyire a talajon semmi nyoma sem volt a robbanásokozta rázkódtatásnak. Feltehető tehát, hogy ha a ház tulsó része alatt, a robbanástól mintegy 6—7 méterre a lakók a robbanás idején meglévő pincében tartózkodhattak volna, életük megmaradt volna. Ezt abból is lehet következtetni, hogy a vályoghúzat a robbanás szinte „elfujta", tehát a törmelékek és szilánkok nem estek volna rá a pincére, hanem — amint az történt is — messzebb attól.

Mi a tanulság?

1. Mindenki, a legkisebb tanya lakója is a leggondosabban sötétitsen el! Ezzel nemcsak magát, hanem magyar testvéreit is védi.

2. Ha értesül arról, hogy körzete felett zavaró repülés van, tegye meg az előkészületeket a védekezésre és ha légoltalmi riadó van, akkor igyekezzék biztonságba helyezni magát és ha beosztása van, siessen oda.

3. A biztonság legegyszerübb módja a háztól távolabb ásott árokóvóhely, amelyet a szilánkok és törmelékek ellen fedjünk be.

Vagy a pince. Még a legegyszerübb pince is sokszor több biztonságot nyujt, mint azt elgondoljuk. Ha lehet, alá kell támasztani a boltozatot és a nyilásokat homokkal telített ládákkal elzárni.

Természetesen a telitalálat ellen — az isteni csodán kivül — nincs védelem, de minden egyéb ellen megvéd a fentvázolt eljárás.

Kevesen vagyunk magyarok, vigyázzunk egymásra, gyermekeinkre és magunkra, mert belőlünk épül fel az uj és boldog Magyarország.

dr. Kovács Béla
tb. főszolgabiró
járási tűzrendészeti felügyelő

Ára 20 fillér